

VLOGA RAČUNOVODSKIH POROČIL PRI SPREJEMANJU POSLOVNIH ODLOČITEV

ALI

KAKO KORISTNO UPORABITI INFORMACIJE, KI IZHAJAJO IZ RAČUNOVODSKIH IZKAZOV

Mag. Branko Mayr, p.r.

Ptuj, april 2000

VSEBINA:

1. UVOD	6
2. Ključna znanja potrebna za branje računovodskih poročil	7
2.1. Slabosti računovodstva	7
2.2. Vsebina računovodskih poročil	7
BILANCA STANJA	7
Kako razumeti, brati bilanco stanja?	7
KAJ JE BILANCA STANJA?	8
VSEBINA IN OBLIKA BILANCE STANJA	10
Prevrednotenje-podvrednotenje sredstev (postavk aktive).....	13
NEOPREDMETENA DOLGOROČNA SREDSTVA	14
Opredelitev vsebine neopredmetenih dolgoročnih sredstev.....	14
Vloga neopredmetenih dolgoročnih sredstev v poslovnem procesu	15
Merjenje (vrednotenje) neopredmetenih dolgoročnih sredstev	15
Povezava z izkazom uspeha:	16
Presojanje vsebine:	16
OPREDMETENA OSNOVNA SREDSTVA	17
Opredelitev vsebine opredmetenih osnovnih sredstev	17
Vloga opredmetenih osnovnih sredstev v poslovnem procesu	18
Merjenje (vrednotenje) opredmetenih osnovnih sredstev	19
Presojanje vpliva opredmetenih osnovnih sredstev na poslovne odločitve	20
Povezava z izkazom uspeha:	20
Presojanje vsebine:	20
DOLGOROČNE FINANČNE NALOŽBE	21
Opredelitev vsebine dolgoročnih finančnih naložb.....	21
Analitična delitev dolgoročnih finančnih naložb	22
Vloga dolgoročnih finančnih naložb v poslovnem procesu	23
Merjenje (vrednotenje) dolgoročnih finančnih naložb.....	23
Sedanja knjigovodska vrednost dolgoročnih finančnih naložb.....	24
Presojanje vpliva dolgoročnih finančnih naložb na poslovne odločitve ..	24
Povezava z izkazom uspeha	24
Presojanje vsebine	24
ZALOGE	25
Opredelitev vsebine zalog	25
Vloga zalog v poslovnem procesu	27
Merjenje (vrednotenje) zalog	28
Sedanja knjigovodska vrednost zalog	30
Presojanje vpliva zalog na poslovne odločitve	30
Povezava z izkazom uspeha:	30
Presojanje vsebine:	30
TERJATVE	31
Opredelitev vsebine terjatev	31
Vloga terjatev v poslovnem procesu	32
Merjenje (vrednotenje) terjatev	33
Sedanja knjigovodska vrednost terjatev	35
Presojanje vpliva terjatev na poslovne odločitve	35
Povezava z izkazom uspeha	35
Presojanje vsebine	35

KRATKOROČNE FINANČNE NALOŽBE.....	36
Opre delitev vsebine kratkoročnih finančnih naložb.....	36
Vloga kratkoročnih finančnih naložb v poslovnem procesu.....	38
Merjenje (vrednotenje) kratkoročnih finančnih naložb.....	38
Sedanja knjigovodska vrednost kratkoročnih finančnih naložb.....	38
Presojanje vpliva kratkoročnih finančnih naložb na poslovne odločitve.....	39
Povezava z izkazom uspeha.....	39
Presojanje vsebine.....	39
DENARNA SREDSTVA.....	40
Opre delitev vsebine denarnih sredstev.....	40
Analitična delitev.....	41
Vloga v poslovnem procesu.....	41
Merjenje (vrednotenje) denarnih sredstev.....	42
Presojanje vpliva denarnih sredstev na poslovne odločitve.....	42
Presojanje vsebine.....	42
Vplivi izkazovane vrednosti denarnih sredstev na poslovne odločitve....	43
KRATKOROČNE ČASOVNE RAZMEJITVE (AKTIVNE in PASIVNE)...	44
Opre delitev vsebine kratkoročnih časovnih razmejitev.....	44
Analitična delitev kratkoročnih časovnih razmejitev.....	44
Vloga kratkoročnih časovnih razmejitev v poslovnem procesu.....	45
Merjenje (vrednotenje) kratkoročnih časovnih razmejitev.....	45
Presojanje vpliva kratkoročnih časovnih razmejitev na poslovne odločitve.....	46
Povezanost z izkazom uspeha.....	46
Presojanje vsebine.....	46
Vplivi izkazovane vrednosti kratkoročnih časovnih razmejitev na poslovne odločitve.....	46
Prevrednotenje/podvrednotenje virov sredstev.....	48
KAPITAL.....	49
Opre delitev vsebine kapitala.....	49
Vloga kapitala v poslovnem procesu.....	51
Merjenje (vrednotenje) kapitala.....	53
Presojanje vpliva kapitala na poslovne odločitve.....	54
Povezava z izkazom uspeha:.....	55
Presojanje vsebine:.....	55
Vplivi izkazovane vrednosti kapitala na poslovne odločitve.....	55
DOLGOROČNE REZERVACIJE.....	56
Opre delitev vsebine dolgoročnih rezervacij.....	56
Analitična delitev dolgoročnih rezervacij.....	57
Vloga dolgoročnih rezervacij v poslovnem procesu.....	57
Presojanje vpliva dolgoročnih rezervacij na poslovne odločitve.....	58
Povezava z izkazom uspeha:.....	58
Presojanje vsebine:.....	58
Vplivi izkazovane vrednosti na poslovne odločitve.....	59
OBVEZNOSTI.....	60
Opre delitev vsebine obveznosti.....	60
Analitična delitev obveznosti.....	61
Vloga obveznosti v poslovnem procesu.....	61
Merjenje (vrednotenje) obveznosti.....	62
Kratkoročne obveznosti.....	63

	Sedanja knjigovodska vrednost obveznosti.....	63
	Presojanje vpliva obveznosti na poslovne odločitve.....	63
	Povezava z izkazom uspeha:	64
	Presojanje vsebine:	64
	Vplivi izkazovane vrednosti obveznosti na poslovne odločitve	65
	IZKAZ USPEHA	66
	Kaj je izkaz uspeha?	66
	Vsebina izkaza uspeha	66
	Vsebina, oblika izkaza uspeha	70
	Izrazna moč izkaza uspeha	71
3.	IZRAZNOST BILANCE STANJA IN IZKAZA USPEHA - povezano	71
4.	RAČUNOVODSKI PODATKI in JAVNE BAZE	74
	Splošni podatki:	74
	REPREZENTATIVNI PODATKI ZA 199x.....	75
	STATISTIČNI PODATKI IZ BILANCE STANJA NA DAN 31.12.199x.....	76
	STATISTIČNI PODATKI IZ BILANCE USPEHA V OBDOBJU 1.1. DO 31.12.199x	78
	KAZALNIKI ZA LETO X	80
5.	SKLEP.....	81

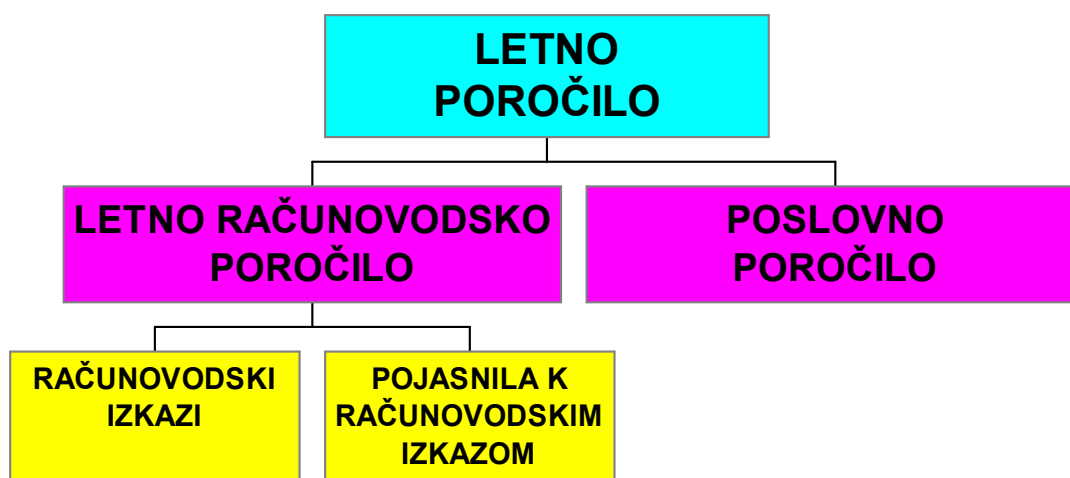
Kazalo slik:

Slika 1: Letno poročilo	6
Slika 2: Shema bilance stanja	9
Slika 3: Shema bilance stanja - obrazec	10
Slika 4: ključne sestavine bilance stanja	11
Slika 5: KATEGORIJE BILANCE STANJA	12
Slika 6: Vpliv vrednotenja sredstev na odločitve	13
Slika 7: Vrste neopredmetenih dolgoročnih sredstev	14
Slika 8: Neopredmetena dolgoročna sredstva v poslovnem procesu	15
Slika 9: Vrednotenje neopredmetenih dolgoročnih sredstev	16
Slika 10: Vrste opredmetenih osnovnih sredstev	18
Slika 11: Opredmetena osnovna sredstva v poslovnem procesu	18
Slika 12: vrednotenje opredmetenih osnovnih sredstev	20
Slika 13: Delitev dolgoročnih finančnih naložb	22
Slika 14: vrednotenje dolgoročnih finančnih naložb	24
Slika 15: Pojavne oblike zalog	26
Slika 16: Zaloge v poslovnem procesu	27
Slika 17: vrednotenje zalog učinkov	29
Slika 18: vrednotenje zalog	30
Slika 19: Vrste terjatev	32
Slika 20: Terjatve v poslovnem procesu	33
Slika 21: VREDNOTENJE TERJATEV	35
Slika 22: Vrste kratkoročnih finančnih naložb	37
Slika 23: VREDNOTENJE KRATKOROČNIH FINANČNIH NALOŽB	38
Slika 24: Vrste denarnih sredstev	41
Slika 25: Denarna sredstva v poslovnem procesu	42
Slika 26: Vpliv denarnja na poslovne odločitve	43
Slika 27: Vrste kratkoročnih časovnih razmejitev	45
Slika 28: vpliv kratkoročnih časovnih razmejitev na odločitve	47
Slika 29: Viri premoženja	48
Slika 30: Pojavne oblike kapitala	51
Slika 31: Kapital v poslovnem procesu	52
Slika 32: Stečaj - likvidacija	54
Slika 33: Pojavne oblike dolgoročnih rezervacij	57
Slika 34: vloga v poslovnem procesu	58
Slika 35: VPLIV IZKAZOVANIH DOLGOROČNIH REZERVACIJ NA ODLOČANJE ...	60
Slika 36: Pojavne oblike obveznosti	61
Slika 37: Obveznosti v poslovnem procesu	62
Slika 38: VPLIV VREDNOTENJA OBVEZNOSTI NA ODLOČITVE	65
Slika 39: Shema izkaza uspeha - 1	66
Slika 40: Povezava med bilanco stanja in izkazom uspeha	67
Slika 41: Izdatki	68
Slika 42: Stroški	68
Slika 43: Odhodki	69
Slika 44: Prihodki, prejemki	69
Slika 45: Sodila	72
Slika 46: Izbor sodil	73

1. UVOD

Podjetniki pri svojem delu pogosto potrebujemo informacije o poslovanju naših poslovnih partnerjev. Razberemo jih lahko v različnih poročilih, med katerimi smo izpostavili letna poročila.

SLIKA 1: LETNO POROČILO

Poročila so namenjena notranjim (npr. poslovodstvo) in/ali zunanjim uporabnikom (država, banke ipd.). Notranje informacije, zaradi njihove vsebine, podjetja varujejo kot poslovno skrivnost. Zato smo odvisni od informacij, ki so namenjene zunanjim uporabnikom. Tudi te nudijo bralcu veliko informacij potrebnih za sprejem poslovne odločitve. Njihova lastnost pa je, da so težje dostopne. Potrebno jih je izpeljati iz računovodskih poročil, ki so dostopna v številnih javnih bazah. Ena izmed njih, prava, ki je bila javno dostopna, je I-BON.

I-BON baza prikazuje računovodska poročila v vsebini in obliki statističnih računovodskih poročil. Zavezanci jih izdelujejo za vsako koledarsko leto. Izdelana in predložena morajo biti vsako leto do zadnjega februarja za preteklo leto.

Ključni sestavini statističnih računovodskih poročil sta BILANCA STANJA IN IZKAZ USPEHA. Pri tem pa nikakor ne zanemarjamo ostalih sestavin računovodskih poročil. Mogoče sta prvi dve najizraznejši. Ta trditev je toliko verjetnejša, če lahko posamezna poročila primerjamo v času. Računovodska statistična poročila se sestavljajo za preteklo koledarsko leto. Vsakokrat pa zajemajo tudi podatke o poslovanju v letu pred letom za katerega se sestavljajo. Baza I-BON vsebuje prikazovane podatke za več let, ne le za dve. V tem pa je njena dodatna kvaliteta.

Eden od pomembnejših pogojev uporabe baze je poznavanje vsebine prikazovanih kategorij ali drugače branje računovodskih poročil. Pogosto občudujemo slike na stenah. Kakšna pa je njihova umetniška vrednost? Odgovor na vprašanje ni preprost. Potrebujemo veliko dodatnih

znanj, ki nam omogočajo oblikovanje sodbe o umetniški vrednosti neke slike. V kolikor sprejmemo pogosto izraženo misel, da je računovodstvo umetnost prikazovanja poslovanja, nam je blizu ugotovitev, da za njeno ocenjevanje potrebujemo ustrezna znanja. Le z njihovo pomočjo bomo to »umetnost« znali ustrezno vrednotiti.

Pri branju računovodskih izkazov se nenehno sprašujemo o vsebini in vrednosti opazovanih kategorij. Umetnost računovodenja je med drugim tudi v sposobnosti »umetnika« (računovodje), da v okviru pravil stroke prikaže svoje podjetje v zeleni luči. Bo uspel? To je odvisno od vas in vaše sposobnosti, da razkrijete vsebine, ki se zrcalijo v ozadju.

2. Ključna znanja potrebna za branje računovodskih poročil

2.1. Slabosti računovodstva

Ima računovodstvo slabosti? DA. Najpomembnejše so:

1. računovodstvo ne meri vrednosti posla
Kot primer lahko navedemo, da v računovodskih izkazih ne vidimo kvalitete zaposlenih, kvalitete prodajnega in nabavnega trga in podobno.
2. slabosti vezane na vrednotenje sredstev.
Računovodstvo vrednoti sredstva po njihovi zgodovinski (nakupni) vrednosti, ki se v času spreminja za revalorizacije in/ali odpise. Zaradi uporabe različnih računovodskih politik vrednotenja sredstev (različne metode vrednotenja) in različnih drugih dejavnikov je knjigovodska vrednost praviloma različna od njihove poštene tržne vrednosti. Tako smo na primer kupili neko zemljišče, sedaj pa se, npr. zaradi spremembe urbanističnih načrtov, spremeni njegova uporabnost. Nova dovoljena raba bo seveda vplivala na tržno vrednost. Vedeti moramo, da v poslovnih knjigah izkazana vrednost posameznega sredstva na dolgi rok ne sme presegati njegove poštene tržne ali nadomestljive vrednosti. To pomeni, da se v računovodskih izkazih praviloma izkazujejo vrednosti, ki ne presegajo iztržljivih vrednosti. To pa je res le ob predpostavki, da računovodski izkazi prikazujejo pošteno in resnično sliko poslovanja podjetja. Kako vemo, da jo izkazujejo? Eno od zagotovil, da je tako, je revizorjevo mnenje o računovodskih izkazih. Zato je koristno uporabljati revidirane računovodske izkaze.

2.2. Vsebina računovodskih poročil

Najpomembnejši računovodski poročili, ki se prikazujeta v javnih bazah, sta BILANCA STANJA IN IZKAZ USPEHA. Kaj nam prikazujeta? Kako ju pravilno brati? Kako ju razumeti? Odgovor je v poznavanju osnovnih vsebin opazovanih izkazov.

BILANCA STANJA

Kako razumeti, brati bilanco stanja?

Bilanca stanja nam nudi veliko informacij. Preden pa jo beremo se moramo prepričati ali nam prikazuje resnično in pošteno sliko poslovanja podjetja. Pri tem se lahko opiramo na

revizorjevo mnenje ali pa si pridobimo druga zagotovila (npr. ogled premoženja, pogovor s poslovnim partnerjem itd.)

Pogosto želimo odgovor na vprašanje ali bo podjetje sposobno poplačati svoje obveznosti. Eno od sodil je razmerje med dolgoročnimi sredstvi in dolgoročnimi viri. To pomeni, da nas zanima na kakšen način so financirana sredstva v podjetju. Pri tem je zelo koristno poznati nekaj osnovnih pravil presojanja ustreznosti financiranja. Eno je tako imenovano pravilo ročnosti, ki pravi, da je potrebno dolgoročna sredstva financirati z dolgoročnimi viri in kratkoročna sredstva s kratkoročnimi viri. Tako bomo npr. v bilanci med sredstvi našli osnovna sredstva (zemljišča, zgradbe, opremo, itd.), ki so po ročnosti dolgoročna sredstva. (Pri poslovanju jih bomo uporabljali več let, saj se postopoma obrabljajo in tako z obračunom amortizacije izgubljajo svojo knjigovodsko vrednost oziroma jo prenašajo na poslovne učinke). Na pasivni strani bilance pa imamo dolgoročni vir financiranja, ki je lahko kapital in/ali dolgoročno posojilo. Če je vir financiranja osnovnih sredstev kapital je to zelo kvaliteten vir financiranja, saj praviloma nima roka zapadlosti (kapital so zagotovili lastniki in ga dobijo vrnjene le če podjetje preneha obstajati ali v primeru dekapitalizacije). Če je vir financiranja osnovnih sredstev dolgoročno posojilo je kvaliteta tega vira odvisna od roka vračila posojila, glede na čas, ko bomo uporabljali (amortizirali) osnovno sredstvo. Na primer, če kupimo stroj za katerega predvidevamo, da bo njegova življenjska doba 5 let je tudi najbolj primerno, če pridobimo posojilo za takšno obdobje. V primeru, da ročnost ni usklajena in financiramo dolgoročna sredstva delno tudi s kratkoročnimi viri, se nam zgodi, da moramo vir financiranja vrniti prej kot smo uspeli z uporabo sredstva ustvariti učinke, ki nam bodo prinesli prilive, ki nam omogočajo vrnitev vira financiranja. To pa pomeni, da bomo verjetno imeli težave pri plačevanju svojih obveznosti.

Seveda nam bilanca stanja daje tudi številne druge informacije. Tako lahko primerjamo kratkoročne terjatve s kratkoročnimi obveznostmi, terjatve do kupcev s terjatvami do dobaviteljev, terjatve do kupcev povečane za zaloge z obveznostmi do dobaviteljev itd. Kaj primerjamo in zakaj je odvisno od naših potreb.

Pri uporabi informacij o financiranju moramo vedeti, da nekih idealnih razmerij ni. Na presojo kvalitete dobljenega rezultata vpliva veliko dejavnikov. Med njimi lahko omenimo le dejavnost. Pomagamo si s podatki, ki veljajo za primerljivo podjetje.

Pogosto je vprašanje cena pridobljenih virov financiranja. Obstoječi viri financiranja lahko terjajo spremembe v obsegu posameznih virov, na primer dokapitalizacija, sprememba kapitala v dolg in podobno. Pri odločanju idealne strukture financiranja je izrednega treba upoštevati razmerje med ceno in potrebno kvaliteto virov. Tukaj velja pravilo, da so tvegani viri (na primer kapital) dražji od netveganih (na primer bančna posojila).

KAJ JE BILANCA STANJA?

Bilanca stanja je računovodsko poročilo, ki prikazuje premoženje (sredstva) s katerimi podjetje razpolaga na določen dan, trenutek. Prav tako nam da odgovor o izvoru teh sredstev. Sredstva se prikazujejo na AKTIVI, njihovi viri pa na PASIVI bilance stanja. Osnovno načelo je, da je AKTIVA enaka PASIVI.

Poenostavljena shema ima naslednji izgled:

SLIKA 2: SHEMA BILANCE STANJA

AKTIVA	PASIVA
SREDSTVA	VIRI SREDSTEV

SREDSTVA:

Vsako podjetje ima premoženje, sredstva. Brez sredstev ni mogoče poslovati. Oblik sredstev je veliko. Med njimi so osnovna sredstva, pravice, terjatve, zaloge, denar in tako naprej. Glavna knjigovodska značilnost sredstev je, da izkazujejo stanje. Tako govorimo, da imamo v nekem trenutku neko stanje zalog, neko stanje terjatev, neko stanje ... Posamezne vrste sredstev imajo skupne lastnosti. Po njih so razvrščene v bilanco stanja. Prvo od meril razvrščanja sredstev je njihova vloga v poslovnem procesu, drugo njihova ročnost itd.. Ugotovljena stanja premoženja prikazujemo na aktivni strani bilance stanja.

Glede na ročnost so sredstva razdeljena v stalna in gibljiva sredstva. Za stalna sredstva je značilno, da jih uporabljamo dalj kot eno leto. Gibljiva sredstva pa uporabljamo znotraj enega leta (razen dolgoročnih terjatev).

Znotraj razdelitve po ročnosti pa se posamezna sredstva uvrščajo v različne vsebinske celote glede na njihovo vlogo v poslovnem procesu. Tako med dolgoročnimi sredstvi prikazujemo neopredmetena dolgoročna sredstva (nap. stroški ustanovitve podjetja), opredmetena osnovna sredstva (nap. zemljišča, zgradbe, stroji, oprema, itd.), dolgoročne finančne naložbe (nap. delnice drugih podjetij) in popravek kapitala. Med gibljivimi sredstvi pa so zaloge (zaloge materiala, zaloge proizvodov, zaloga trgovskega blaga, itd.), terjatve do kupcev, kratkoročne finančne naložbe (denar, ki smo ga posodili drugim podjetjem za rok do enega leta), denar in aktivne časovne razmejitve.

VIRI SREDSTEV:

Čigavo je premoženje? Odgovor najdemo na pasivni strani bilance stanja oziroma med viri premoženja. Tam vidimo, da je premoženje lahko financirano z lastnimi ali tujimi viri. Lastne vire imenujemo z eno besedo kapital, tuje pa dolgovi. Enih in drugih je več vrst.

Vire podobno kot sredstva prikazujemo glede na njihovo ročnost in vsebino. Tako ločimo dolgoročne in kratkoročne vire sredstev. Dolgoročni viri imajo rok zapadlosti daljši od enega leta, kratkoročne vire pa bomo morali vrniti znotraj enega leta.

Med dolgoročnimi viri financiranja izkazujemo kapital (pripada lastnikom – zagotovili so ga lastniki kot svoj začetni vložek in kot povečanja oziroma zmanjšanja v času), dolgoročne rezervacije, dolgoročne obveznosti (različna posojila).

Med kratkoročnimi viri financiranja izkazujemo obveznosti do dobaviteljev in finančne obveznosti, ki zapadejo v plačilo v roku enega leta. Med take se uvrščajo kratkoročne obveznosti iz financiranja in poslovanja ter pasivne časovne razmejitve.

Po vsebini vire delimo na lastniške in tuje ali dolžniške. Lastniški viri kot pove že samo ime, so tisti, ki so jih zagotovili lastniki in so vedno dolgoročni (oblike kapitala: osnovni, vplačani presežek kapitala, rezerve itd.). Tuji ali dolžniški viri so viri, ki smo jih uspeli pridobiti izven podjetja (banke, dobavitelji) in so lahko kratkoročni ali dolgoročni.

VSEBINA IN OBLIKA BILANCE STANJA

Sredstva in njihove vir prikazujemo v bilanci stanja. Bilanca stanja ima lahko naslednjo vsebino in obliko:

SLIKA 3: SHEMA BILANCE STANJA - OBRAZEC

SHEMA BILANCE STANJA V SMISLU SLOVENSКИH RAČUNOVODSKIH STANDARDOV

Tabela A-1: Shema bilance stanja v smislu slovenskih računovodskih standardov

S R E D S T V A	OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV
A. Stalna sredstva <i>Neopredmetena dolgoročna sredstva</i> <i>Opredmetena osnovna sredstva</i> <i>Dolgoročne finančne naložbe</i> <i>Popravek kapitala</i>	A. Kapital <i>Osnovni kapital</i> <i>Vplačani presežek kapitala</i> <i>Rezerve</i> <i>Preneseni čisti dobiček ali izguba</i> <i>prejšnjih let</i> <i>Revalorizacijski popravek kapitala</i> <i>Nerazdeljeni čisti dobiček ali</i> <i>izguba poslovnega leta</i>
B. Gibljava sredstva <i>Zaloge</i> <i>Dolgoročne terjatve iz poslovanja</i> <i>Kratkoročne terjatve iz poslovanja</i> <i>Kratkoročne finančne naložbe</i> <i>Denarna sredstva</i> <i>Aktivne časovne razmejitve</i>	B. Dolgoročne rezervacije C. Dolgoročne obveznosti iz financiranja Č. Dolgoročne obveznosti iz poslovanja D. Kratkoročne obveznosti iz financiranja E. Kratkoročne obveznosti iz poslovanja F. Pasivne časovne razmejitve

Pri branju računovodskih poročil, tudi bilance stanja, je ključno vprašanje vsebine in vrednotenja prikazovanih ekonomskih kategorij. Kategorije, ki jih prikazujemo v bilanci stanja so razvidne iz gornje sheme. Kaj se prikazuje znotraj posamezne kategorije? Kako se vrednotijo posamezne kategorije? Ali je mogoče, da je računovodska vrednost drugačna od resnične (tržne, poštene ...)? Kakšen je vpliv vrednotenja na prikazovano sliko podjetja? Na taka in podobna vprašanja bomo odgovorili v nadaljevanju.

Preden pa se lotimo posameznih kategorij pa nekaj skupnih pravil:

Koliko je knjigovodska vrednost podjetja?

Odgovor najdemo v bilanci stanja. Po vsebini je to vrednost kapitala. Ugotovimo jo lahko tudi z upoštevanjem spodnjega pravila:

$$S - O = K$$

S = SREDSTVA
O = OBVEZNOSTI
K = KAPITAL

Gornje lahko prikažemo tudi v prikazni shemi:

SLIKA 4: KLJUČNE SESTAVINE BILANCE STANJA

AKTIVA	PASIVA
S	K
	O

Iz gornjega prikaza lahko izpeljemo:

$$S - O = K$$
$$S - K = O$$
$$O + K = S$$

Zraven informacij, ki smo jih pridobili s primerjavo med postavkami aktive in pasive (sodila vodoravnega finančnega ustroja) so pomembne tudi informacije o sestavi aktive ali pasive. Govorimo o deležih posameznih sredstev oziroma njihovih virov v celotnih sredstvih ali virih ali v vsebinskih celotah tako aktive kot pasive (na primer obseg terjatev med gibljivimi sredstvi). Te kazalnike teorija obravnava kot kazalnike financiranja (struktura pasive) oziroma investiranja (struktura aktive). Izredna je njihova izraznost, če primerjamo bilance več zaporednih obdobj.

Prepričani smo, da se strinjate, da je branje same bilance stanja in razpoznavanje prikazanih vsebine preprosto. Pri tem pa moramo vedeti, kaj so to osnovna sredstva, kaj so terjatve, obveznosti, kapital in tako naprej in kakšna je njihova vloga v poslovnem procesu. To so kategorije, ki jih podjetniki srečujemo vsak dan in smo jih sprejeli kot sestavino svojega

poslovanja, saj se zavedamo misli ameriških poslovnežev, ki pogosto pravijo: »Računovodstvo je jezik poslovnežev«.

Navedeno lahko strnemo v poenostavljeni shemi, ki je lahko koristen pripomoček pri branju bilance stanja.

SLIKA 5: KATEGORIJE BILANCE STANJA

AKTIVA		PASIVA	
A. STALNA SREDSTVA ♦ Neopredmetena dolgoročna sredstva Vlaganja v tuja osnovna sredstva, ustanovna vlaganja, patenti, licence, koncesije ipd. ♦ Opredmetena osnovna sredstva Oprema, zgradbe, stroji ♦ Dolgoročne finančne naložbe Delnice, deleži, posojila ♦ Popravek kapitala Lastne delnice, deleži	S	K	A. KAPITAL ♦ Osnovni kapital ♦ Vplačani presežek kapitala ♦ Rezerve ♦ Preneseni čisti dobiček ali izguba preteklih let ♦ Revalorizacijski popravek kapitala ♦ Nerazporejeni čisti dobiček ali izguba poslovnega leta
B. GIBLJIVA SREDSTVA ♦ Zaloge Zaloge materiala, proizvodnje, gotovih učinkov, trgovskega blaga ♦ Dolgoročne terjatve iz poslovanja ♦ Kratkoročne terjatve iz poslovanja Kupci, druge terjatve ♦ Kratkoročne finančne naložbe Delnice, deleži, posojila <i>Denarna sredstva</i> ♦ Aktivne časovne razmejitev			O

Kaj nam prikazujejo posamezne opazovane kategorije in kako razumeti ugotovljene odmike med izkazovanimi in resničnimi vrednostmi? Vsaki bralec si prej kot slej oblikuje lastna sodila in lastni vrednostni sistem za oblikovanje mnenja o opazovanem podjetju. Pri tem pa so mu lahko v pomoč nekatera splošna sodila oblikovanja mnenja v primeru prevrednotenja, podvrednotenja kategorij bilance stanja.

Prevrednotenje-podvrednotenje sredstev (postavk aktive)

Kaj pomeni, če je kakšna postavka aktive (sredstev, premoženja) prevrednotene oziroma podvrednotena? Odgovor najdemo v spodnji sliki:

SLIKA 6: VPLIV VREDNOTENJA SREDSTEV NA ODLOČITVE

POSTAVKE SREDSTEV				
IZKAZOVANA VREDNOST V BILANCI STANJA	VPLIV NA IZKAZOVANE			VPLIV NA POSLOVNO ODLOČITEV
	PRIHOD KE	ODHODKE	REZULTA T	tvegano / netvegano
Previsoka	/	prenizki	Previsok	tvegano: skrita izguba: <i>nevarno, potrebno je</i> <i>ugotovi učinek</i> <i>prevrednotenja</i>
Prenizka	/	previsoki	Prenizek	netvegano: skrita rezerva

Iz slike vidimo, da v primeru prevrednotenja premoženja sklepamo na skrite izgube. Poslovanje s takim podjetjem je lahko tvegano. Potrebno je podrobneje proučiti vsebine prevrednotenja in njihove vplive na poslovne odločitve. Ugotovljeno stanje v večji ali manjši meri vpliva na poslovno odločitev. Njen vpliv se lahko opredeli z utežmi (na primer: velik vpliv ++ ali --; majhen vpliv + ali -; ni vpliva 0. Drugi primer tehtanja vpliva je lahko ocena npr. od -5 do 5, pri čemer ima ocena 0 nevtralno vrednost, ocena -5 prikazuje visoko tveganje, ocena +5 pa majhno tveganje).

Postavlja se lahko tudi vprašanje kapitalske ustreznosti.

Nesporno lahko trdimo, da je knjigovodska vrednost podjetja, ki ima prevrednoteno premoženje previsoka. Pri odločitvah vezanih na vlaganje v tako podjetje bomo vsekakor ocenjevali pridobitno sposobnost podjetja v prihodnosti. Knjigovodski podatek pa je lahko le opozorilo. Podobno velja pri odločitvah o poslovanju s takim podjetjem. Preveriti bomo morali sposobnost podjetja, da plača svoje obveznosti, sposobnost podjetja da izpolni svoje obveznosti in podobno.

Kot smo povedali pa je ključno vprašanje vezano na pričakovanja. Prav lahko si zamislimo sliko, ko neko podjetje prikazuje v svojih bilancah izredno slabo sliko. Njegova vrednost na osnovi pričakovanih rezultatov pa je lahko velika. Zato bi bilo sklepanje zgolj na računovodskih podatkih zavajajoče, strokovno nepopolno. Računovodske informacije so lahko koristno dopolnilo s pomočjo katerega usmerimo vsebino svojih preverjanj.

Govorili smo o prevrednotenju posameznih kategorij. Do njega lahko pride zaradi prikazovanja kategorij, ki ne obstajajo ali pa zaradi izkazovanja po previsokih cenah. Opredelili smo slabosti vezane na ugotovljena prevrednotenja. Povsem obratno pa bo naše sklepanje v primeru ugotovljenih podvrednotenj. Tudi do teh lahko pride iz podobnih razlogov, kot pri prevrednotenju. Najpogostejši so podvrednotenja zaradi uporabljenih metod vrednotenja zalog, popravkov vrednosti terjatev, amortizacije itd. Če je bilo prevrednotenje pri iskanju odgovora na postavljena vprašanja nevarnost pa velja za prodvrednotenja obratno.

Prevrednotenja/podvrednotenja zasledujemo pri vsaki prikazovani kategoriji. Pri tem pa je verjetno smiselna podrobnejša obravnava vrednostno pomembnih kategorij. Obravnava posameznih kategorij pa zahteva poznavanje vsebine posameznih postavk. Tako posamezne kategorije prikazujejo:

NEOPREDMETENA DOLGOROČNA SREDSTVA

OPREDELITEV VSEBINE NEOPREDMETENIH DOLGOROČNIH SREDSTEV

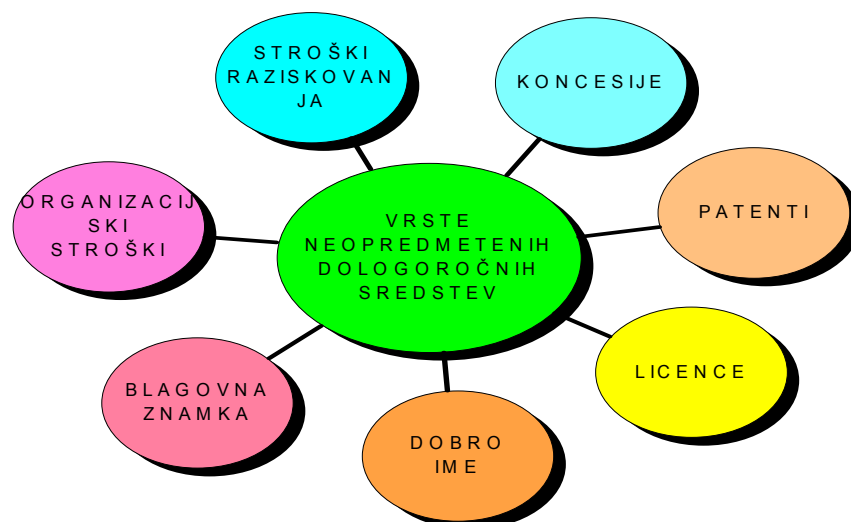
Neopredmetena dolgoročna sredstva so naložbe v pridobitev materialnih pravic ali dolgoročno vračunljivi stroški in izdatki, ki se pojavljajo v zvezi s poslovanjem podjetja.

Kot neopredmetena osnovna sredstva je mogoče šteti le tista (neopredmetena) dolgoročna sredstva ki soustvarjajo poslovne zmogljivosti in niso zgolj postavke dolgoročnih časovnih razmejitev. Ne glede na način prikazovanja v bilanci stanja neopredmetena dolgoročna sredstva ne vsebujejo tudi predujmov za neopredmetena dolgoročna sredstva.

Neopredmetena dolgoročna sredstva so iz finančnega zornega kota lahko označena tudi kot nematerialne naložbe. So - poleg opredmetenih osnovnih sredstev in dolgoročnih finančnih naložb - sestavni del stalnih sredstev.

Med neopredmetena dolgoročna sredstva se uvrščajo:

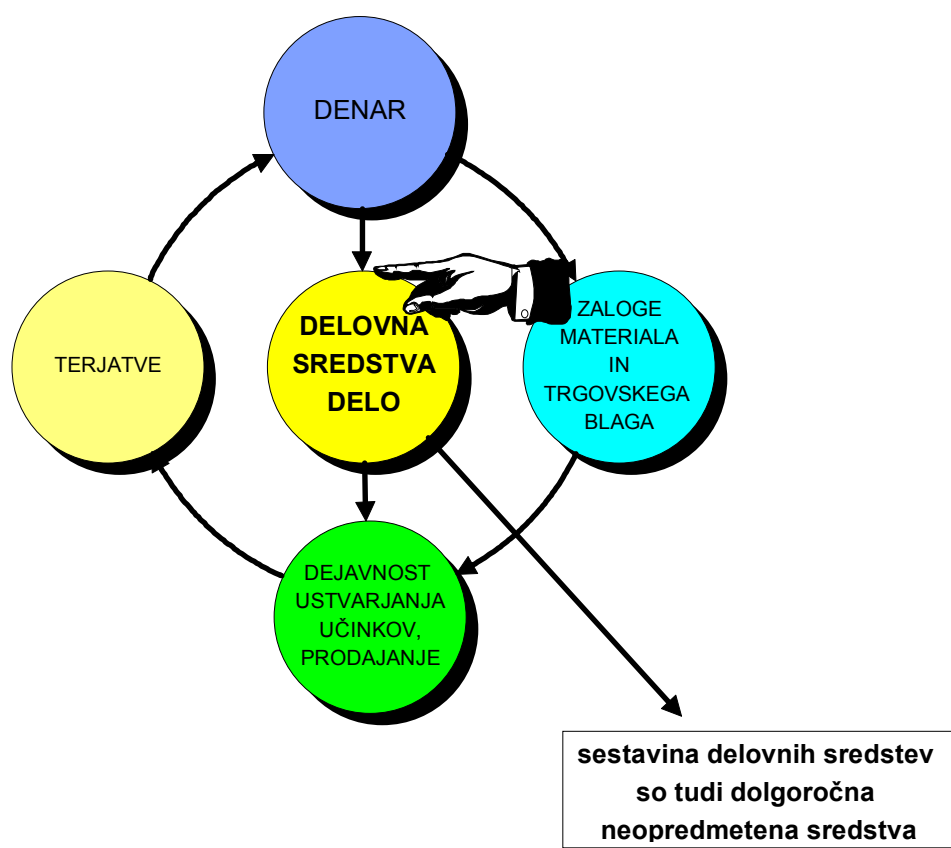
SLIKA 7: VRSTE NEOPREDMETENIH DOLGOROČNIH SREDSTEV

VLOGA NEOPREDMETENIH DOLGOROČNIH SREDSTEV V POSLOVNEM PROCESU

Neopredmetena dolgoročna sredstva sodelujejo v poslovnem procesu. Po vsebini so sorodna osnovnim sredstvom. Njihovo vlogo v poslovnem procesu prikazujemo na spodnji sliki:

SLIKA 8: NEOPREDMETENA DOLGOROČNA SREDSTVA V POSLOVNEM PROCESU

Merjenje (vrednotenje) neopredmetenih dolgoročnih sredstev

Za neopredmetena dolgoročna sredstva se v poslovnih knjigah izkazujejo:

- posebej njihove (dejanske ali revalorizirane) nabavne vrednosti in
- posebej popravki vrednosti kot kumulativni odpis, ki je posledica amortiziranja.

Razlika med obema je sedanja knjigovodska vrednost neopredmetenih sredstev.

Sedanja knjigovodska vrednost je razlika med nabavno vrednostjo in popravkom vrednosti.

Sedanja knjigovodska vrednost neopredmetenih dolgoročnih sredstev ne more biti manjša od ostanka vrednosti istih ob njihovi izločitvi iz uporabe - izkupička od prodaje iz uporabe izločenih sredstev. Ta je praviloma nizka.

Sedanja knjigovodska vrednost mora biti v razponu:

SLIKA 9: VREDNOTENJE NEOPREDMETENIH DOLGOROČNIH SREDSTEV

OSTANEK VREDNOSTI	= ali <	NABAVNA VREDNOST - POPRAVEK VREDNOSTI = SEDANJA KNJIGOVODSKA VREDNOST	= ali <	NADOMESTLJIVA VREDNOST
------------------------------	---------------	--	---------------	-----------------------------------

Nadomestljiva vrednost je tista vrednost, ki jo podjetje pri posameznem sredstvu lahko nadomesti z normalnimi zneski amortizacije med njegovo uporabo ali pa s čisto iztržljivo vrednostjo ob njegovi prodaji.

POVEZAVA Z IZKAZOM USPEHA:

Postavka je povezana s postavko stroškov amortizacije v izkazu uspeha. Realnost obračunane amortizacije vpliva na uspeh podjetja.

PRESOJANJE VSEBINE:

Pri presojanju vsebine navedenih bilančnih postavk si pomagamo s:

- kazalniki investiranja (ugotavljamo udeležbo obravnavane kategorije v želeni celoti),
- kazalniki vodoravnega finančnega ustroja - presojava način financiranja sredstev (predvsem ali je financirano z dolgoročnimi viri),
- kazalniki obračanja - presojava vezavo v času,
- kazalnikom odpisanosti, ki prikazuje knjigovodsko odpisanost neopredmetenih sredstev,
- kazalnikom letne stopnje odpisa, amortizacije. V izkazu uspeha se prikazuje amortizacija neopredmetenih dolgoročnih sredstev. Primerjava med obračunano letno amortizacijo in nabavno vrednostjo nam prikazuje letno stopnjo odpisa.

Primerjamo:

- načrtovano : uresničeno
- uresničeno v prejšnjem obdobju : uresničeno v sedanjem obdobju

- uresničeno v podjetju : uresničeno v drugih podjetjih (konkurenčnih, dejavnosti ipd.)

Dodatna sodila:

Glede na opredeljene slabosti računovodstva (ne meri tržnih vrednosti, ne meri dobrega ali slabega imena podjetja, sposobnosti kadrov, tržnega položaja itd.) je pri presojanju obravnavanih postavk pomembno spoznati:

- njihovo vsebinsko povezanost z obstoječo dejavnostjo podjetja. Tako so pogosti primeri, da so v sklopu teh sredstev izkazovana sredstva, ki ne izpolnjujejo pogojev razmejevanja. Nekatera niso več uporabna, nekatera bodo le potencialno uporabna, uporaba posameznih je neuresničljiva in podobno. Take postavke bi morale obremenjevati stroške, odhodke podjetja.
- obdobje uporabe - uporabnosti kakega neopredmetenega dolgoročnega sredstva. V kolikor to ni realno opredeljeno prihaja do vrednostno napačnega izkazovanja dolgoročnih sredstev v bilanci stanja.
- tržno vrednost obravnavane postavke.
- drugo, po presoji bralca.

Podobnih možnosti je še veliko. Za bralca pa je bistveno, da spozna vpliv odmikov med realno in izkazovano vrednostjo obravnavane kategorije na poslovne odločitve. Zato se pri ocenjevanju postavke osredotočimo na ugotovitev odklona med izkazovano vrednostjo in dejansko vrednostjo. Pri tem smo pod dejansko vrednostjo razumeli s predlaganimi analitičnimi postopki ugotovljeno vrednost.

OPREDMETENA OSNOVNA SREDSTVA

OPREDELITEV VSEBINE OPREDMETENIH OSNOVNIH SREDSTEV

Opredmetena osnovna sredstva so stvari:

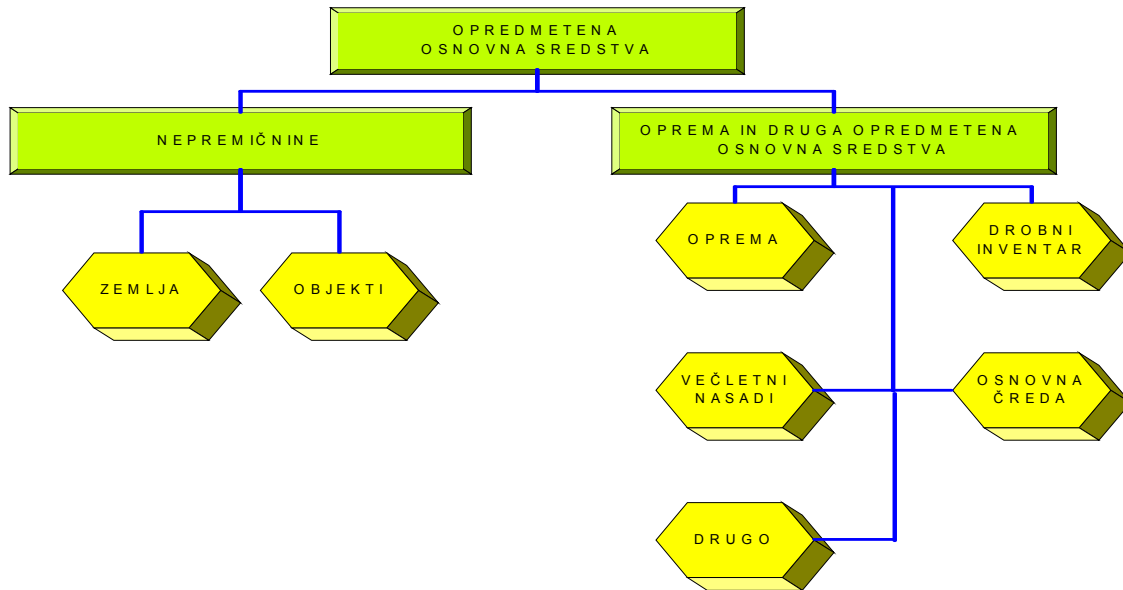
- ki jih podjetje poseduje, da z njimi lahko opravlja svojo dejavnost ali pa vzdržuje in popravlja druge takšne stvari;
- ki jih podjetje pridobi ali izdelava z namenom, da jih bo uporabljalo samo;
- ki niso namenjene prodaji v okviru rednega delovanja;
- ki jih ima podjetje v lasti ali finančnem najemu.

Poleg opredmetenih osnovnih sredstev so tudi neopredmetena osnovna sredstva. O njih smo govorili pri obravnavi neopredmetenih dolgoročnih sredstev.

Opredmetena osnovna sredstva so lahko **v lasti podjetja ali pa ima podjetje do njih pravico iz finančnega najema (financial leasing).**

Med opredmetena osnovna sredstva štejemo:

SLIKA 10: VRSTE OPREDMETENIH OSNOVNIH SREDSTEV

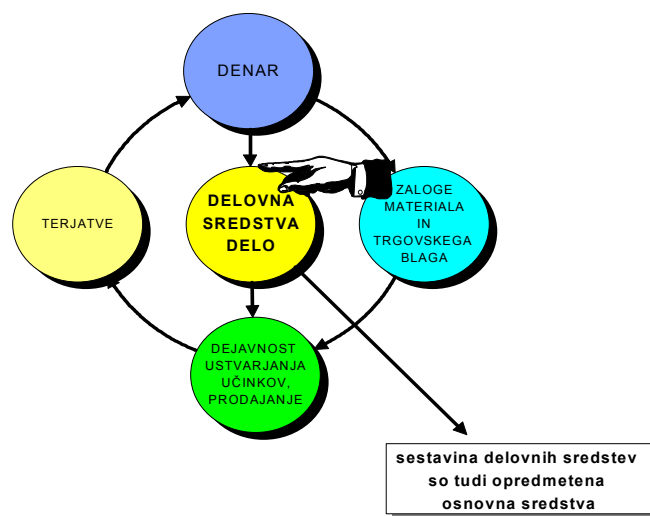

VLOGA OPREDMETENIH OSNOVNIH SREDSTEV V POSLOVNEM PROCESU

Vloga opredmetenih osnovnih sredstev v poslovnem procesu je ključna. Z udeležbo dela se s pomočjo delovnih sredstev predmeti dela pretvarjajo v učinke. V poslovnem procesu se obrabljajo. Stroškovno se nadomeščajo preko amortizacije.

Mesto obravnavanih sredstev v poslovnem procesu prikazujemo v spodnji sliki:

SLIKA 11: OPREDMETENA OSNOVNA SREDSTVA V POSLOVNEM PROCESU

Izrednega pomena je, da podjetje razpolaga le s tistimi osnovnimi sredstvi, ki so neobhodna za ustvarjanje učinka. V poslovnem procesu morajo biti čim bolj izkoriščena, saj se na ta način zmanjšuje delež stroškov opredmetenih osnovnih sredstev v enoti učinka.

MERJENJE (VREDNOTENJE) OPREDMETENIH OSNOVNIH SREDSTEV

Nabavna vrednost opredmetenega osnovnega sredstva izraža dejansko ali revalorizirano naložbo v pridobljeno opredmeteno osnovno sredstvo.

V dejanski nabavni vrednosti nekega opredmetenega osnovnega sredstva so zajeti:

- nakupna cena,
- stroški, ki jih je mogoče neposredno pripisati usposobitvi osnovnega sredstva za nameravano uporabo (stroški dajatev, dovoza in namestitve).

V nabavni vrednosti opredmetenega osnovnega sredstva niso zajeti stroški dajatev, ki jih podjetju ni bilo treba plačati.

Popravek vrednosti opredmetenega osnovnega sredstva nakazuje tisto dejansko ali revalorizirano vrednost takšnega osnovnega sredstva, ki je kot amortizacija prešla med stroške.

Začasno se preneha amortiziranje in z njim povezano obračunavanje popravkov vrednosti opredmetenih osnovnih sredstev, ki se poškodujejo zaradi višje sile ali so s takimi povezana in jih zaradi tega ni mogoče uporabljati. Prenehanje traja tisti čas, ki je potreben za odstranitev nastale škode.

Popravek vrednosti, ki je povezan z amortiziranjem, **se ne pojavlja pri:**

- zemljiščih in drugih naravnih bogastvih,
- opredmetenih osnovnih sredstvih v gradnji ali izdelavi najdlje do usposobitve za uporabo,
- opredmetenih osnovnih sredstvih kulturnega, zgodovinskega ali umetniškega pomena,
- spodnjem ustroju železniških prog, cest, letališč in podobnega,
- opredmetenih osnovnih sredstvih podjetja v stečajnem ali likvidacijskem postopku če v tem času ne opravlja več gospodarskih dejavnosti
- drugih opredmetenih osnovnih sredstvih, ki nimajo časovne omejitve uporabe.

Sedanja knjigovodska (neodpisana) vrednost opredmetenega osnovnega sredstva je razlika med nabavno vrednostjo in popravkom vrednosti. Sedanja knjigovodska vrednost opredmetenih osnovnih sredstev mora biti med:

SLIKA 12: VREDNOTENJE OPREDMETENIH OSNOVNIH SREDSTEV

OSTANEK VREDNOSTI	= ali <	NABAVNA VREDNOST - POPRAVEK VREDNOSTI = SEDANJA KNJIGOVODSKA VREDNOST	= ali <	NADOMESTLJIVA VREDNOST
------------------------------	---------------	--	---------------	-----------------------------------

Nadomestljiva vrednost opredmetenega osnovnega sredstva je tista vrednost, ki jo podjetje pri posameznem opredmetenem osnovnem sredstvu lahko nadomesti z normalnimi zneski amortizacije med njegovo uporabo ali pa s čisto iztržljivo vrednostjo ob njegovi prodaji.

PRESOJANJE VPLIVA OPREDMETENIH OSNOVNIH SREDSTEV NA POSLOVNE ODLOČITVE

Vrednost postavke izkazana v bilanci stanja predstavlja sedanjo knjigovodsko vrednost, ki je v razponu med iztržljivo vrednostjo, ki se lahko uresniči na trgu v času sestavljanja bilančnega izkaza (maksimum) in ostankom vrednosti (minimum).

POVEZAVA Z IZKAZOM USPEHA:

Postavka je povezana s postavko stroškov amortizacije v izkazu uspeha. Realnost obračunane amortizacije vpliva na uspeh podjetja.

PRESOJANJE VSEBINE:

Pri presojanju vsebine navedenih bilančnih postavk si pomagamo s:

- kazalniki investiranja (ugotavljamo udeležbo obravnavane kategorije v željeni celoti)
- kazalniki vodoravnega finančnega ustroja - presojam način financiranja postavke (predvsem ali je financirana z dolgoročnimi viri sredstev) in
- kazalniki obračanja - presojam vezavo v času.
- kazalnikom odpisanost, ki prikazuje knjigovodsko odpisanost opredmetenih osnovnih sredstev.
- kazalnikom letne stopnje odpisa, amortizacije. V izkazu uspeha se prikazuje amortizacija opredmetenih osnovnih sredstev. Primerjava med obračunano letno amortizacijo in nabavno vrednostjo nam prikazuje letno stopnjo odpisa.

Primerjamo:

- načrtovano : uresničeno
- uresničeno v prejšnjem obdobju : uresničeno v sedanjem obdobju

- uresničeno v podjetju : uresničeno v drugih podjetjih (konkurenčnih, dejavnosti ipd.)

Dodatna sodila:

Glede na opredeljene slabosti računovodstva (ne meri tržnih vrednosti, ne meri dobrega ali slabega imena podjetja, sposobnosti kadrov, tržnega položaja itd.) je pri presojanju obravnavanih postavk pomembno spoznati:

- njihovo vsebinsko povezanost z obstoječo dejavnostjo podjetja. Tako so pogosti primeri, da so v sklopu teh sredstev izkazovana sredstva, ki ne izpolnjujejo pogojev razmejevanja. Nekatera niso več uporabna, nekatera bodo le potencialno uporabna, uporaba posameznih je neuresničljiva in podobno. Take postavke bi morale obremenjevati stroške, odhodke podjetja.
- obdobje uporabe - uporabnosti kakega opredmetenega osnovnega sredstva. V kolikor to ni realno opredeljeno prihaja do vrednostno napačnega izkazovanja dolgoročnih sredstev v bilanci stanja.
- tržno vrednost obravnavane postavke.
- drugo, po presoji podjetnika.

Podobnih možnosti je še veliko. Za bralca pa je bistveno, da spozna vpliv odmikov med realno in izkazovano vrednostjo obravnavane kategorije na sprejemanje poslovne odločitve. Zato se pri ocenjevanju postavke osredotoči na ugotovitev odklona med izkazovano in dejansko vrednostjo. Pri tem smo pod dejansko vrednostjo razumeli s predlaganimi analitičnimi postopki ugotovljeno vrednost.

DOLGOROČNE FINANČNE NALOŽBE

OPREDELITEV VSEBINE DOLGOROČNIH FINANČNIH NALOŽB

Dolgoročna finančna naložba je znesek, vezan na vračilni rok, daljši od leta dni, oziroma na nedoločen čas.

Dolgoročne finančne naložbe so naložbe podjetja v druga podjetja za daljši rok, namenjene pa so pridobivanju prihodkov od financiranja in drugim koristim oziroma ohranjanju in povečevanju vrednosti vloženih sredstev. Dolgoročne finančne naložbe so vedno sestavni del stalnih sredstev podjetja vlagatelja in so podlaga dolgoročnih terjatev do podjetja, v katero so sredstva vložena, pa naj gre za dolžnikove obveznosti na podlagi kapitala ali na podlagi dolga.

Dolgoročni blagovni krediti niso dolgoročne finančne naložbe.

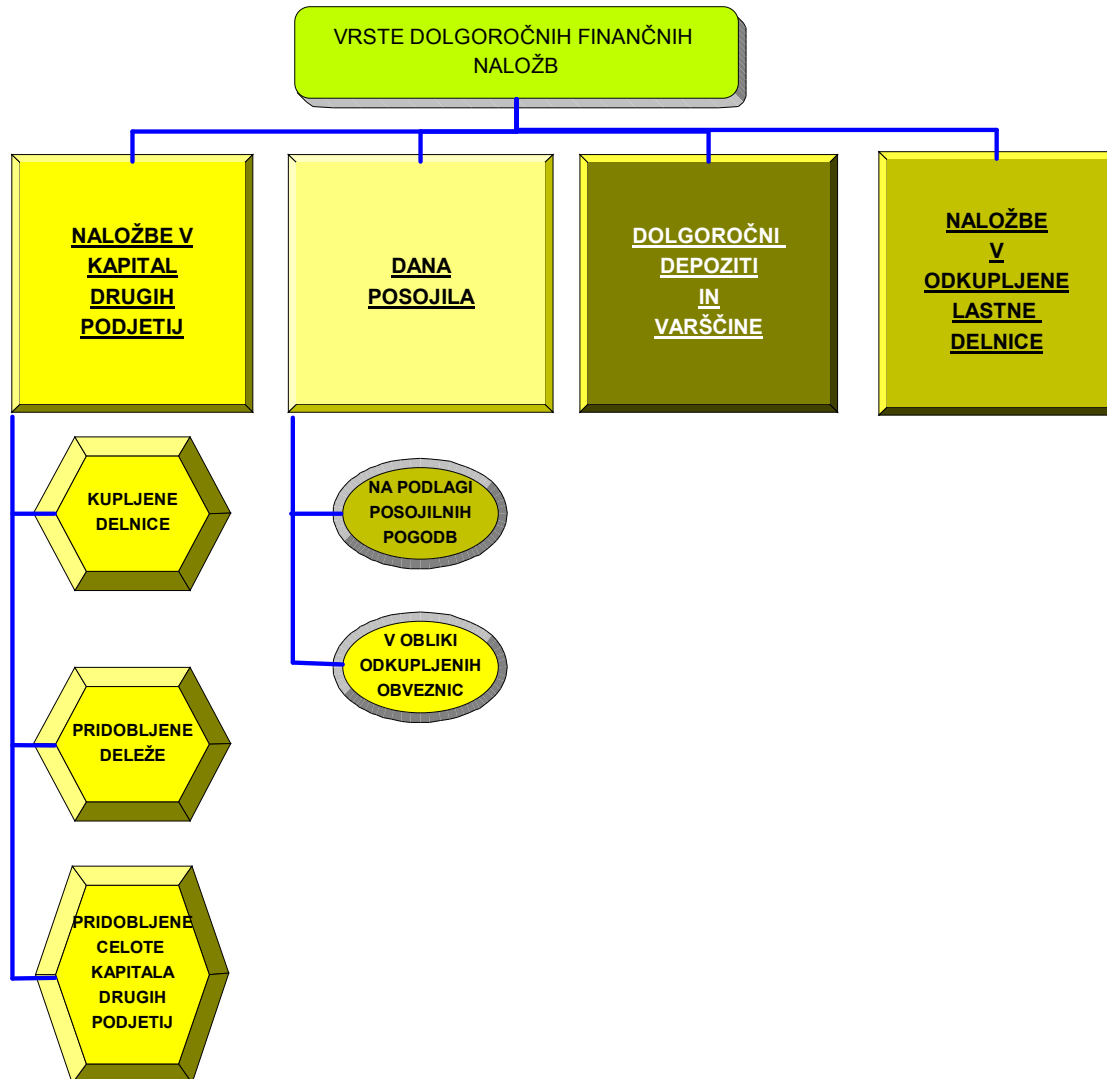
Prihodki iz dolgoročnih finančnih naložb so prihodki od financiranja, ugotovljeni v obliki donosov po pogodbi, ne glede na to, ali nastaja donos kot delež iz poslovnega izida podjetja, v katero so sredstva vložena, ali pa je neodvisen od poslovnega izida. V inflacijskih razmerah so zaradi spremembe kupne moči domače valute ti prihodki del pogodbenega donosa nad zneskom obračunane revalorizacije, saj se z revalorizacijo dolgoročnih finančnih naložb razume donos do stopnje rasti cen na malo, donos nad tem zneskom pa so obresti oziroma ustrezni del dobička.

Za razliko od dolgoročne je **kratkoročna finančna naložba** znesek, vezan na vračilni rok leto dni ali manj.

ANALITIČNA DELITEV DOLGOROČNIH FINANČNIH NALOŽB

Delitev dolgoročnih finančnih naložb prikazujemo v spodnji sliki:

SLIKA 13: DELITEV DOLGOROČNIH FINANČNIH NALOŽB

Dolgoročne finančne naložbe v kapital drugih podjetij so lahko naložbe v:

- delnice ali
- deleže

drugih podjetij.

Glede na delež, ki ga vloga predstavlja v kapitalu podjetja v katerega je vlagano govorimo o:

- večinskem ali
- manjšinskem delu.

Na delež se vežejo pravice, ki izvirajo iz kapitala. S stališča računovodstva je treba ločevati večinske deleže od manjšinskih, saj se glede na udeležbo obravnava pripisovanje deležev. Govorimo o kapitalski ali naložbeni metodi. Kapitalska metoda nastopa pri večinskem deležu. Naložbena metoda nastopa pri manjšinskem deležu.

Dolgoročno dana posojila se prav tako evidentirajo v okviru dolgoročnih naložb. Pri tem pa v okvir teh naložb ne sodijo blagovni krediti. Dolgoročno dana posojila predstavljajo zneski, ki jih je podjetje posodilo drugim z rokom vračila daljšim od enega leta.

Dolgoročni depoziti in varščine predstavljajo sredstva, ki jih je podjetje deponiralo pri drugih ali pa jih je založilo kot varščino.

Dolgoročne naložbe v odkupljene lastne delnice predstavljajo posebno vrsto naložb. Njihova osnovna značilnost je, da je podjetje odkupilo svoje lastne delnice. V kolikor upoštevamo vsebino delnice vidimo, da se na ta način zmanjšuje kapital podjetja. Nakup lastnih delnic je zakonsko omejen. Predpisani so posebni pogoji, ki morajo biti izpolnjeni, da lahko podjetje kupi lastne delnice. Razen v posebej opredeljenih primerih mora podjetje pred nakupom lastnih delnic oblikovati sklad lastnih delnic, ki je vir nakupa lastnih delnic. Vse omenjene omejitve veljajo zaradi zaščite interesov upnikov.

VLOGA DOLGOROČNIH FINANČNIH NALOŽB V POSLOVNEM PROCESU

Dolgoročne finančne naložbe po vsebini predstavljajo vložek v druga podjetja ipd. Pogosto podjetja plasirajo presežna sredstva. Vendar ni to stalnica. Mogoče je, da podjetje ustanovi odvisno podjetje. V tem primeru je ta naložba sestavina te kategorije. Posamezne oblike organiziranosti (holdingi) imajo veliko finančnih naložb. Z njimi upravljajo.

Plasiranje denarnih presežkov je pomembno za zagotavljanje uspešnosti angažiranih sredstev. Normalno je, da podjetja dosegajo boljši donos s plasiranjem sredstev v kapitalske deleže drugih, kakor pa s plasiranjem sredstev v depozite finančnih organizacij. Oblikovanje ustreznega portfelja naložb presega okvir tega predmeta. Vendar je treba pri presoji postavke slednjega natančno poznati in ugotoviti kako pomemben je za obravnavano podjetje.

MERJENJE (VREDNOTENJE) DOLGOROČNIH FINANČNIH NALOŽB

V začetku se naložbe izkazujejo po nakupni vrednosti, ki ji ustrezajo naložena denarna ali drugačna sredstva.

Finančne naložbe v vrednostne papirje, katerih tržna cena je ob datumu bilance stanja manjša od njihove nabavne vrednosti, je treba ovrednotiti po tržni vrednosti, razliko pa obravnavati kot odhodek od financiranja.

V primeru, da je tržna cena višja od knjigovodske to ne vpliva na vrednotenje teh papirjev - knjigovodska vrednost se ne spremeni.

Če kaka finančna naložba izgublja vrednost, je treba v breme odhodkov financiranja vzpostaviti popravek njene začetno izkazane vrednosti. Če se vrednost take dolgoročne finančne naložbe kasneje spet poveča, je treba ustrezno stornirati popravek vrednosti.

Finančne naložbe je treba neposredno odpisati delno ali v celoti v breme odhodkov financiranja ali predhodno oblikovanih popravkov vrednosti, kakor hitro obstajajo za to razlogi. Kot opravičeni razlogi za odpisovanje prek popravka vrednosti še ne v plačilo zapadlih oziroma še ne plačanih zapadlih terjatev na podlagi dolgoročnih finančnih naložb se pojmujejo predvsem tveganja v zvezi z možnostjo vračila in padca tečajev pri vrednostnih papirjih pa tudi druga tveganja, ki delajo dolgoročne naložbe nezanesljive.

SEDANJA KNJIGOVODSKA VREDNOST DOLGOROČNIH FINANČNIH NALOŽB

V knjigovodstvu izkazovana vrednost postavke mora biti v razponu:

SLIKA 14: VREDNOTENJE DOLGOROČNIH FINANČNIH NALOŽB

OSTANEK VREDNOSTI	= ali <	NALOŽBENA VREDNOST - POPRAVEK VREDNOSTI = SEDANJA KNJIGOVODSKA VREDNOST	= ali <	IZTRŽLJIVA VREDNOST
------------------------------	---------------	--	---------------	--------------------------------

PRESOJANJE VPLIVA DOLGOROČNIH FINANČNIH NALOŽB NA POSLOVNE ODLOČITVE

Vrednost postavke izkazana v bilanci stanja predstavlja sedanjo knjigovodsko vrednost, ki je v razponu med iztržljivo vrednostjo, ki se lahko uresniči na trgu v času sestavljanja bilančnega izkaza (maksimum) in ostankom vrednosti (minimum).

POVEZAVA Z IZKAZOM USPEHA

Postavka je povezana s postavkami finančnih prihodkov in oblikovanimi popravki oziroma odpisi vrednosti.

PRESOJANJE VSEBINE

Pri presojanju vsebine navedenih bilančnih postavk si pomagamo s:

- kazalniki investiranja (ugotavljamo udeležbo obravnavane kategorije v željeni celoti)
- kazalniki vodoravnega finančnega ustroja - presojamo način financiranja kategorije (ali je financirana z dolgoročnimi viri)
- kazalniki obračanja - presojamo vezavo v času

- kazalnikom odpisanosti, ki prikazuje knjigovodsko odpisanost - zmanjšanje vrednosti obravnavane kategorije
- kazalnikom letne stopnje odpisa, popravka vrednosti. V izkazu uspeha se prikazuje odpis med stroški oziroma odhodki.
- donosnost obravnavanih kategorij. Ugotovimo s primerjavo prihodkov doseženih iz naslova obravnavane kategorije z vrednostjo obravnavane kategorije
- ipd.

Primerjamo:

- načrtovano : uresničeno
- uresničeno v prejšnjem obdobju : uresničeno v sedanjem obdobju
- uresničeno v podjetju : uresničeno v drugih podjetjih (konkurenčnih, dejavnosti ipd.)

Dodatna sodila:

Glede na opredeljene slabosti računovodstva (ne meri tržnih vrednosti, ne meri dobrega ali slabega imena podjetja, sposobnosti kadrov, tržnega položaja itd.) je pri presojanju obravnavanih postavk pomembno spoznati:

- njihovo vsebinsko povezanost z obstoječo dejavnostjo podjetja. Tako so pogosti primeri, da so v sklopu teh sredstev izkazovana sredstva, ki ne izpolnjujejo pogojev razmejevanja. Nekatera nimajo več vrednosti, ne prinašajo koristi podjetju, nekatera niso več vnovčljiva in podobno. Take postavke bi morale obremenjevati stroške, odhodke podjetja.
- obdobje koristnosti obravnavane kategorije
- tržno vrednost obravnavane postavke
- drugo, po presoji podjetnika.

Podobnih možnosti je še veliko. Za bralca pa je bistveno, da spozna vpliv odmikov med realno in izkazovano vrednostjo obravnavane kategorije na sprejemanje poslovne odločitve. Zato se pri ocenjevanju postavke osredotoča na ugotovitev odklona med izkazovano in dejansko vrednostjo. Pri tem smo pod dejansko vrednostjo razumeli s predlaganimi analitičnimi postopki ugotovljeno vrednost.

ZALOGE

OPREDELITEV VSEBINE ZALOG

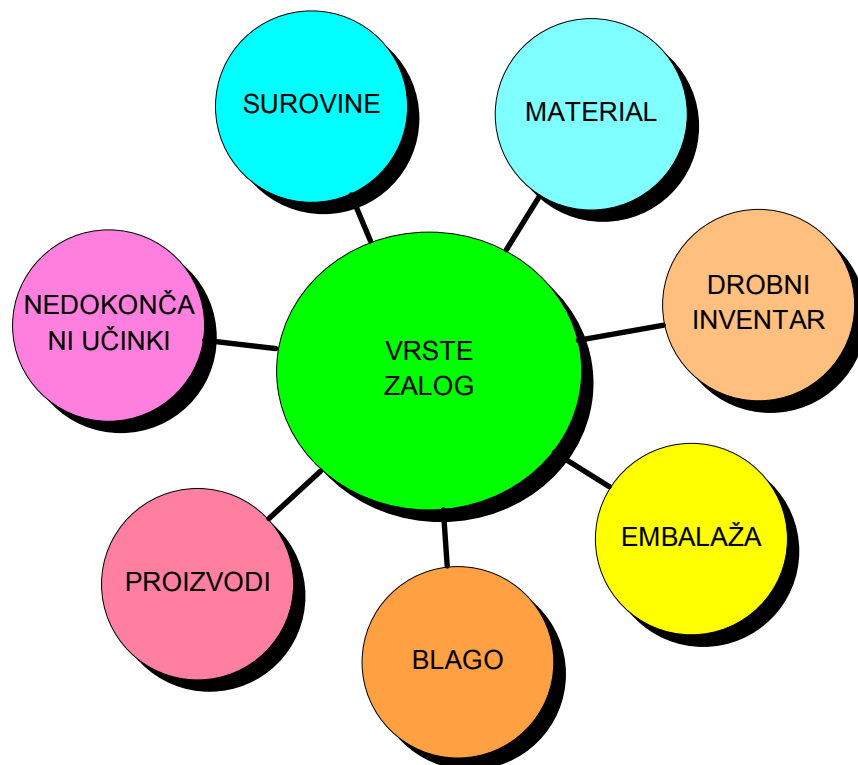
Zaloge so opredmetena sredstva:

- a) ki so namenjena prodaji v okviru rednega poslovanja
- b) ki so v postopku proizvodnje, katerega učinki bodo namenjeni takšni prodaji,
- c) ki naj bi bila porabljena pri proizvodnji proizvodov ali opravljanju storitev, namenjenih prodaji.

Z zalogami je treba razumeti količine materiala in trgovskega blaga v skladišču, dodelavi in predelavi pa tudi na poti od dobavitelja do kupca ter količine nedokončane proizvodnje, polproizvodov in dokončanih proizvodov. Za material se šteje tudi drobni inventar, pri katerem je ocenjena doba uporabnosti največ leto dni.

Najpogostejše pojavne oblike zalog prikazujemo v spodnji sliki:

SLIKA 15: POJAVNE OBLIKE ZALOG

Surovine in material predstavljajo sredstva, ki so potrebna za proizvodnjo učinkov. Nabavljajo se pri dobaviteljih.

Drobni inventar predstavlja sredstva, ki so udeležena v poslovnem procesu. Tukaj se vodi tisti drobni inventar, ki ni voden med opredmetenimi osnovnimi sredstvi (s trajanjem do enega leta).

Zaloga embalaže predstavlja vračljivo in nevračljivo embalažo.

Blago kupujejo podjetja z namenom nadaljnje prodaje.

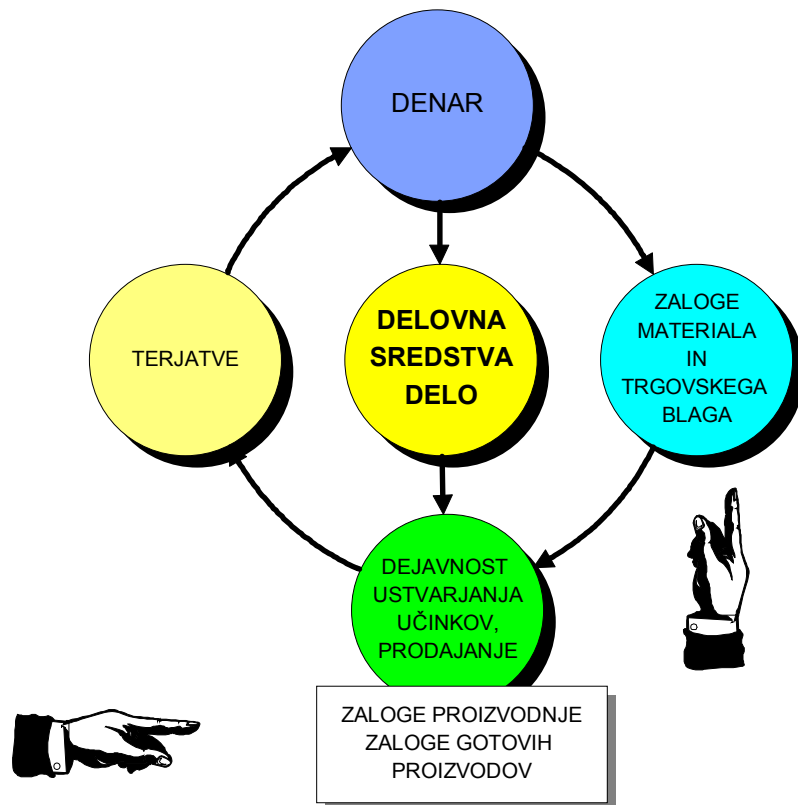
Proizvodi so rezultat poslovanja proizvodnih podjetij.

Nedokončana proizvodnja zajema učinke (proizvode in storitve) na katerih se opravljajo aktivnosti pretvarjanja v končni učinek.

VLOGA ZALOG V POSLOVNEM PROCESU

Mesto obravnavanih sredstev v poslovnem procesu prikazujemo v naslednji sliki:

SLIKA 16: ZALOGE V POSLOVNEM PROCESU

Podjetja v svoji dejavnosti ustvarjajo novo vrednost. V procesu ustvarjanja imajo posebno mesto zaloge. Opredelimo jih kot pojavno obliko sredstev produkcijskega procesa. Glede na vlogo v tem procesu in glede na dejavnost pa govorimo o zalogah materiala, zalogah trgovskega blaga, zalogah nedokončane proizvodnje, zalogah polproizvodov in zalogah proizvodov.

Trgovska podjetja imajo zaloge trgovskega blaga. Trgovsko blago nabavljajo z namenom nadaljnje prodaje. Po vsebini je podoben zalogram materiala, ki ga proizvodna podjetja nabavljajo z namenom nadaljnje obdelave, predelave v učinke.

MERJENJE (VREDNOTENJE) ZALOG

Material in trgovsko blago:

Količinska enota zaloge materiala in trgovskega blaga se izvirno vrednoti po nabavni ceni¹, ki jo sestavljajo:

- kupna cena,
- uvozne dajatve in
- neposredni stroški nabave.

Zaloge se na koncu obračunskega obdobja vrednotijo po historičnih vrednostih. Te vrednosti pa ne smejo biti višje od trenutnih tržnih cen.²

Zaloge učinkov (proizvodov in nedokončanih učinkov):

Količinska enota proizvoda oziroma nedokončane proizvodnje se izvirno vrednoti po proizvajalnih stroških, lahko pa se v posebnih utemeljenih okoliščinah ovrednoti do zožene lastne cene kot ene skrajnosti oziroma s spremenljivimi proizvodjalnimi stroški kot drugo skrajnostjo.

Iz povedanega izhaja, da se lahko zaloge učinkov vrednotijo po treh možnih načinih:

¹ Izvirna vrednost je znesek gotovine ali poštena vrednost nadomestila, danega, da je podjetje pridobilo kaka sredstva.

² Zaloge se ob koncu obračunskega obdobja vrednotijo po cenah oziroma stroških skladno z načeli vrednotenja zalog, če so tako dobljeni zneski manjši od tistih, ki izhajajo iz končnih nabavnih cen oziroma stroškov na novo proizvedenih količin iste vrste. V nasprotnem primeru se vrednost zalog zmanjša na znesek zadnjih nabavnih cen oziroma stroškov, odpis vrednosti pa se všteje med odhodke poslovanja. Podjetje mora pojasniti metodo takšnega odpisovanja vrednosti zalog.

Prikaz načinov vrednotenja zalog učinkov:

SLIKA 17: VREDNOTENJE ZALOG UČINKOV

1	2	3
<i>minimum</i>		<i>maksimum</i>
spremenljivi proizvajalni stroški	proizvajalni stroški	zožena lastna cena
=	=	=
neposredni proizvodjalni stroški <i>stroški materiala, dela, storitev in amortizacije</i>	neposredni proizvodjalni stroški <i>stroški materiala, dela, storitev in amortizacije</i>	neposredni proizvodjalni stroški <i>stroški materiala, dela, storitev in amortizacije</i>
+	+	+
spremenljivi del splošnih proizvodjalnih stroškov	spremenljivi del splošnih proizvodjalnih stroškov	spremenljivi del splošnih proizvodjalnih stroškov
	+	+
	stalni del splošnih proizvodjalnih stroškov	stalni del splošnih proizvodjalnih stroškov
		+
		splošni stroški uprave, nabave in prodaje
<i>Metoda je primerna, kadar se iz obdobja v obdobje giblje:</i> <ul style="list-style-type: none"> • <i>proizvodnja</i> <u>neenakomerno</u> • <i>prodaja</i> <u>enakomerno</u> 	<i>Metoda je primerna, kadar se iz obdobja v obdobje giblje:</i> <ul style="list-style-type: none"> • <i>proizvajanje</i> <u>enakomerno</u> • <i>prodajanja</i> <u>enakomerno</u> 	<i>Metoda je primerna, kadar se iz obdobja v obdobje giblje:</i> <ul style="list-style-type: none"> • <i>proizvodnja</i> <u>enakomerno</u> • <i>prodaja</i> <u>neenakomerno</u>

Vrednosti normalnih količin materiala, ki so v zalogi, zato da bi jih porabili pri proizvodjanju, ni treba zmanjšati pod raven izvornih vrednosti, če pričakujemo, da bo prodajna vrednost dokončanih proizvodov, v katere bodo vstopile, enaka kot izvorne vrednosti ali večja od njih. Toda če je mogoče pričakovati, da bodo izvorne vrednosti dokončanih proizvodov večje od čiste iztržljive vrednosti, je treba zmanjšati vrednost zalog materiala na raven nadomestljive vrednosti.

Zaloge se ob koncu obračunskega obdobja vrednotijo po cenah oziroma stroških skladno z načeli vrednotenja zalog, če so tako dobljeni zneski manjši od tistih, ki izhajajo iz končnih nabavnih cen oziroma stroškov na novo proizvedenih količin iste vrste. V nasprotnem primeru se vrednost zalog zmanjša na znesek zadnjih nabavnih cen oziroma stroškov, odpis vrednosti

pa se všteje med odhodke poslovanja. Podjetje mora pojasniti metodo takšnega odpisovanja vrednosti zalog

Zaloge je treba v celoti odpisati, če je njihova prodaja trajno ustavljena ali uporaba prepovedana.

SEDANJA KNJIGOVODSKA VREDNOST ZALOG

V knjigovodstvu izkazovana vrednost postavke mora biti v razponu:

SLIKA 18: VREDNOTENJE ZALOG

OSTANEK VREDNOSTI	= ali <	NABAVNA VREDNOST - POPRAVEK VREDNOSTI = SEDANJA KNJIGOVODSKA VREDNOST	= ali <	ČISTA IZTRŽLJIVA VREDNOST³
------------------------------	---------------	--	---------------	--

PRESOJANJE VPLIVA ZALOG NA POSLOVNE ODLOČITVE

Vrednost postavke izkazana v bilanci stanja predstavlja sedanjo knjigovodsko vrednost, ki je v razponu med iztržljivo vrednostjo, ki se lahko uresniči na trgu v času sestavljanja bilančnega izkaza (maksimum) in ostankom vrednosti (minimum).

POVEZAVA Z IZKAZOM USPEHA:

Postavka je povezana s postavkami poslovnih odhodkov (stroški materiala, odhodki vezani na prodane zaloge). V primeru oblikovanja popravkov vrednosti zalog pa je povezana tudi z odhodki, ki vsebinsko obravnavajo popravek vrednosti gibljivih sredstev.

PRESOJANJE VSEBINE:

Pri presojanju vsebine navedenih bilančnih postavk si pomagamo s:

- kazalniki investiranja (ugotavljamo udeležbo obravnavane kategorije v želeni celoti)
- kazalniki vodoravnega finančnega ustroja - presojava način financiranja kategorije (v kakšnem delu je financirana z dolgoročnimi viri)
- kazalniki obračanja - presojava vezavo kategorije v času
- kazalnikom odpisanosti, ki prikazuje knjigovodsko odpisanost - zmanjšanje vrednosti obravnavane kategorije

³ Čista iztržljiva vrednost je ocenjena prodajna cena, dosežena v okviru rednega poslovanja, zmanjšana za stroške dokončanja in stroške, ki so potrebni, če naj pride do prodaje.

- kazalnikom letne stopnje odpisa, popravka vrednosti. V izkazu uspeha se prikazuje odpis med stroški oziroma odhodki.
- ipd.

Primerjamo:

- načrtovano : uresničeno
- uresničeno v prejšnjem obdobju : uresničeno v sedanjem obdobju
- uresničeno v podjetju : uresničeno v drugih podjetjih (konkurenčnih, dejavnosti ipd.)

Dodatna sodila:

Glede na opredeljene slabosti računovodstva (ne meri tržnih vrednosti, ne meri dobrega ali slabega imena podjetja, sposobnosti kadrov, tržnega položaja itd.) je pri presojanju obravnavanih postavk pomembno spoznati:

- njihovo vsebinsko povezanost z obstoječo dejavnostjo podjetja. Tako so pogosti primeri, da so v sklopu teh sredstev izkazovana sredstva, ki ne izpolnjujejo pogojev razmejevanja. Nekatera nimajo več vrednosti, ne prinašajo koristi podjetju, nekatera niso več vnovčljiva in podobno. Take postavke bi morale obremenjevati stroške, odhodke podjetja.
- obdobje koristnosti obravnavane kategorije
- tržno vrednost obravnavane postavke
- drugo, po presoji podjetnika.

Podobnih možnosti je še veliko. Za podjetnika pa je bistveno, da spozna vpliv odmikov med realno in izkazovano vrednostjo obravnavane kategorije na sprejemanje poslovne odločitve. Zato se pri ocenjevanju postavke osredotoča na ugotovitev odklona med izkazovano in dejansko vrednostjo. Pri tem smo pod dejansko vrednostjo razumeli s predlaganimi analitičnimi postopki ugotovljeno vrednost.

TERJATVE

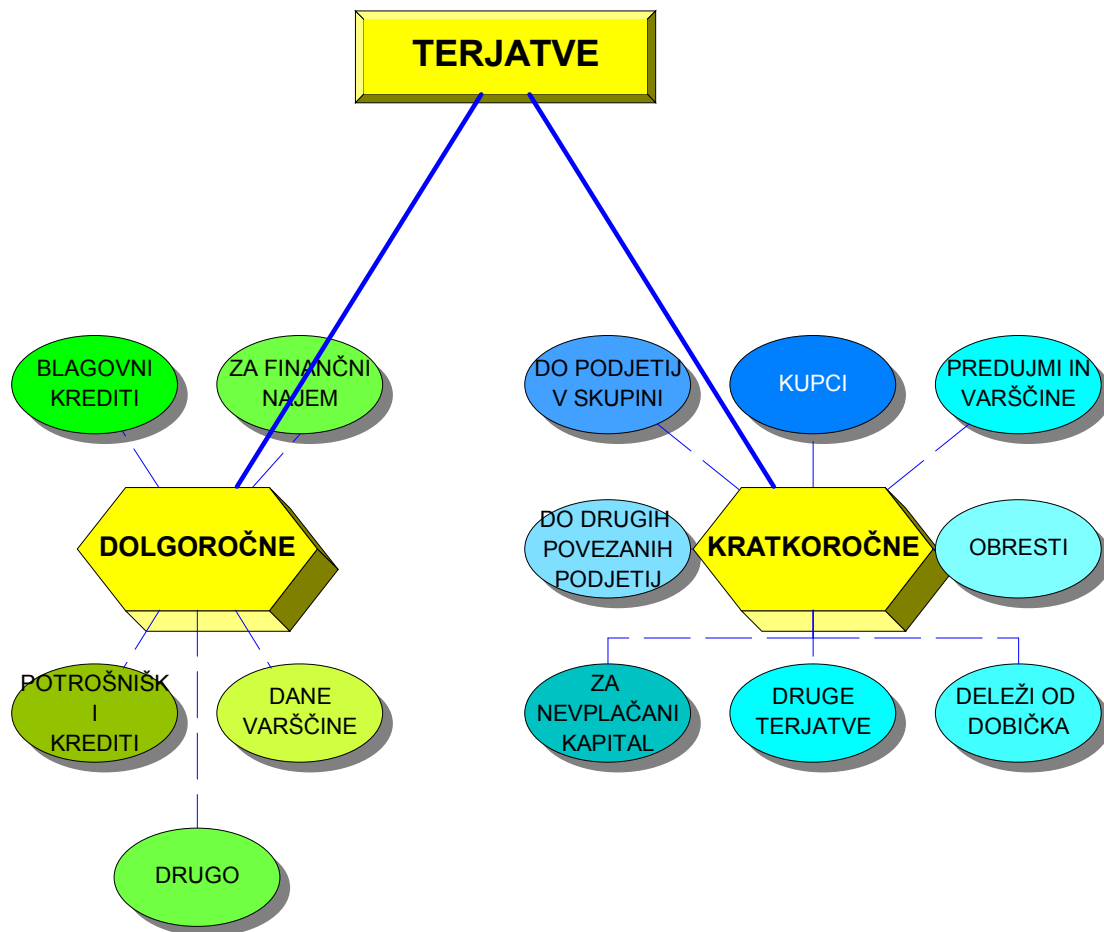
OPREDELITEV VSEBINE TERJATEV

Terjatev je na premoženjskopравnih in drugih razmerjih zasnovana pravica zahtevati od določene osebe plačilo dolga, dobavo kakih stvari ali opravitev kake storitve.

Dolgoročna terjatev je terjatev, ki zapade v plačilo v roku, daljšem od leta dni.
Kratkoročna terjatev je terjatev, ki zapade v plačilo v največ letu dni.

Vrste terjatev prikazujemo v spodnji sliki:

SLIKA 19: VRSTE TERJATEV

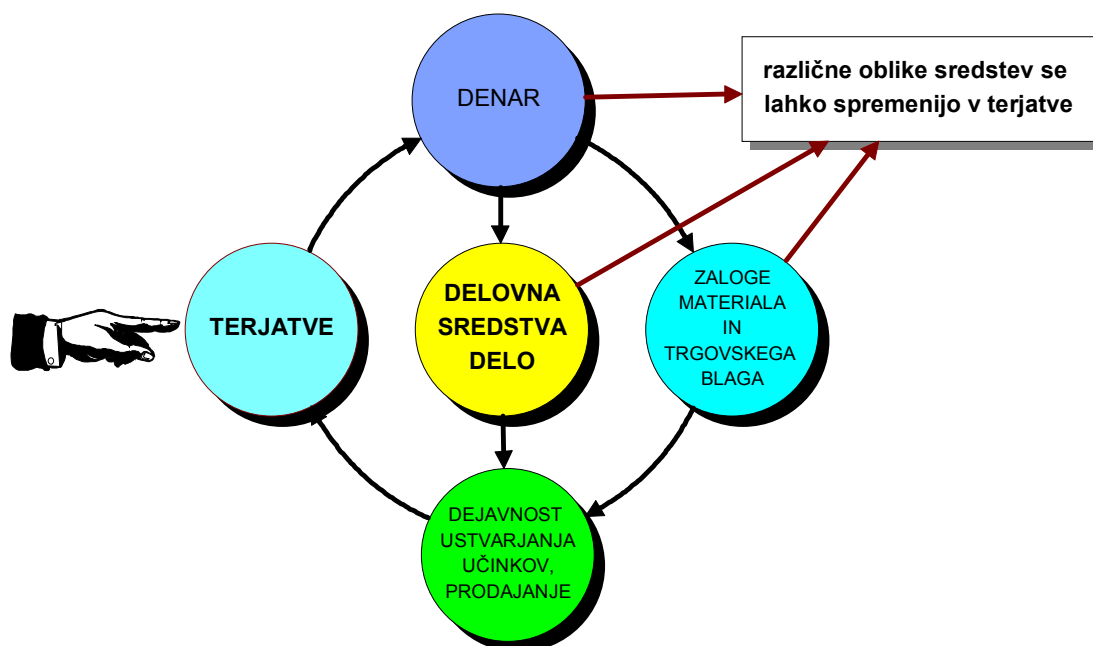

VLOGA TERJATEV V POSLOVNEM PROCESU

Terjatve so ena od oblik sredstev. Kot smo navedli so lahko različnega izvora.

- Terjatve iz poslovanja so vezane na dejavnost podjetja (prodaja).
- Terjatve iz financiranja so vezane na oblikovanje prihodkov iz naslova financiranja.
- Seveda pa so še druge oblike terjatev, ki predstavljajo pretvorbo ene oblike sredstev v drugo.

SLIKA 20: TERJATVE V POSLOVNEM PROCESU

MERJENJE (VREDNOTENJE) TERJATEV

Terjatve vseh vrst se v začetku izkazujejo z zneski, ki izhajajo iz ustreznih listin, ob predpostavki, da bodo tudi poplačani.

POPRAVEK VREDNOSTI:

Terjatve, za katere obstaja domneva, da ne bodo poravnane v rednem roku, ali ki niso poravnane v rednem roku, je treba izkazati kot dvomljive ali sporne⁴.

Kot smo povedali se terjatve do kupcev izkazujejo z zneski, ki izhajajo iz ustreznih listin, ob predpostavki, da bodo tudi poplačani. Prvotno nastale terjatve se lahko kasneje prek popravkov vrednosti zmanjšajo.

Oblikovanje popravkov predstavlja možnost, da podjetje že med obračunskim obdobjem oziroma sproti na podlagi izkušenj in pričakovanj vračunava popravke vrednosti terjatev do kupcev na podlagi odstotka od prihodkov iz prodaje na kredit.

Pogoj za oblikovanje popravkov vrednosti je utemeljena domneva, da terjatve ne bodo poravnane oziroma da ne bodo poravnane v celoti.

Popravki vrednosti neporavnanih terjatev do kupcev se v skladu z računovodskimi usmeritvami podjetja lahko oblikujejo v odstotku od stanja:

⁴ *Dvomljiva terjatev* je terjatev, za katero obstaja možnost, da ne bo plačana v celoti oziroma v določenem roku. *Sporna terjatev* je terjatev, zaradi katere nastane spor med upnikom in dolžnikom.

- vseh terjatev do kupcev, ki ga določi na podlagi izkušenj in pričakovanj;
- skupine terjatev glede na njihovo starost;
- posamezne terjatve, kadar dvomi o njeni poravnavi (na primer zaradi nerešene reklamacije kupca);
- terjatev oziroma terjatve do posameznega kupca, kadar ima podatke o njegovem slabem finančnem stanju ali o uvedenih postopkih prisilne poravnave oziroma stečaja pri njem;
- terjatev po posameznih skupinah kupcev, če se ukvarja z različnimi vrstami dejavnosti, kupci pa se razlikujejo tako po obsegu prometa z njimi kot po plačilnih pogojih.

Pomembno je, da se podjetje na podlagi izkušenj iz preteklih let in pričakovanj v prihodnosti odloči za metodo oblikovanja popravkov vrednosti terjatev in sprejme ustrezne računovodske usmeritve ter jih v skladu z načelom stanovitnosti dosledno uporablja iz obdobja v obdobje.

Oblikovane popravke vrednosti se vračuna v stroške poslovanja.

Popravki vrednosti terjatev do kupcev se oblikujejo tako, da podjetje:

1. glede na izkušnje iz prejšnjih let in pričakovanja v obračunskem obdobju določi odstotek od prihodkov iz prodaje na kredit⁵;
2. nato po tem odstotku vračunava zneske odpisov terjatev v breme ustreznih postavk stroškov oziroma odhodkov in v dobro ustreznih popravkov vrednosti terjatev;

na koncu obračunskega obdobja, za katero sestavlja računovodske izkaze, znesek sproti oblikovanih popravkov vrednosti, zmanjšanih za odpise terjatev, preračuna, tako da znesek popravkov vrednosti terjatev v bilanci stanja ustreza znesku, ugotovljenemu po metodi oblikovanja popravkov vrednosti, ki jo je podjetje določilo s svojimi računovodskimi usmeritvami⁶. To pomeni, da se popravki vrednosti terjatev do kupcev v bilanci stanja vedno oblikujejo glede na stanje neporavnanih terjatev.

ODPISI TERJATEV:

Potrebni odpisi terjatev se tedaj, ko so utemeljeni z ustreznimi listinami, pokrijejo v breme tako oblikovanih popravkov vrednosti.

Obračunani popravki vrednosti terjatev omogočajo ustrezno dokončno zmanjšanje posameznih terjatev, katerih prvotne velikosti niso več poplačljive, ne da bi se ob odpisih sunkovito pojavljali tovrstni stroški. Zato se odpisi terjatev, potem ko so utemeljeni z ustreznimi listinami, pokrijejo v breme vnaprej oblikovanih popravkov vrednosti. Če ti ne zadoščajo za pokritje odpisov, se razlika nadomesti neposredno v breme stroškov oziroma odhodkov.

⁵ Prodaja na kredit je prodaja, pri kateri v trenutku, ko se blago prenese na kupca ali ko se opravi storitev, kupec še ne plača.

⁶ Podjetje določi v svojih računovodskih usmeritvah predvsem metodo oblikovanja popravkov vrednosti terjatev do kupcev:

- na koncu obračunskega obdobja,
- lahko pa tudi medletno metodo.

Metodi sta lahko enaki ali pa se razlikujeta. Pomembno je, da podjetje sproti oblikovane popravke vrednosti na koncu obračunskega obdobja oziroma pri sestavljanju računovodskih naziva izkazov uskladi z zneski, ki jih izračuna na podlagi računovodskih usmeritev o oblikovanju popravkov vrednosti na koncu obračunskega obdobja.

Če je vsota dejanskih odpisov posameznih terjatev v obračunskem obdobju večja od vnaprej vračunanih odpisov terjatev je treba utemeljeni primanjkljaj najkasneje ob koncu obdobja dodatno vračunati (v breme oblikovanega popravka). Če je, nasprotno, vsota dejanskih odpisov posameznih terjatev v obračunskem obdobju manjša od vnaprej vračunanih zneskov, je treba neutemeljeni znesek najkasneje ob koncu obdobja stornirati, v novem obračunskem obdobju pa uporabiti glede na dobljene izkušnje manjšo stopnjo za odpisovanje terjatev iz prodaje na kredit.

SEDANJA KNJIGOVODSKA VREDNOST TERJATEV

V knjigovodstvu izkazovana vrednost postavke mora biti v razponu:

SLIKA 21: VREDNOTENJE TERJATEV

OSTANEK VREDNOSTI	=	ZAČETNA VREDNOST	=	POPLAČLJIVA VREDNOST
	ali <	- POPRAVEK VREDNOSTI	ali <	
		= SEDANJA KNJIGOVODSKA VREDNOST		

PRESOJANJE VPLIVA TERJATEV NA POSLOVNE ODLOČITVE

Vrednost postavke izkazana v bilanci stanja predstavlja sedanjo knjigovodsko vrednost, ki je v razponu med iztržljivo vrednostjo, ki se lahko uresniči na trgu v času sestavljanja bilančnega izkaza (maksimum) in ostankom vrednosti (minimum).

POVEZAVA Z IZKAZOM USPEHA

Postavka je povezana s postavkami odhodkov, ki vsebinsko obravnavajo popravek vrednosti gibljivih sredstev.

PRESOJANJE VSEBINE

Pri presojanju vsebine navedenih bilančnih postavk si pomagamo s:

- kazalniki investiranja (ugotavljamo udeležbo obravnavane kategorije v željeni celoti)
- kazalniki vodoravnega finančnega ustroja - presojamo način financiranja kategorije (v kakšnem delu je financirana z dolgoročnimi viri)
- kazalniki obračanja - presojamo vezavo kategorije v času
- kazalnikom odpisanosti, ki prikazuje knjigovodsko odpisanost - zmanjšanje vrednosti obravnavane kategorije

- kazalnikom letne stopnje odpisa, popravka vrednosti. V izkazu uspeha se prikazuje odpis med stroški oziroma odhodki.
- ipd.

Primerjamo:

- načrtovano : uresničeno
- uresničeno v prejšnjem obdobju : uresničeno v sedanjem obdobju
- uresničeno v podjetju : uresničeno v drugih podjetjih (konkurenčnih, dejavnosti ipd.)

Dodatna sodila:

Glede na opredeljene slabosti računovodstva (ne meri tržnih vrednosti, ne meri dobrega ali slabega imena podjetja, sposobnosti kadrov, tržnega položaja itd.) je pri presojanju obravnavanih postavk pomembno spoznati:

- njihovo vsebinsko povezanost z obstoječo dejavnostjo podjetja. Tako so pogosti primeri, da so v sklopu terjatev zajete terjatve, ki ne bodo vnovčene. Take postavke bi morale obremenjevati stroške, odhodke podjetja.
- obdobje vnovčitve posameznih terjatev
- tržno vrednost obravnavane postavke
- drugo, po presoji podjetnika.

Podobnih možnosti je še veliko. Za podjetnika pa je bistveno, da spozna vpliv odmikov med realno in izkazovano vrednostjo obravnavane kategorije na sprejemanje poslovne odločitve. Zato se pri ocenjevanju postavke osredotoča na ugotovitev odklona med izkazovano in dejansko vrednostjo. Pri tem smo pod dejansko vrednostjo razumeli s predlaganimi analitičnimi postopki ugotovljeno vrednost.

KRATKOROČNE FINANČNE NALOŽBE

OPREDELITEV VSEBINE KRATKOROČNIH FINANČNIH NALOŽB

Kratkoročna finančna naložba je znesek, vezan na vračilni rok do največ leta dni.

Kot kratkoročna finančna naložba se šteje tudi tisti del dolgoročne finančne naložbe, ki zapade v plačilo v poslovnem letu po datumu bilance stanja.

Kratkoročne finančne naložbe so naložbe sredstev podjetja v druga podjetja z vnaprej določenim pogodbenim rokom vračila, ki ne sme biti daljši od 12 mesecev, namenjene pa so doseganju prihodkov od financiranja oziroma ohranjanju in večanju vloženih sredstev pa tudi doseganju drugih namenov, ki niso nujno povezani z doseganjem dobička.

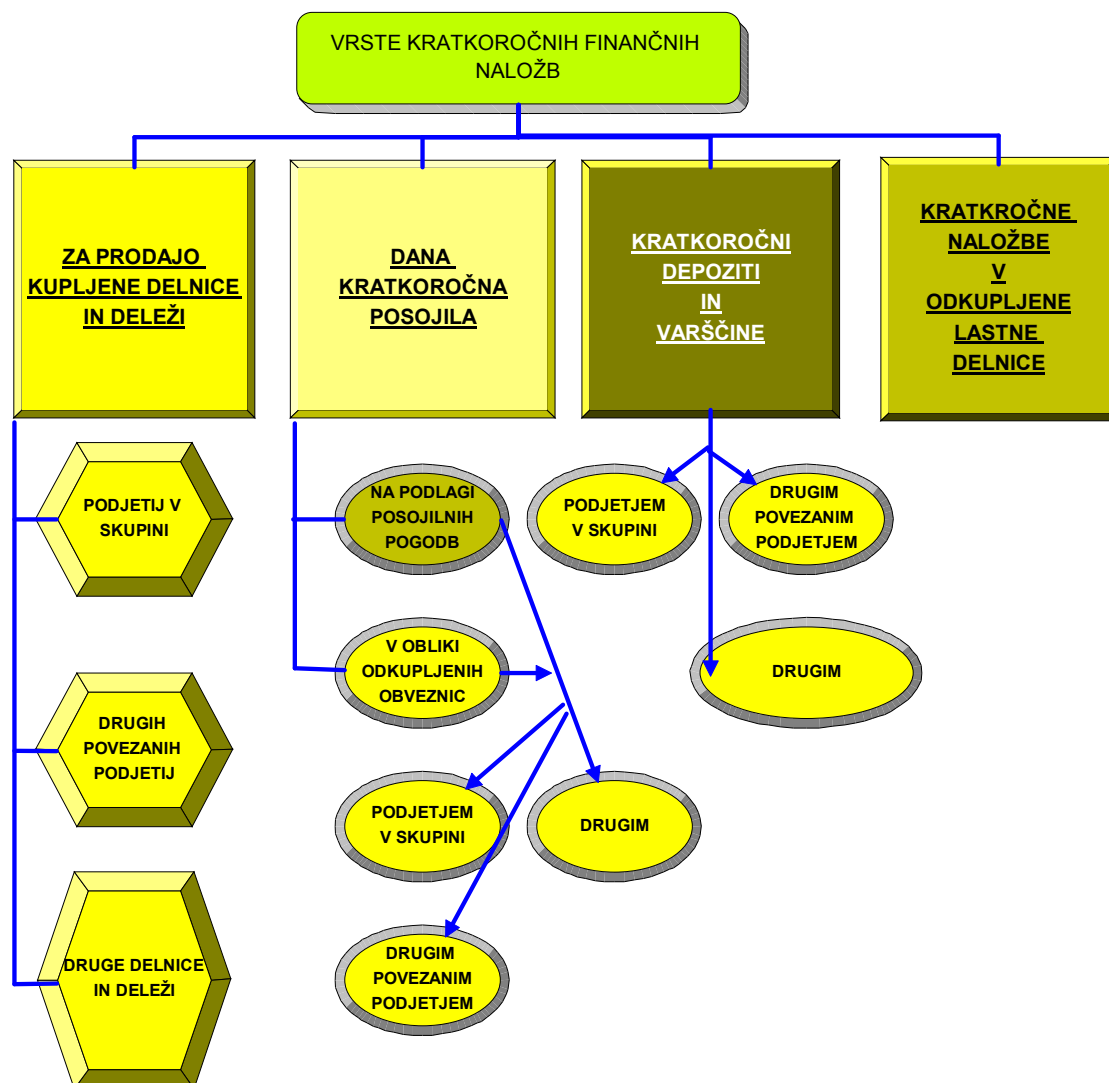
Kratkoročni blagovni krediti niso kratkoročne finančne naložbe.

Kratkoročne finančne naložbe so vedno sestavni del gibljivih sredstev podjetja vlagatelja, niso pa sestavni del njegovih obratnih sredstev. Pojmovati jih je mogoče kot kratkoročne terjatve iz financiranja z vnaprej določeno obveznostjo glede roka vračila in načina poravnave.

Prihodki od kratkoročnih finančnih naložb so prihodki od financiranja, ugotovljeni v obliki donosov po pogodbi, ne glede na to, ali nastaja donos v odvisnosti od poslovnega izida podjetja, v katero so sredstva vložena, ali pa je neodvisen od njega. V inflacijskih razmerah so zaradi spremembe kupne moči domače valute ti prihodki del pogodbenega donosa nad zneskom obračunane revalorizacije, saj se z revalorizacijo kratkoročnih finančnih naložb razume donos do stopnje rasti cen na malo, donos nad tem zneskom pa so obresti oziroma ustrezni del dobička.

Delitev prikazujemo v spodnji sliki:

SLIKA 22: VRSTE KRATKOROČNIH FINANČNIH NALOŽB

VLOGA KRATKOROČNIH FINANČNIH NALOŽB V POSLOVNEM PROCESU

Vloga kratkoročnih finančnih naložb v poslovnem procesu je podobna vlogi dolgoročnih finančnih naložb. Služijo kot oblika začasnega vlaganja z namenom ohranjanja vrednosti, oplajanja vrednosti ali kakim drugim namenom.

Po vsebini gre za obliko gibljivih sredstev, ki pa jih ne moremo vštevati med obratna sredstva podjetja.

MERJENJE (VREDNOTENJE) KRATKOROČNIH FINANČNIH NALOŽB

Kratkoročne finančne naložbe se ob začetku izkazujejo po nabavni vrednosti, ki ji ustrezajo naložena denarna ali druga sredstva.

Popravek vrednosti naložbe:

Če kaka kratkoročna finančna naložba izgublja vrednost, je treba v breme odhodkov financiranja vzpostaviti popravek njene začetno izkazane vrednosti.

Odpis finančne naložbe:

Kratkoročne finančne naložbe je treba neposredno odpisati delno ali v celoti v breme odhodkov financiranja, kakor hitro za to obstajajo dokumentirani razlogi.

Kot opravičeni razlogi za odpisovanje popravljenih, pa še ne plačanih oziroma še ne v plačilo zapadlih terjatev na podlagi kratkoročnih finančnih naložb se pojmujejo predvsem tveganja v zvezi z možnostjo vračila in padca tečajev pri vrednostnih papirjih pa tudi druga tveganja, ki delajo kratkoročne finančne naložbe nezanesljive.

SEDANJA KNJIGOVODSKA VREDNOST KRATKOROČNIH FINANČNIH NALOŽB

V knjigovodstvu izkazovana vrednost postavke mora biti v razponu:

SLIKA 23: VREDNOTENJE KRATKOROČNIH FINANČNIH NALOŽB

OSTANEK VREDNOSTI	= ali <	NALOŽBENA VREDNOST - POPRAVEK VREDNOSTI = SEDANJA KNJIGOVODSKA VREDNOST	= ali <	IZTRŽLJIVA VREDNOST
------------------------------	---------------	--	---------------	--------------------------------

PRESOJANJE VPLIVA KRATKOROČNIH FINANČNIH NALOŽB NA POSLOVNE ODLOČITVE

Vrednost postavke izkazana v bilanci stanja predstavlja sedanjo knjigovodsko vrednost, ki je v razponu med iztržljivo vrednostjo, ki se lahko uresniči na trgu v času sestavljanja bilančnega izkaza (maksimum) in ostankom vrednosti (minimum).

POVEZAVA Z IZKAZOM USPEHA

Postavka je povezana s postavkami finančnih prihodkov in oblikovanimi popravki oziroma odpisi vrednosti.

PRESOJANJE VSEBINE

Pri presojanju vsebine navedenih bilančnih postavk si pomagamo s:

- kazalniki investiranja (ugotavljamo udeležbo obravnavane kategorije v željeni celoti)
- kazalniki vodoravnega finančnega ustroja - presojamo način financiranja kategorije (ali je financirana s presežnimi viri ipd.)
- kazalniki obračanja - presojamo vezavo v času
- kazalnikom odpisanosti/popravka, ki prikazuje knjigovodsko odpisanost/popravek - zmanjšanje vrednosti obravnavane kategorije
- kazalnikom letne stopnje odpisa, popravka vrednosti. V izkazu uspeha se popravek ali odpis prikazuje med stroški oziroma odhodki.
- donosnost obravnavanih kategorij. Ugotovimo s primerjavo prihodkov doseženih iz naslova obravnavane kategorije z vrednostjo obravnavane kategorije
- ipd.

Primerjamo:

- načrtovano : uresničeno
- uresničeno v prejšnjem obdobju : uresničeno v sedanjem obdobju
- uresničeno v podjetju : uresničeno v drugih podjetjih (konkurenčnih, dejavnosti ipd.)

Dodatna sodila:

Glede na opredeljene slabosti računovodstva (ne meri tržnih vrednosti, ne meri dobrega ali slabega imena podjetja, sposobnosti kadrov, tržnega položaja itd.) je pri presojanju obravnavanih postavk pomembno spoznati:

- njihovo vsebinsko povezanost z obstoječo dejavnostjo podjetja. Tako so pogosti primeri, da so v sklopu teh sredstev izkazovana sredstva, ki ne izpolnjujejo pogojev razmejevanja. Nekatera nimajo več vrednosti, ne prinašajo koristi podjetju, nekatera niso več vnovčljiva in podobno. Take postavke bi morale obremenjevati stroške, odhodke podjetja.
- obdobje koristnosti obravnavane kategorije
- tržno vrednost obravnavane postavke
- drugo, po presoji podjetnika.

Podobnih možnosti je še veliko. Za bralca pa je bistveno, da spozna vpliv odmikov med realno in izkazovano vrednostjo obravnavane kategorije na sprejemanje poslovne odločitve. Zato se pri ocenjevanju postavke osredotoča na ugotovitev odklona med izkazovano in dejansko vrednostjo. Pri tem smo pod dejansko vrednostjo razumeli s predlaganimi analitičnimi postopki ugotovljeno vrednost.

DENARNA SREDSTVA

OPREDELITEV VSEBINE DENARNIH SREDSTEV

Denarna sredstva kot celota se v računovodskem smislu pojmujejo drugače kot "gotovina"⁷ (cash) pri zagotavljanju plačilne sposobnosti kot nalogi poslovnih financ, kjer "gotovina" obsega poleg domačega papirnatega in kovanega denarja v blagajni tudi še splošno namenski domači knjižni denar na računih pri bankah in drugih finančnih organizacijah ter neizrabljene zneske do največje dogovorjene samodejne zadolžitve po tekočih računih pri bankah in drugih finančnih organizacijah.

Kot ustrezniki (ekvivalenti)⁸ tako pojmovane "gotovine" se štejejo še:

- izločena in/ali neizločena denarna sredstva za posebne namene, vendar ob možnosti in/ali obveznosti uporabe tudi za vsa druga izplačila, kadar primanjkuje "gotovine",
- vloge v banki s krajšim odpovednim rokom
- kratkoročno vezane vloge v banki
- splošno sprejemljive tuje valute
- v vnovčitev prejeti čeki
- v vnovčitev prejete menice,
- vloge na vpogled, take s kratkim odpovednim rokom in tudi kratkoročno vezane vloge v tujih bankah v obliki splošno sprejemljivih tujih valut
- devize, ki se glasijo na splošno sprejemljive konvertibilne valute,
- vrednostni papirji, ki kotirajo na borzi, a niso namenjeni dolgoročnemu vlaganju⁹.

⁷ Gotovina je z računovodskega vidika denar v blagajni, s poslovnofinančnega vidika pa je z njo razumeti zakonska plačilna sredstva, ki so neposredno razpoložljiva v državi brez kakršnihkoli omejitev.

⁸ Ustrezniki (ekvivalenti) gotovine so s poslovnofinančnega vidika tisto, kar je lahko, preprosto, hitro oziroma v bližnji prihodnosti zanesljivo mogoče pretvoriti v vnaprej znani znesek gotovine ob majhnem tveganju, da se bo vrednost spremenila pred tako pretvorbo.

⁹ Takšne postavke so v računovodstvu izkazane kot sestavni deli terjatev, kratkoročnih finančnih naložb in kratkoročnih obveznosti.

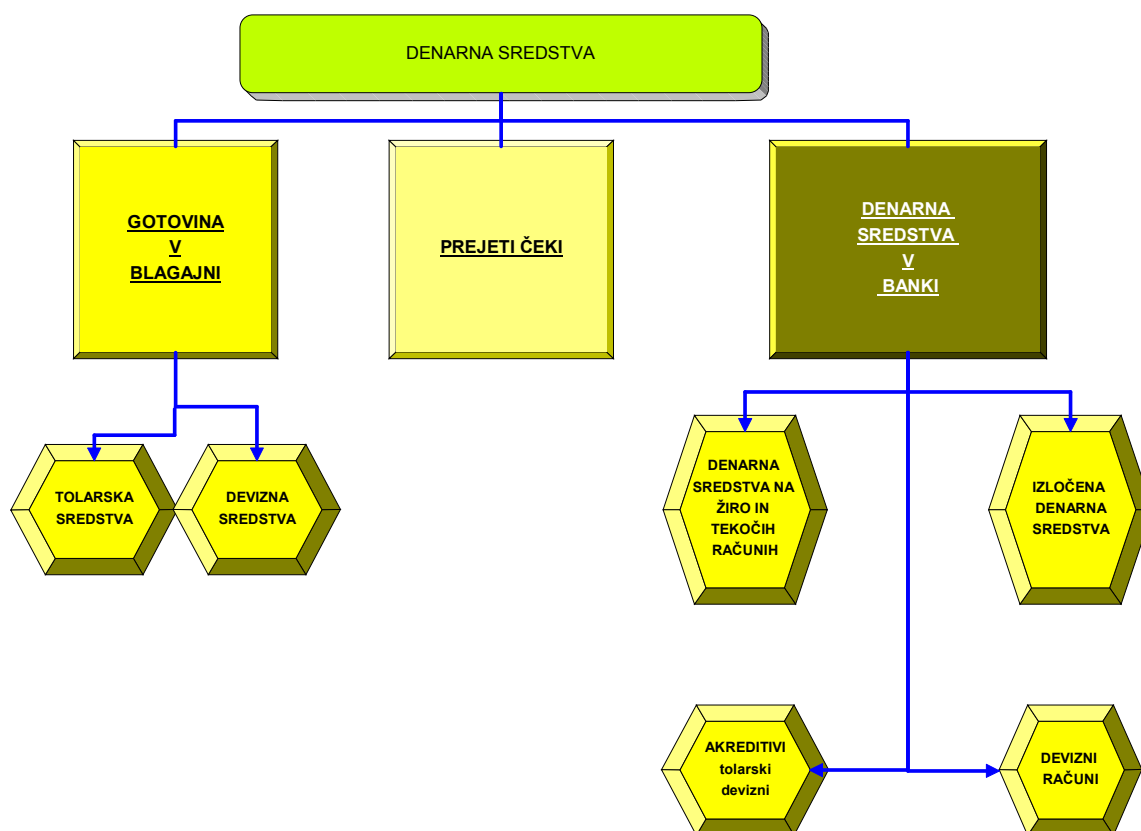
ANALITIČNA DELITEV

V računovodstvu se kot denarna sredstva ločeno obravnavajo:

- denarna sredstva v blagajnah
- dobroimetja na računih v bankah in drugih finančnih organizacijah.

Dodatno pa se z razčlenitvijo teh skupin in z upoštevanjem tudi drugih postavk zagotavljajo dodatne informacije, ki so potrebne pri zagotavljanju dnevne plačilne sposobnosti.

SLIKA 24: VRSTE DENARNIH SREDSTEV

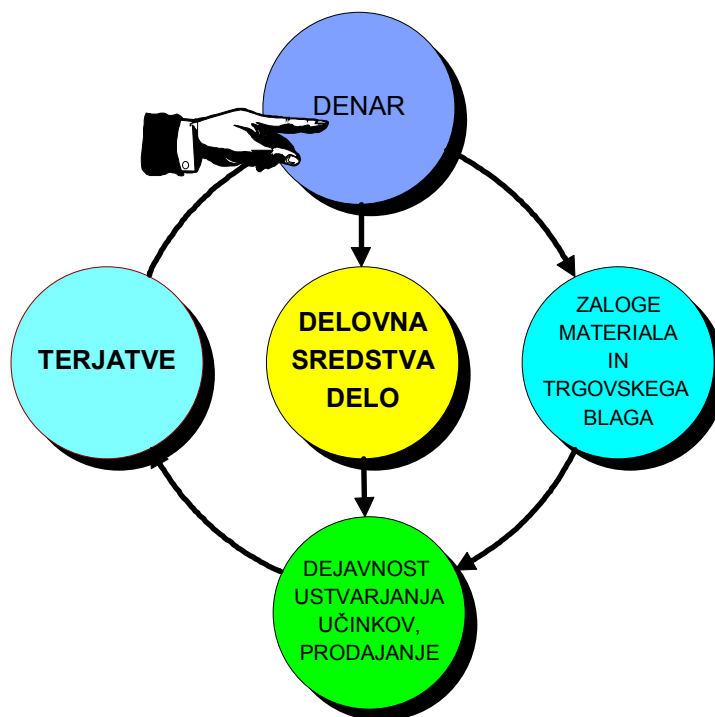
VLOGA V POSLOVNEM PROCESU

Denarna sredstva imajo pomembno vlogo v poslovnem procesu. To še posebej velja, če jih pojmujejo v prikazanem finančnoposlovnem pomenu.

S pomočjo denarnih sredstev se zagotavlja plačilna sposobnost podjetja. Denarna sredstva so merilec vrednosti ustvarjenih učinkov. Pogosto se ravno denarna sredstva pojmujejo kot cilj poslovanja - neto denarni tok.

Vlogo denarnih sredstev v poslovnem procesu smo pojmovali kot obliko gibljivih sredstev. Prikazujemo jo v spodnji sliki:

SLIKA 25: DENARNA SREDSTVA V POSLOVNEM PROCESU

MERJENJE (VREDNOTENJE) DENARNIH SREDSTEV

Nominalna vrednost denarja je normalna poročevalska oblika za denar izražen v domači valuti.

Tuje valute se preračunajo v domačo valuto po tečaju na dan preračuna. Tečajna razlika do dneva pretvorbe v domačo valuto se šteje kot postavka prihodkov od financiranja ali odhodkov financiranja.

PRESOJANJE VPLIVA DENARNIH SREDSTEV NA POSLOVNE ODLOČITVE

Vrednost postavke izkazana v bilanci stanja predstavlja knjigovodsko vrednost stanj na računih in tolarsko protivrednost deviznih sredstev.

PRESOJANJE VSEBINE

Pri presojanju vsebine navedenih bilančnih postavk si pomagamo s:

- kazalniki likvidnosti (ugotavljamo plačilno sposobnost podjetja)
- kazalniki vodoravnega finančnega ustroja - presojamo delež denarnih sredstev v željeni kategoriji
- ipd.

Primerjamo:

- načrtovano : uresničeno
- uresničeno v prejšnjem obdobju : uresničeno v sedanjem obdobju
- uresničeno v podjetju : uresničeno v drugih podjetjih (konkurenčnih, dejavnosti ipd.)

VPLIVI IZKAZOVANE VREDNOSTI DENARNIH SREDSTEV NA POSLOVNE ODLOČITVE

Na osnovi opravljenih analitičnih postopkov potrebnih za oblikovanje mnenja o obravnavani kategoriji se oceni kvaliteto ocenjevane postavke. Pri opredeljevanju vpliva se omejimo le na vplive vezane na tveganje poslovanja s podjetjem, katerega bilančne izkaze beremo. Pri tem pa je treba opredeljene vplive povezati v celoto in obravnavati celovito.

Možna stanja so:

- bilančna postavka kaže na dober likvidnostni položaj podjetja
- bilančna postavka prikazuje slab likvidnostni položaj podjetja

Ugotovljeno stanje v večji ali manjši meri vpliva na poslovno odločitev. Njen vpliv podjetnik opredeli z utežmi (na primer: velik vpliv ++ ali --; majhen vpliv + ali -; ni vpliva 0. Drugi primer tehtanja vpliva je lahko ocena npr. od -5 do 5, pri čemer ima ocena 0 nevtralno vrednost, ocena -5 prikazuje visoko tveganje, ocena +5 pa majhno tveganje). Pri ocenjevanju si lahko pomagamo s spodaj prikazanimi vplivi na poslovno odločitev:

Prikazujemo primer ocenjevanja vpliva vrednotenja.

SLIKA 26: VPLIV DENARNJA NA POSLOVNE ODLOČITVE

<i>DENARNA SREDSTVA</i>				
IZKAZOVANA VREDNOST V BILANCI STANJA	VPLIV NA IZKAZOVANE			VPLIV NA POSLOVNO ODLOČITEV
	<i>PRIHODKE</i>	<i>ODHODKE</i>	<i>REZULTAT</i>	tvegano / netvegano
slab likvidnostni položaj	/	/	/	tvegano: <i>nevarno, vprašljiva je plačilna sposobnost podjetja</i>
dober likvidnostni položaj	/	/	/	netvegano

KRATKOROČNE ČASOVNE RAZMEJITVE (AKTIVNE in PASIVNE)

OPREDELITEV VSEBINE KRATKOROČNIH ČASOVNIH RAZMEJITEV

Ločimo

- aktivne in
- pasivne

kratkoročne časovne razmejitve

Z aktivnimi kratkoročnimi časovnimi razmejitvami so zajeti:

- kratkoročno odloženi stroški (odhodki)
- prehodno nezaračunani prihodki

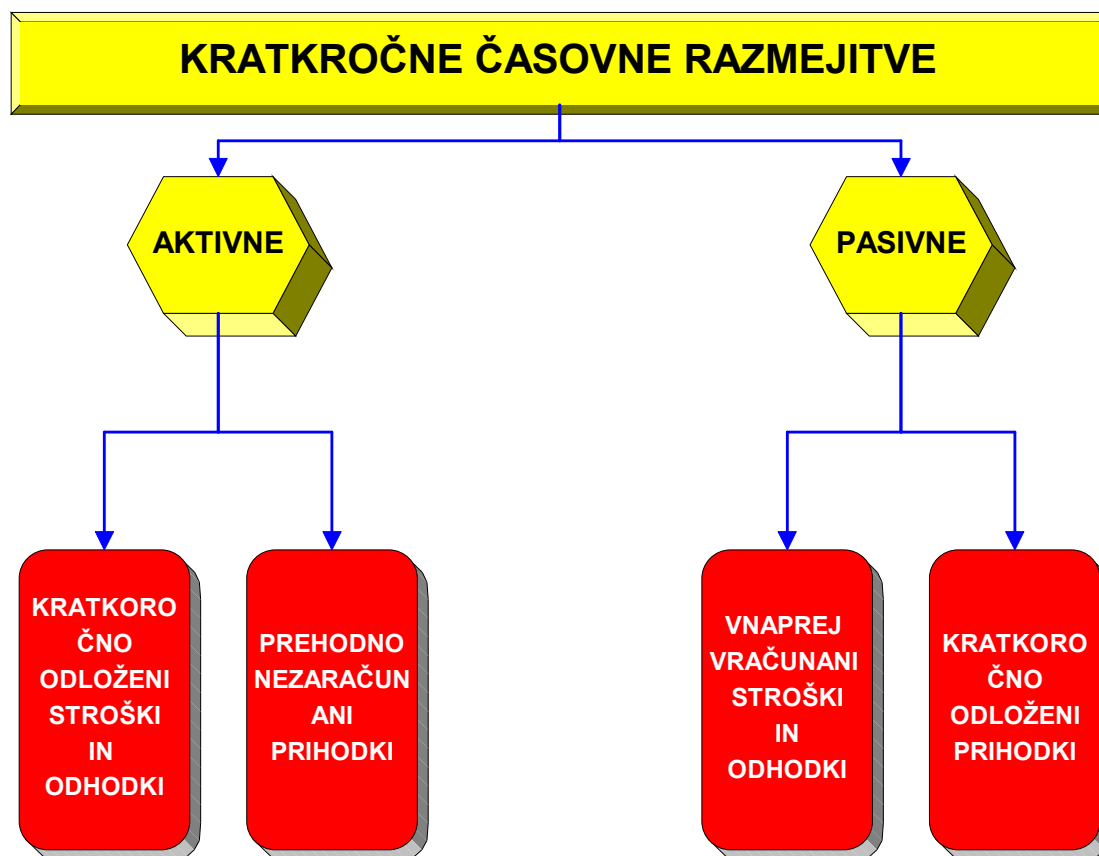
S pasivnimi kratkoročnimi časovnimi razmejitvami so zajeti:

- vnaprej vračunani stroški (odhodki)
- kratkoročno odloženi prihodki

ANALITIČNA DELITEV KRATKOROČNIH ČASOVNIH RAZMEJITEV

V osnovi delimo kratkoročne časovne razmejitve na aktivne in pasivne. Podrobneje jih prikazujemo v spodnji sliki:

SLIKA 27: VRSTE KRATKOROČNIH ČASOVNIH RAZMEJITEV

VLOGA KRATKOROČNIH ČASOVNIH RAZMEJITEV V POSLOVNEM PROCESU

Med obratna sredstva, uporabljena med pripravo proizvodnje, spadajo poleg sredstev v materialni obliki tudi sredstva v obliki kratkoročno odloženih stroškov ki se vračunavajo kot stroški oziroma odhodki obdobja sorazmerno z njihovo udeležbo pri ustvarjanju poslovnih učinkov in njihovem razpečevanju v obračunskem mesecu.

MERJENJE (VREDNOTENJE) KRATKOROČNIH ČASOVNIH RAZMEJITEV

Za nobeno postavko aktivnih časovnih razmejitev se ob njenem nastanku ne sme predpostavljati, da bo obstala več kot leto dni.

Pri nobeni postavki vnaprej vračunanih stroškov (odhodkov) na kontih pasivnih časovnih razmejitev se ob njenem nastanku ne sme predpostavljati, da bodo dejanski stroški manjši od zneska, ki ga je po pameti pričakovati v letu dni.

Pri nobeni postavki odloženih prihodkov se ob njenem nastanku praviloma ne sme računati, da bo pokrivala dejanske stroške, ki bi nastali v roku, daljšem od leta dni.

Postavke aktivnih časovnih razmejitev morajo biti na datum bilance stanja utemeljene glede na realnost njihovega obračuna v naslednjem obdobju, postavke pasivnih časovnih razmejitev

pa ne smejo skrivati rezerv. Njihovo spravljanje v realne okvire ne sme povzročati izrednih prihodkov ali izrednih odhodkov, temveč je treba za razlike popraviti dotedanje stroške oziroma redne odhodke in redne prihodke, v zvezi s katerimi so se prvotno pojavile.

PRESOJANJE VPLIVA KRATKOROČNIH ČASOVNIH RAZMEJITVAH NA POSLOVNE ODLOČITVE

Vrednost postavke izkazana v bilanci stanja predstavlja knjigovodsko vrednost kratkoročnih časovnih razmejitev. Po vsebini gre za prihodnje prihodke oziroma odhodke.

POVEZANOST Z IZKAZOM USPEHA

Postavke so vsebinsko tesno povezane z izkazom uspeha. Kratkoročne časovne razmejitve predstavljajo v izkazu uspeha ne zajete prihodke oziroma stroške (odhodke). To so praviloma taki prihodki oziroma odhodki, ki še ne izpolnjujejo pogojev, da bi lahko postali prihodki oziroma odhodki in se zato kratkoročno razmejijo na časovnih razmejitvah.

PRESOJANJE VSEBINE

Pri presojanju vsebine navedenih bilančnih postavk si pomagamo s:

- kazalniki navpičnega finančnega ustroja s katerimi želimo ugotoviti delež kratkoročnih časovnih razmejitev v željeni celoti.
- kazalniki vodoravnega finančnega ustroja - presojamo delež denarnih sredstev v željeni kategoriji
- ipd.

Primerjamo:

- načrtovano : uresničeno
- uresničeno v prejšnjem obdobju : uresničeno v sedanjem obdobju
- uresničeno v podjetju : uresničeno v drugih podjetjih (konkurenčnih, dejavnosti ipd.)

VPLIVI IZKAZOVANE VREDNOSTI KRATKOROČNIH ČASOVNIH RAZMEJITEV NA POSLOVNE ODLOČITVE

Na osnovi opravljenih analitičnih postopkov potrebnih za oblikovanje mnenja o obravnavani kategoriji se oceni kvaliteto ocenjevane postavke. Pri opredeljevanju vpliva se omejimo le na vplive vezane na tveganje poslovanja s podjetjem, katerega bilančne izkaze beremo. Pri tem pa je treba opredeljene vplive povezati v celoto in obravnavati celovito.

Možna stanja so:

- časovne razmejitve so prenizko oblikovane
- časovne razmejitve so previsoko oblikovane
- časovne razmejitve so realno oblikovane

Pomembno je kakšne so te časovne razmejitve (aktivne ali pasivne).

Ugotovljeno stanje v večji ali manjši meri vpliva na poslovno odločitev. Njen vpliv podjetnik opredeli z utežmi (na primer: velik vpliv ++ ali --; majhen vpliv + ali -; ni vpliva 0. Drugi primer tehtanja vpliva je lahko ocena npr. od -5 do 5, pri čemer ima ocena 0 nevtralno vrednost, ocena -5 prikazuje visoko tveganje, ocena +5 pa majhno tveganje). Pri ocenjevanju si lahko pomaga s spodaj prikazanimi vplivi na poslovno odločitev:

Prikazujemo primer ocenjevanja vpliva vrednotenja.

SLIKA 28: VPLIV KRATKOROČNIH ČASOVNIH RAZMEJITEV NA ODLOČITVE

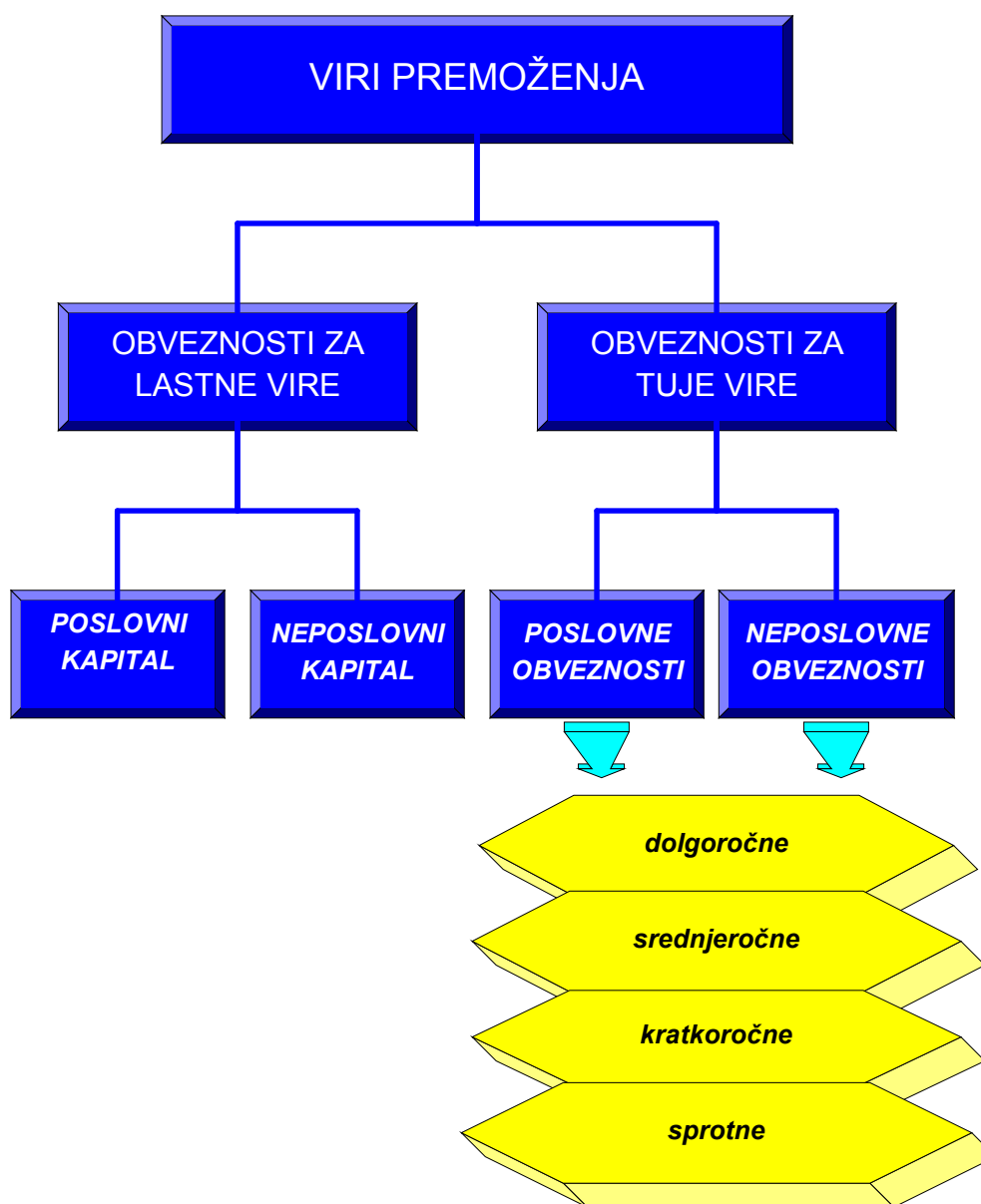
<i>KRATKOROČNE ČASOVNE RAZMEJITVE</i>				
IZKAZOVANA VREDNOST V BILANCI STANJA	VPLIV NA IZKAZOVANE			VPLIV NA POSLOVNO ODLOČITEV
	<i>PRIHODKE</i>	<i>ODHODKE</i>	<i>REZULTAT</i>	tvegano / netvegano
prevelike pasivne časovne razmejitve ali premajhne aktivne časovne razmejitve	premajhni	previsoki	premajhen	netvegano: <i>bilanca ima skrite rezerve</i>
prevelike aktivne časovne razmejitve ali premajhne pasivne časovne razmejitve	previsoki	premajhni	previsok	tvegano: <i>v bilanci so skrite izgube lahko pride do težav v poslovanju</i>

Prevrednotenje/podvrednotenje virov sredstev

Sredstva pridobimo iz različnih virov. Ti so lahko lastniški ali upniški (kreditni). Vire sredstev enotno imenujemo obveznosti do virov sredstev.

Med vire sredstev štejemo:

SLIKA 29: VIRI PREMOŽENJA

Med poslovne vire smo šteli vire poslovno potrebnega premoženja. Neposlovni viri pa predstavljajo vire poslovno nepotrebnega premoženja (neposlovnega premoženja).

Obveznosti se vrednotijo se dejansko nastalih vrednostih. Posebnost je, da se morajo ob bilanci povečati za obresti, ki so povezane s posameznimi obveznostmi (npr. do dneva bilanciranja zapadle in še ne obračunane in plačane obresti od kreditov). Za vse velja, da morajo biti vrednotene po najvišjih verjetnih vrednostih.

KAPITAL

OPREDELITEV VSEBINE KAPITALA

Vsebina kapitala:

Pojmovanje kapitala je različno.

V poslovnih finančah je kapital stanje celotnega dolgoročnega financiranja podjetja oziroma vlaganja v enoto računovodskega obravnavanja. Sestoji se iz:

- kapitala v računovodskem smislu
- dolgoročnih rezervacij
- dolgoročnih dolgov

Kapital v računovodskem smislu¹⁰ je lastniška vloga v enoti računovodskega obravnavanja in s tem njena obveznost do lastnikov, ki se sestoji iz:

- osnovni kapital
- vplačanega presežka kapitala
- rezerv
- prenesenega čistega dobička (manj izgube) prejšnjih let
- revalorizacijskega popravka kapitala
- prehodno nerazdeljenega čistega dobiček (manj izguba) tekočega poslovnega leta

Vse oblike skupaj so celotni kapital družbe. Celotni kapital izraža lastniško financiranje podjetja (družbe) in z vidika podjetja njegovo obveznost do lastnikov, če ne prej, pa ob prenehanju delovanja podjetja¹¹. V delniških družbah je lahko označen kot delničarski kapital, to je kapital, ki pripada delničarjem in ima več sestavin, med katerimi je tudi osnovni kapital, to je delniški kapital, ki opredeljuje lastništvo podjetja.

Osnovni kapital je kapital, ki je nominalno opredeljen v statutu podjetja in so ga temu ustrezno vpisali oziroma vplačali njegovi lastniki.

Osnovni kapital se pojavlja glede na vrsto podjetja kot:

- delniški kapital,¹²
- delež v kapitalu¹³,
- vloga kapitala¹⁴.

Vplačani presežek kapitala se pojavlja pri delniški družbi, ki ob prvi prodaji svojih delnic doseže prodajno ceno, ki presega njihovo nominalno vrednost. Vplačani presežek kapitala je

¹⁰ Enako je kapital opredeljen v Zakonu o gospodarskih družbah.

¹¹ Celotni kapital podjetja je njegova obveznost do lastnikov, ki zapade v plačilo, če podjetje preneha delovati, pri čemer se velikost kapitala popravi glede na tedaj dosegljivo ceno čistega premoženja podjetja, in če se sprejme sklep o dekapitalizaciji podjetja zaradi zmanjšanja njegovega delovanja. Opredeljen je ne samo z zneski, ki so jih lastniki vložili v podjetje, temveč tudi z zneski, ki so se pojavili pri poslovanju podjetja in kot čisti dobiček pripadajo njegovim lastnikom, izguba pri poslovanju pa ga zmanjšuje. Revalorizacijski popravki se obravnavajo ne kot realno povečanje takšnega kapitala, temveč le kot pripomoček za njegovo prenovljeno izražanje v drugače kakovostno opredeljeni denarni merski enoti.

¹² Delniški kapital je osnovni kapital, ki je sestavljen iz delnic in se pojavlja pri delniški družbi.

¹³ Deleži v kapitalu sestavljajo osnovni kapital predvsem v družbi z omejeno ali neomejeno odgovornostjo.

¹⁴ Vloga kapitala je kapital pri enolastniškem podjetju. Takšno naravo imajo tudi poslovni skladi in druge oblike družbenega kapitala pri družbenih podjetjih pred njihovo pretvorbo v kapitalske družbe.

razlika med doseženo ceno vpisanih delnic ob njihovi prodaji in njihovo nominalno vrednostjo, če je prva večja.

Rezerve so namensko opredeljeni del čistega dobička, ki služi poravnavanju možnih izgub v prihodnjih letih. Rezerve se letno povečujejo pri delitvi čistega dobička, zmanjšujejo pa pri obravnavanju izgub, če jih v petih letih ni mogoče poravnati v okviru tedanjih prihodkov. Oblikovanje rezerv je določeno v statutu podjetja ali pa se upravljalci sproti odločajo zanje, v nobenem primeru pa jih ni mogoče kasneje razdeliti med lastnike v obliki dividend ali deležev iz dobička.

Prenesena izguba prejšnjih let je še ne poravnana izguba, ki posredno zmanjšuje celotni kapital. Prenesena izguba prejšnjih let se pri poravnavanju obravnava kot izredni odhodek.

Preneseni dobiček prejšnjih let je tisti del čistega dobička prejšnjih let, ki ni bil razporejen v rezerve ali kako drugače porabljen. Preneseni čisti dobiček prejšnjih let se lahko porabi med drugim za kritje izdaj zastojnih delnic že obstoječim delničarjem ali za druge prenose v osnovni kapital, a tudi za kasnejša izplačila lastnikom s hkratnim zmanjšanjem celotnega kapitala podjetja.

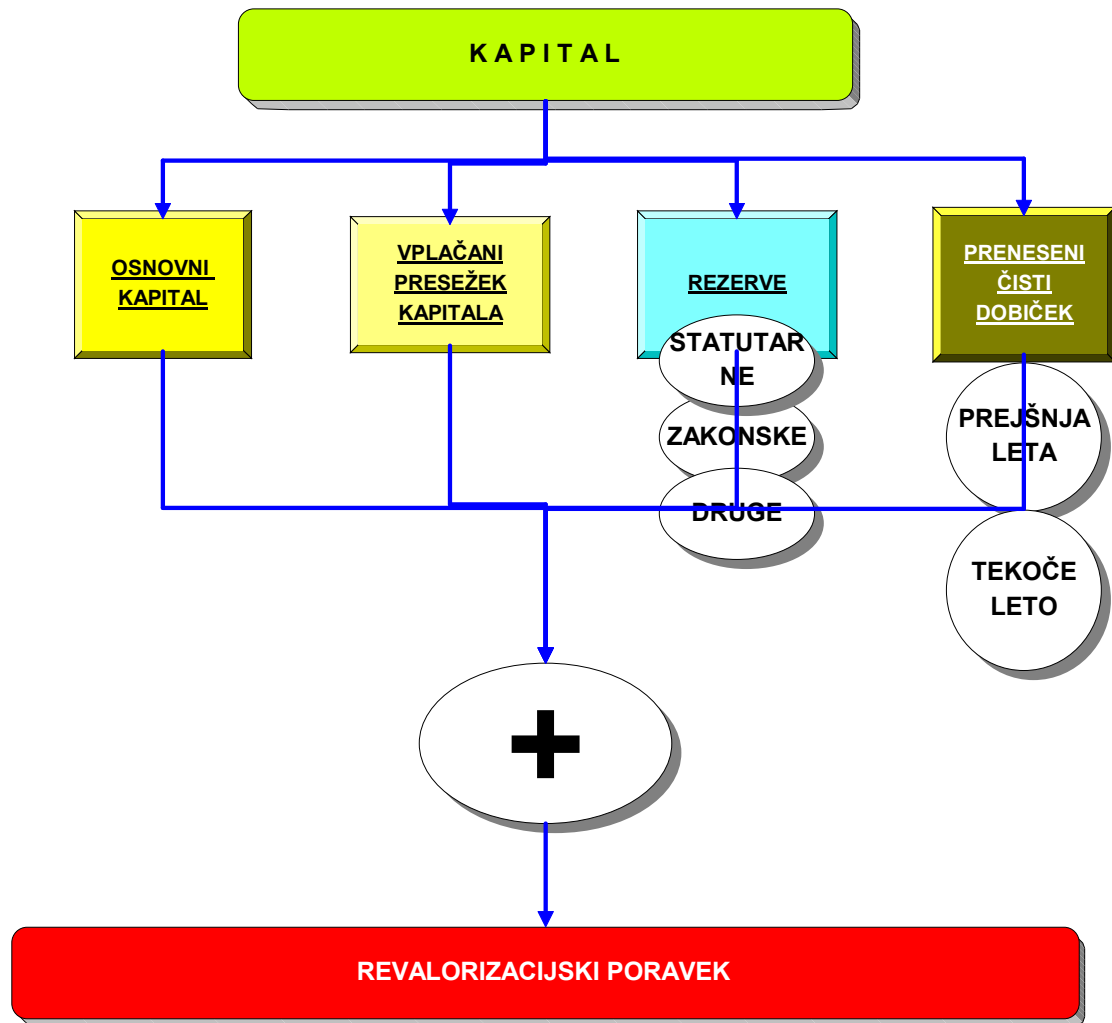
Revalorizacijski popravek kapitala je prištevni popravek nominalno izkazanih sestavin kapitala v razmerah spreminjanja kupne moči denarja.

Navadne delnice so deli kapitala, katerih lastniki so upravičeni soupravljeti podjetje, vodijo pa do dividend, če je le čisti dobiček dovolj velik, da pokrije dividende prednostnih delnic. Prednostne delnice so deli kapitala, katerih lastništvo ne omogoča soupravljanja podjetja, do dividend s predvidenim odstotkom ali zneskom pa vodijo, če je čisti dobiček dovolj velik.

Vse sestavine celotnega kapitala zunaj osnovnega kapitala pripadajo lastnikom osnovnega kapitala v sorazmerju, v kakršnem so njihovi lastniški deli osnovnega kapitala.

Delitev kapitala (celotnega kapitala) prikazujemo v spodnji sliki:

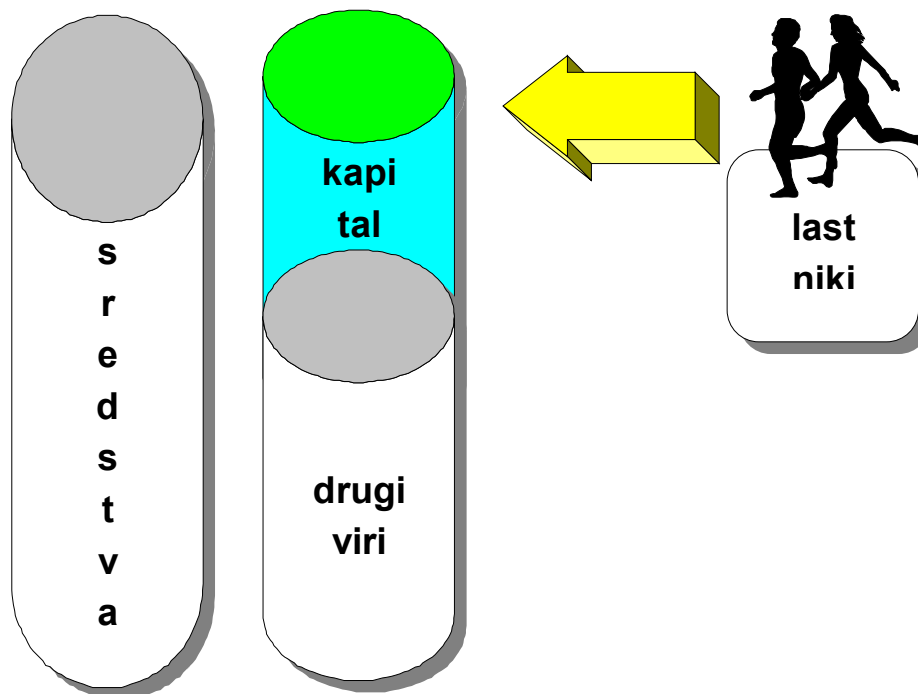
SLIKA 30: POJAVNE OBLIKE KAPITALA

VLOGA KAPITALA V POSLOVNEM PROCESU

Mesto obravnavanih sredstev v poslovnem procesu prikazujemo v naslednji sliki:

SLIKA 31: KAPITAL V POSLOVNEM PROCESU

V sodobnem lastniškem podjetju se vse razmišljanje začne pri kapitalu in konča s kapitalom. Pojmovanje kapitala se odseva tudi v številnih računovodskih rešitvah v zvezi z merjenjem in prikazovanjem ekonomskih kategorij.

Kapital izraža lastniško financiranje podjetja in je z vidika podjetja njegova obveznost do lastnikov. To je tudi tista obveznost podjetja do virov sredstev, ki je ni mogoče obravnavati kot dolg. V delniških družbah mu pravijo delničarski kapital in obsega več kot zgolj delniški kapital oziroma kapital, sestavljen iz vpisanih delnic po njihovih nominalnih vrednostih. Obsega tudi presežek vplačanega kapitala nad nominalno vrednostjo delnic in razne vrste rezerv, o čemer smo že govorili.

Kapital, kot ga obravnavamo v tem delu, sestavljajo denarna ali druga sredstva, ki jih lastniki vložijo v podjetje, z drugimi besedami njihova vložena kupna moč kot soznačica za čista sredstva ali čisto premoženje podjetja. Po tem pojmovanju ustvari podjetje čisti dobiček samo takrat, ko je denarno izraženi znesek čistega premoženja ob koncu obračunskega obdobja večji od denarno izražene zneska čistega premoženja v začetku obračunskega obdobja, po odštetju vseh izplačil kapitala lastnikom oziroma novih vplačil v kapital v obračunskem obdobju. Ohranjanje kapitala se lahko meri bodisi v nominalnih denarnih enotah bodisi v enotah nespremenjene kupne moči denarja.

Obravnavanemu pojmovanju kapitala nasprotno je stvarno pojmovanje kapitala, ko se gleda na kapital kot na proizvodjalno zmogljivost podjetja, izraženo na primer z dnevним obsegom proizvodnje, pri čemer je mogoče trditi, da podjetje ustvari čisti dobiček samo takrat, ko je njegova stvarna proizvodjalna zmogljivost (ali sposobnost delovanja ali dejavniki in sredstva,

potrebni za zagotavljanje te zmogljivosti) ob koncu obračunskega obdobja večja od stvarne proizvodne zmogljivosti ob začetku obračunskega obdobja, po odštetju vseh izplačil lastnikom oziroma novih vplačil v obračunskem obdobju.

Kot vidimo, je pojmovanje kapitala povezano s pojmovanjem dobička, saj je osnova za merjenje dobička. Kot dobiček se lahko obravnavajo le pritoki sredstev, ki so večji od zneskov, potrebnih za ohranjanje kapitala. Čisti dobiček je torej znesek, ki ostane, potem ko se odhodki (vključno z morebiti potrebnimi preračuni ohranjanja kapitala) med katerimi so tudi vsi davki, odštejejo od prihodkov. Če so odhodki večji od prihodkov, je razlika izguba. Na splošno velja, da podjetje ohranja svoj kapital, če ima ob koncu obračunskega obdobja toliko kapitala, kot ga je imelo v začetku obračunskega obdobja. Vsak znesek nad ravnjo, potrebno za ohranjanje kapitala, ki ga je imelo podjetje v začetku obračunskega obdobja, je čisti dobiček.

V okvir obravnavanega pojmovanja kapitala, po katerem je kapital opredeljen s številom nominalnih denarnih enot, sodi tudi zahteva po njegovi ohranitvi. Tako ne more biti govora o dobičku v obračunskem obdobju, v katerem se kapital nominalno ne poveča. Zato je po svoji vsebini tudi povečanje cen posameznih sredstev podjetja dobiček, ki pa se lahko izkaže šele ob prodaji oziroma zamenjavi takih sredstev.

Če se zaradi pregleda nad ohranjanjem kapitala opredeli kapital z enotami nespremenjene kupne moči, je dobiček le tolikšen, kolikšno je morebitno povečanje kupne moči kapitala. Če postavimo, da je ohranitev kapitala zagotovljena s preračunom na podlagi indeksa cen na malo (drobno), je treba upoštevati, da tudi preračun vrednosti opredmetenih osnovnih sredstev in neopredmetenih dolgoročnih sredstev z istim indeksom ne spremeni cen teh sredstev oziroma tega dela premoženja, ampak le ohranja njihove realne nabavne in sedanje cene s prilagajanjem nominalnih vrednosti zmanjšanju kupne moči domače valute, na drugi strani pa tudi zagotavlja, da se prek amortizacije med življenjsko dobo posameznega sredstva nadomesti njegova realna vrednost. S tem pa je povezano vprašanje, ali je po načelu manjše vrednosti zares treba vsako leto poračunavati z doseženim poslovnim izidom razliko, kolikor je porast dejanske tržne vrednosti manjši od porasta na podlagi preračuna z indeksom. Dejstvo je, da se dejanske cene posameznih dobrin le v daljšem roku prilagajajo poprečnemu porastu cen in zato dosledna uporaba načela manjše vrednosti pri primerjanju cen po preračunu z indeksom in dejanskih tržnih cen na koncu vsakega leta nujno pripelje do podcenitve dejanske vrednosti opredmetenih osnovnih sredstev in neopredmetenih dolgoročnih sredstev neposredno na račun doseženega poslovnega izida. Primerjanje z indeksom preračunanih vrednosti in tržnih vrednosti tega dela premoženja bi bilo zaradi tega smiselno le za daljša obdobja, pa še tedaj bi bilo treba uresničevati načelo najmanjše vrednosti le za večje skupine, ne za posamezne vrste osnovnih sredstev.

V razmerah nestabilnosti domače valute je torej najprej treba zagotoviti nezmanjšano kupno moč kapitala, to pa vpliva na celotno zasnovo revalorizacije v slovenskih računovodskih standardih.

MERJENJE (VREDNOTENJE) KAPITALA

Kot smo spoznali se kapital meri v vloženi vrednostih. Povečuje se za čiste dobičke in zmanjšuje za izgube. V inflacijskih razmerah se revalorizira.

Podcenjenost, precenjenost aktive, ki je financirana s kapitalom se odrazi na njegovi realni vrednosti. Tako je v primeru podcenjenosti sredstev tudi kapital podcenjen v primeru precenjenosti sredstev pa precenjen.

PRESOJANJE VPLIVA KAPITALA NA POSLOVNE ODLOČITVE

Kapital predstavlja lastniško financiranje poslovanja. Njegova vloga je tudi v jamstvu upnikom. Zakon o gospodarskih družbah določa, da gospodarska družba odgovarja za svoje obveznosti s celotnim premoženjem. To pomeni, da se v primeru, če družba preneha vnovči premoženje, z izkupičkom pa se poravnava obveznosti. Če kaj ostane pripada to lastnikom. V primeru, da vrednost premoženja ne zadošča za poplačilo dolgov do upnikov se slednji poravnava le delno, kapitalu pa ne pripada nič. V spodnji sliki prikazujemo razmerja med vnovčeno vrednostjo premoženja in obveznostmi.

SLIKA 32: STEČAJ - LIKVIDACIJA

<p>VNOVČENA VREDNOST PREMOŽENJA GOSPODARSKE DRUŽBE</p>	<p>= ali <</p>	<p>OBVEZNOSTI DO TUJIH VIROV SREDSTEV</p>	<p>⇒</p>	<p>STEČAJ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • KAPITAL NIMA VREDNOSTI; • UPNIKI SO LE DELNO POPLAČANI
<p>VNOVČENA VREDNOST PREMOŽENJA GOSPODARSKE DRUŽBE</p>	<p>=</p>	<p>OBVEZNOSTI DO TUJIH VIROV SREDSTEV</p>	<p>⇒</p>	<p>LIKVIDACIJA:</p> <p>UPNIKI SO V CELOTI POPLAČANI</p>
<p>VNOVČENA VREDNOST PREMOŽENJA GOSPODARSKE DRUŽBE</p>	<p>></p>	<p>OBVEZNOSTI DO TUJIH VIROV SREDSTEV</p>	<p>⇒</p>	<p>LIKVIDACIJA:</p> <ul style="list-style-type: none"> • UPNIKI SO V CELOTI POPLAČANI • OSTANEK PREMOŽENJ A PRIPADA KAPITALU (LASTNIKOM)

POVEZAVA Z IZKAZOM USPEHA:

Poslovni izid merjen v »čistem dobičku« ali »izgubi« vpliva na kapital podjetja. Kot smo navedli so sestavine kapitala tudi:

- nerazdeljeni čisti dobiček tekočega leta,
- preneseni čisti dobiček prejšnjih let
- izguba tekočega leta
- prenesena izguba prejšnjih let.

Te kategorije so bile vodene na kontih poslovnega izida, ki se prikazujejo v izkazu uspeha. Konec leta se prenesejo na konte stanja in prikažejo v bilanci stanja.

Čisti dobiček povečuje vrednost sredstev. Bilančno ravnovesje med sredstvi in njihovimi viri se vzpostavi na pasivi (med viri) z oblikovanjem bilančne postavke »nerazdeljeni čisti dobiček ali izguba poslovnega leta« ali »preneseni čisti dobiček ali izguba prejšnjih let«.

PRESOJANJE VSEBINE:

Pri presojanju vsebine navedenih bilančnih postavk si pomagamo s:

- kazalniki financiranja (ugotavljamo udeležbo obravnavane kategorije v željeni celoti)
- kazalniki vodoravnega finančnega ustroja - presojava način financiranja kategorije (v kakšnem delu je financirana s kapitalom) in na ta način sklepamo o primernosti oblikovanega kapitala
- kazalniki donosnosti (presojava čisto donosnost kapitala)
- ipd.

Primerjamo:

- načrtovano : uresničeno
- uresničeno v prejšnjem obdobju : uresničeno v sedanjem obdobju
- uresničeno v podjetju : uresničeno v drugih podjetjih (konkurenčnih, dejavnosti ipd.)

Podobnih možnosti presojanja je še veliko. Za podjetnika pa je bistveno, da spozna vpliv odmikov med resnično (dejansko) in izkazovano vrednostjo obravnavane kategorije na sprejemanje poslovne odločitve. Zato se pri ocenjevanju postavke osredotoča na ugotovitev odklona med izkazovano in dejansko vrednostjo. Pri tem smo pod dejansko vrednostjo razumeli s predlaganimi analitičnimi postopki ugotovljeno vrednost.

VPLIVI IZKAZOVANE VREDNOSTI KAPITALA NA POSLOVNE ODLOČITVE

Na osnovi opravljenih analitičnih postopkov potrebnih za oblikovanje mnenja o obravnavani kategoriji se oceni kvaliteto ocenjevanje postavke. Pri opredeljevanju vpliva se omejimo le na vplive vezane na tveganje poslovanja s podjetjem, katerega bilančne izkaze beremo. Pri tem pa je treba opredeljene vplive povezati v celoto in obravnavati celovito.

Možna stanja so:

- bilančna postavka je previsoko izkazovana
- bilančna postavka je prenizko izkazovana
- bilančna postavka je realno izkazovana

Ugotovljeno stanje v večji ali manjši meri vpliva na poslovno odločitev. Njen vpliv podjetnik opredeli z utežmi (na primer: velik vpliv ++ ali --; majhen vpliv + ali -; ni vpliva 0. Drugi primer tehtanja vpliva je lahko ocena npr. od -5 do 5, pri čemer ima ocena 0 nevtralno vrednost, ocena -5 prikazuje visoko tveganje, ocena +5 pa majhno tveganje). Pri ocenjevanju si lahko pomagata s spodaj prikazanimi vplivi na poslovno odločitev:

DOLGOROČNE REZERVACIJE

OPREDELITEV VSEBINE DOLGOROČNIH REZERVACIJ

Dolgoročne rezervacije so po vsebini podobne kratkoročnim pasivnim časovnim razmejitev. Razlika je v roku. Torej so dolgoročne rezervacije dolgoročne pasivne časovne razmejitve, ki so vzpostavljene za

- obveznosti za katere se lahko pričakuje, da bodo nastopile šele čez več kot leto dni,
- obveznosti, katerih nastanek in velikost sta negotova.

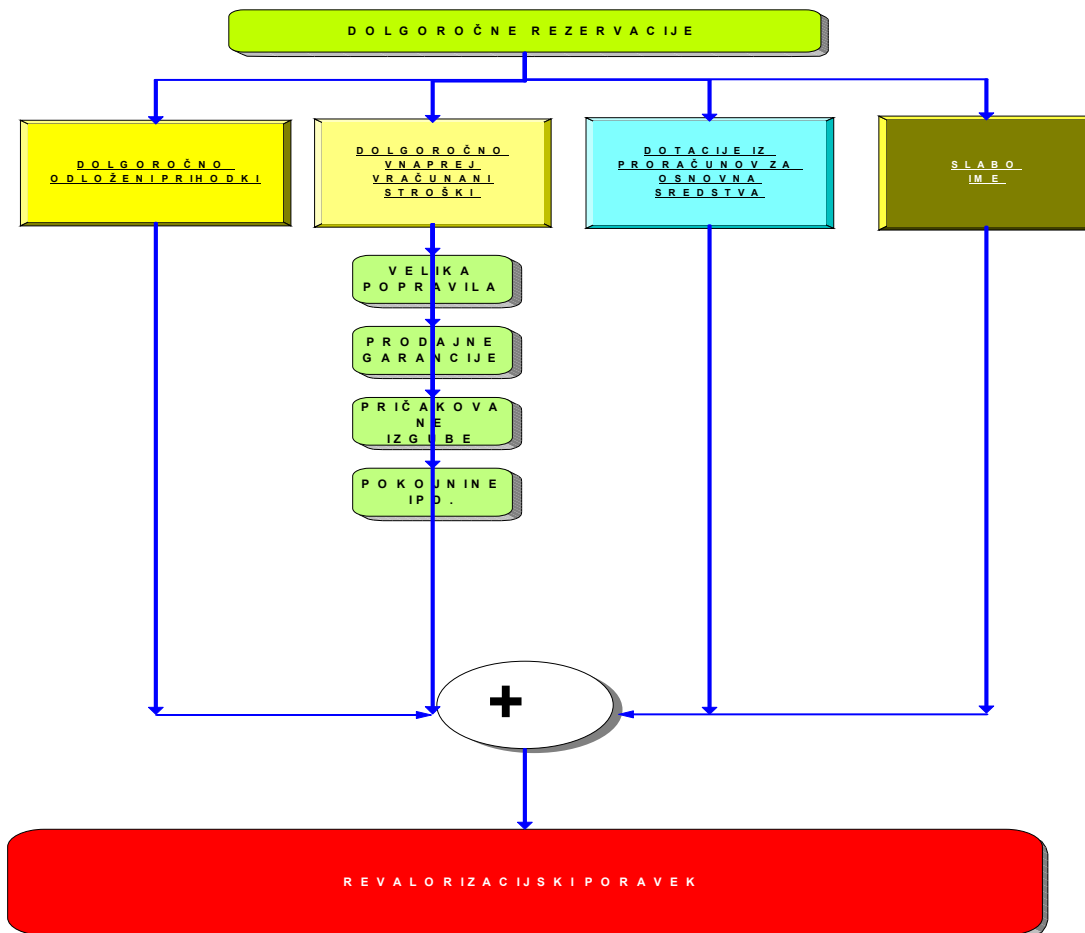
S kasnejšimi leti in dolgoročnim časovnim razmejevanjem pa je razumeti vsako bodoče obdobje po več kot letu dni od datuma bilance stanja.

Pri vzpostavljanju dolgoročnih rezervacij se predpostavlja dosledna uporaba načel **previdnosti in doslednosti**, in sicer glede verjetnosti tako bodoče izgube kot tudi bodočega dobička. Prav tako se morajo pri ocenjevanju stopnje negotovosti upoštevati izkušnje iz podobnih okoliščin in mnenja strokovnjakov.

Podjetje, ki da osnovna sredstva v finančni najem, lahko uporablja dolgoročne pasivne časovne razmejitve za enakomerno ugotavljanje prihodkov iz najema po posameznih letih.

ANALITIČNA DELITEV DOLGOROČNIH REZERVACIJ

SLIKA 33: POJAVNE OBLIKE DOLGOROČNIH REZERVACIJ

Dolgoročno vnaprej vračunani stroški so stroški, ki so že razporejeni po določenih poslovnih učinkih kot stroškovnih nosilcih, čeprav bodo dejansko nastali šele čez več kot leto dni.

Dolgoročno vnaprej vračunani odhodki so odhodki, ki so že vplivali na poslovni izid, čeprav bodo dejansko nastali šele čez več kot leto dni.

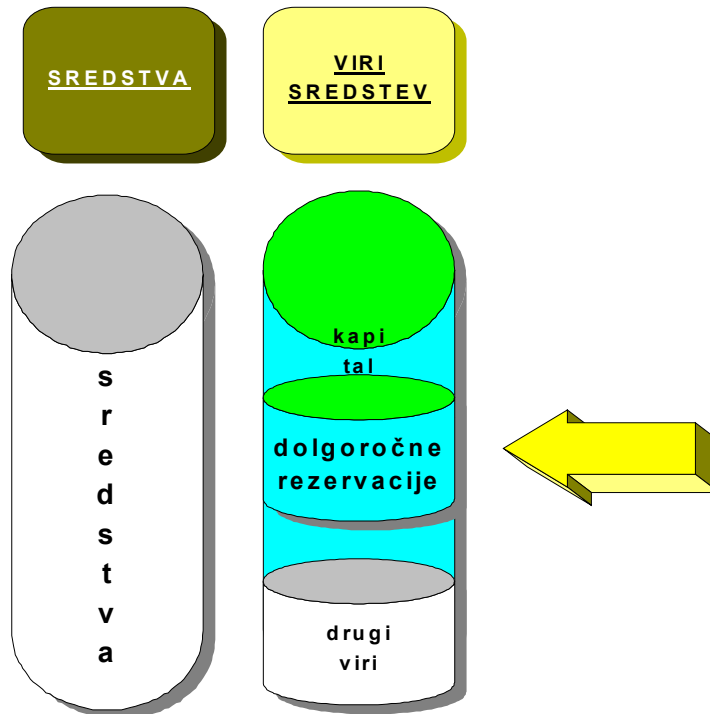
Dolgoročno odloženi prihodki so zneski prihodkov, ki ob svojem nastanku še niso upoštevani pri oblikovanju poslovnega izida, temveč bo to napravljeno šele čez več kot leto dni.

Slabo ime (negative goodwill) se pojavi pri nakupu drugega podjetja, če je naložba vanj manjša od čistega premoženja, ki je izkazano pri njem. Med prihodke ga je treba vključiti pri obračunih poslovnega izida v petih letih.

VLOGA DOLGOROČNIH REZERVACIJ V POSLOVNEM PROCESU

Mesto obravnavanih sredstev v poslovnem procesu prikazujemo v naslednji sliki:

SLIKA 34: VLOGA V POSLOVNEM PROCESU

PRESOJANJE VPLIVA DOLGOROČNIH REZERVACIJ NA POSLOVNE ODLOČITVE

Dolgoročne rezervacije predstavljajo rezervacijo za neke v prihodnosti pričakovane stroške, odhodke in podobno. V primeru, da se pričakovani namen ne uresniči se neporabljene rezervacije všttevajo v rezultat poslovanja.

V preteklih letih je bil motiv oblikovanja pogosto povezan s plačilom davka od dobička. Zato so oblikovane rezervacije predstavljale skrite rezerve. Take rezervacije niso skladne s predpisi o davkih in ne s Slovenskimi računovodskimi standardi. V primeru, da so izkazane v bilanci pa se bodo v bližnji prihodnosti vštete v rezultat poslovanja.

POVEZAVA Z IZKAZOM USPEHA:

Dolgoročne rezervacije se oblikujejo v breme rezultata poslovanja (v obdobju, ko so oblikovane zmanjšujejo rezultat poslovanja).

V obdobju, ko se črpajo pa zmanjšujejo odhodke poslovanja in na ta način vplivajo na rezultat poslovanja.

Ko se neporabljene rezervacije prenesejo v rezultat poslovanja ga zvišujejo.

PRESOJANJE VSEBINE:

Pri presojanju vsebine navedenih bilančnih postavk si pomagamo s:

- kazalniki financiranja (ugotavljamo udeležbo obravnavane kategorije v željeni celoti)
- kazalniki vodoravnega finančnega ustroja - presojava način financiranja kategorije (v kakšnem delu financira sredstva)
- ipd.

Primerjamo:

- načrtovano : uresničeno
- uresničeno v prejšnjem obdobju : uresničeno v sedanjem obdobju
- uresničeno v podjetju : uresničeno v drugih podjetjih (konkurenčnih, dejavnosti ipd.)

Dodatna sodila:

Preizkusiti je potrebno vsebino oblikovanih dolgoročnih rezervacij in presoditi verjetnost, da bodo realizirane v oblikovanem znesku. Pri tem je treba biti pozoren na zadostnost oblikovanih dolgoročnih rezervacij. V primeru, da so premalo oblikovane bodo v času dogodkov, ki jih bremenijo dodatno obremenjeni tudi poslovni odhodki. V primeru previsokega oblikovanja pa bodo vplivali na večji poslovni rezultat.

Podobnih možnosti je še veliko. Za podjetnika pa je bistveno, da spozna vpliv odmikov med realno in izkazovano vrednostjo obravnavane kategorije na sprejemanje poslovne odločitve. Zato se pri ocenjevanju postavke osredotoča na ugotovitev odklona med izkazovano in dejansko vrednostjo. Pri tem smo pod dejansko vrednostjo razumeli s predlaganimi analitičnimi postopki ugotovljeno vrednost.

VPLIVI IZKAZOVANE VREDNOSTI NA POSLOVNE ODLOČITVE

Na osnovi opravljenih analitičnih postopkov potrebnih za oblikovanje mnenja o obravnavani kategoriji se oceni kvaliteto ocenjevanje postavke. Pri opredeljevanju vpliva se omejimo le na vplive vezane na tveganje poslovanja s podjetjem, katerega bilančne izkaze beremo. Pri tem pa je treba opredeljene vplive povezati v celoto in obravnavati celovito.

Možna stanja so:

- bilančna postavka je previsoko izkazovana
- bilančna postavka je prenizko izkazovana
- bilančna postavka je realno izkazovana

Ugotovljeno stanje v večji ali manjši meri vpliva na poslovno odločitev. Njen vpliv podjetnik opredeli z utežmi (na primer: velik vpliv ++ ali --; majhen vpliv + ali -; ni vpliva 0. Drugi primer tehtanja vpliva je lahko ocena npr. od -5 do 5, pri čemer ima ocena 0 nevtralno vrednost, ocena -5 prikazuje visoko tveganje, ocena +5 pa majhno tveganje). Pri ocenjevanju si lahko pomagamo s spodaj prikazanimi vplivi na poslovno odločitev:

SLIKA 35: VPLIV IZKAZOVANIH DOLGOROČNIH REZERVACIJ NA ODLOČANJE

<i>DOLGOROČNE REZERVACIJE</i>				
IZKAZOVANA VREDNOST V BILANCI STANJA	VPLIV NA IZKAZOVANE			VPLIV NA POSLOVNO ODLOČITEV
	<i>PRIHOD KE</i>	<i>ODHODKE</i>	<i>REZULTA T</i>	tvegano / netvegano
previsoka	/	previsoki	prenizek	netvegano: skrita rezerva
prenizka	/	prenizki	previsok	tvegano: skrita izguba: <i>nevarno, potrebno je ugotovi obseg podvrednotenja oblikovanih obveznosti</i>

OBVEZNOSTI

OPREDELITEV VSEBINE OBVEZNOSTI

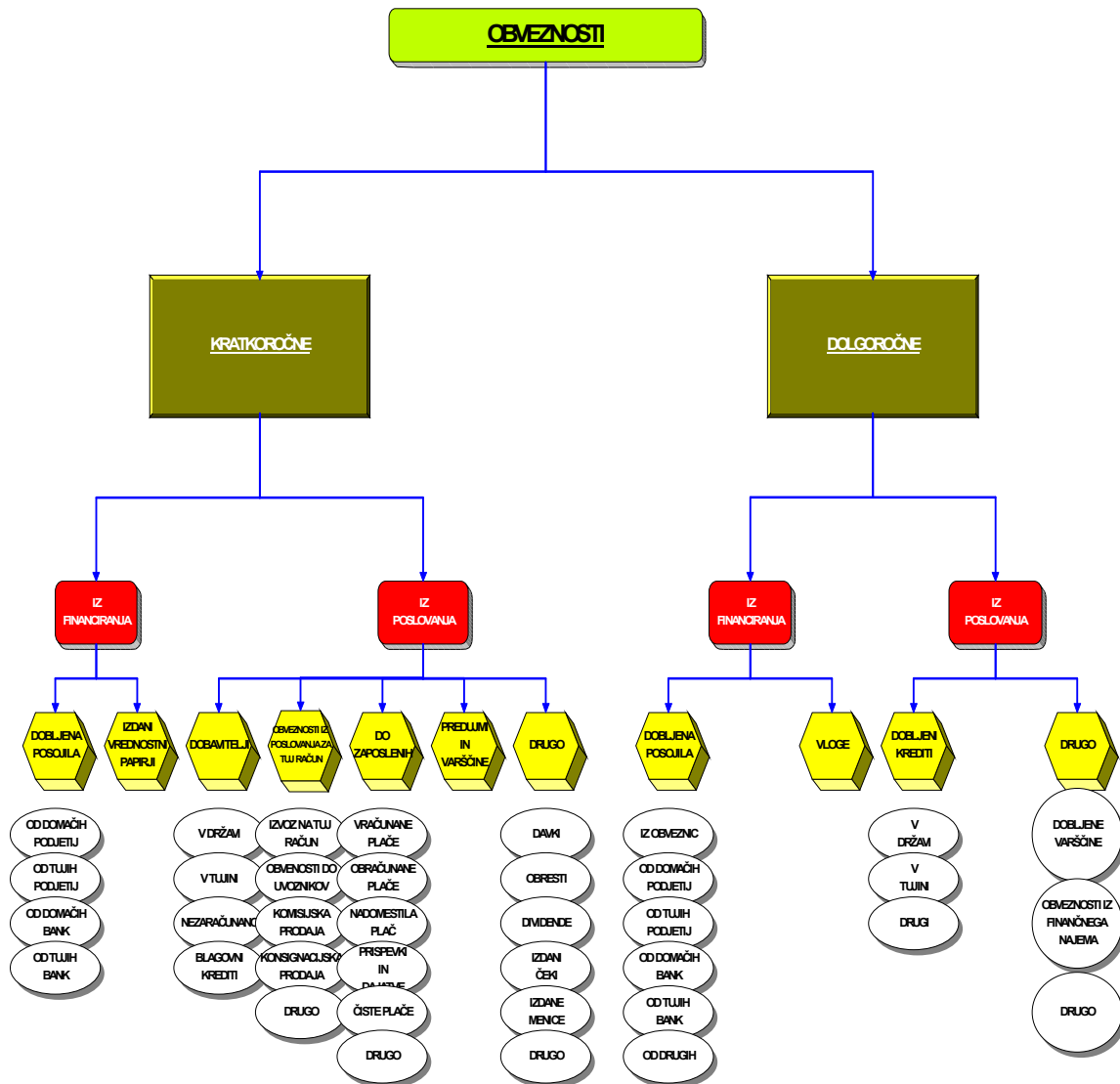
V osnovi delimo obveznosti na:

- dolgoročne in
- kratkoročne.

Dolgoročna obveznost je obveznost, ki zapade v plačilo v roku, daljšem od leta dni.

Kratkoročna obveznost je obveznost, ki zapade v plačilo v največ letu dni.

SLIKA 36: POJAVNE OBLIKE OBVEZNOSTI

Med obveznosti štejemo prodajo na kredit¹⁵, kredite¹⁶ in posojila¹⁷.

VLOGA OBVEZNOSTI V POSLOVNEM PROCESU

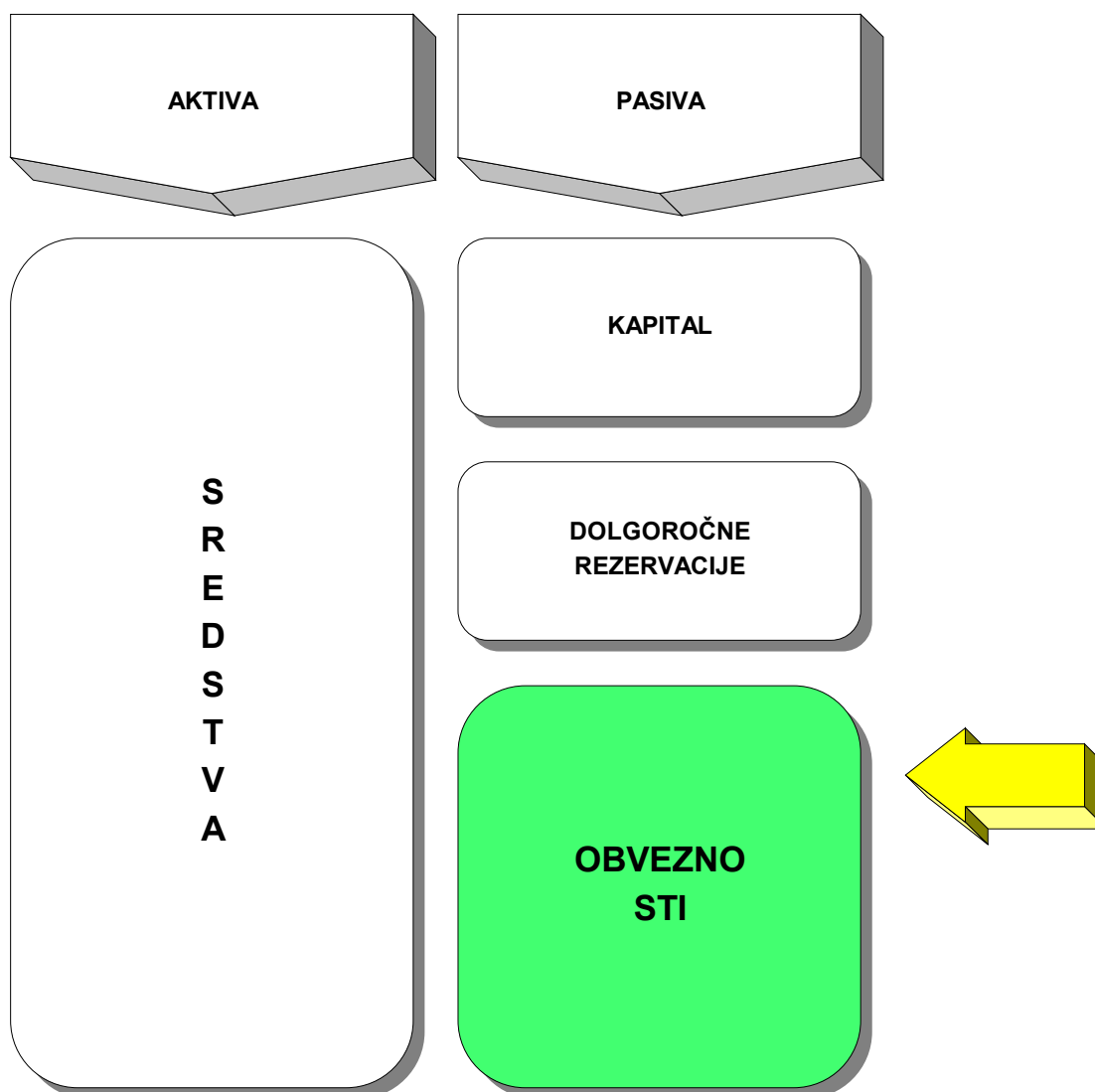
Mesto obravnavanih sredstev v poslovnem procesu prikazujemo v naslednji sliki:

¹⁵ Prodaja na kredit je prodaja, pri kateri v trenutku, ko se blago prenese na kupca ali ko se opravi storitev, kupec še ne plača.

¹⁶ Kreditiranje je dajanje na upanje, ki omogoča dolžniku prejem vrednosti ob odložitvi vrčila ali nasprotne dajatve.

¹⁷ Posojanje je dajanje določenih zneskov denarja ali določenih količin drugih nadomestnih stvari, pri čemer se dolžnik obveže, da bo po preteku določenega roka vrnil določene zneske denarja ali določene količine drugih, nadomestnih stvari.

SLIKA 37: OBVEZNOSTI V POSLOVNEM PROCESU

Obveznosti so sestavina virov sredstev. Pri tem so dolgoročne obveznosti pomemben vir kvalitetnega financiranja. Ne smemo pa zanemariti niti kratkoročnih tujih virov. Ti naj služijo predvsem za financiranje kratkoročnih sredstev.

MERJENJE (VREDNOTENJE) OBVEZNOSTI

Dolgoročne obveznosti vseh vrst se v začetku izkazujejo z zneski, ki izhajajo iz ustreznih listin o nastanku dogodka. Kasneje se lahko povečajo s pripisanimi donosi (obrestnimi ali drugimi nadomestili), če za to obstaja sporazum z upnikom. Zmanjšajo pa se za odplačane zneske in morebitne drugačne poravnave v sporazumu z upnikom ter za prenos zneskov, ki zapadejo v plačilo najkasneje v letu dni, med kratkoročne obveznosti.

Popust ali presežek, ki se pojavi pri izdaji dolgoročnih obveznic, je treba odpisovati med trajanjem obveznosti sorazmerno z zapadanjem glavnice v plačilo.

Obračunane obresti od dolgoročnih obveznosti so odhodki financiranja.

Dolgoročne obveznosti do pravnih ali fizičnih oseb v tujini se preračunajo v domačo valuto na dan nastanka. Tečajna razlika, ki se pojavi do dneva poravnave takšnih obveznosti oziroma do dneva bilance stanja, se šteje kot postavka odhodkov financiranja ali prihodkov od financiranja.

KRATKOROČNE OBVEZNOSTI

Kratkoročne obveznosti vseh vrst se v začetku izkazujejo z zneski, ki izhajajo iz ustreznih listin, ob predpostavki, da upniki zahtevajo njihovo poplačilo. Prvotno nastale kratkoročne obveznosti se kasneje lahko neposredno povečajo ali pa zunaj opravljenega plačila ali drugačne poravnave tudi zmanjšajo za znesek, za katerega obstaja sporazum z upnikom.

Kasnejša povečanja kratkoročnih obveznosti razen dobljenih predujmov obremenjujejo ustrezne stroške oziroma odhodke poslovanja ali stroške oziroma odhodke financiranja, če pride do povečanj v istem poslovnem letu. Če pride do takšnega povečanja v naslednjem poslovnem letu, bremeni izredne odhodke, ne glede na to, ali se pojavi pri kratkoročnih obveznostih iz poslovanja ali pri kratkoročnih obveznostih iz financiranja.

Kadar se v istem poslovnem letu kratkoročne obveznosti (razen dobljenih predujmov) kasneje zmanjšajo, a ne s plačili ali drugačnimi poravnami, se zmanjšajo tudi ustrezni stroški oziroma odhodki poslovanja ali stroški oziroma odhodki financiranja. Če pride do takšnega zmanjšanja v naslednjem poslovnem letu, gre v izredne prihodke ne glede na to, ali se pojavi pri kratkoročnih obveznostih iz poslovanja ali pri kratkoročnih obveznostih iz financiranja.

V primeru nakupa na odloženo plačilo in v primeru prekoračitve pogodbenega roka za plačilo se tisti del kratkoročne obveznosti ki se nanaša na obresti, obravnava kot strošek oziroma odhodek financiranja in ne kot sestavni del vrednosti kupljene stvari ali storitve.

Kratkoročne obveznosti do pravnih ali fizičnih oseb v tujini se preračunajo v domačo valuto na dan nastanka. Tečajna razlika, ki se pojavi do dneva poravnave takšnih obveznosti oziroma do dneva bilance, se šteje kot postavka odhodkov financiranja ali prihodkov od financiranja.

Po izteku zastaralnega roka lahko podjetje odpiše kratkoročno obveznost v dobro izrednih prihodkov.

SEDANJA KNJIGOVODSKA VREDNOST OBVEZNOSTI

V knjigovodstvu izkazovana vrednost obveznosti temelji na listinah o nastanku oziroma spremembi obveznosti. Obveznosti, ki iz bilo kakega razloga ne bodo poravnane se vštevajo med prihodke v obdobju, ko so je spoznano, da ne bodo poravnane.

PRESOJANJE VPLIVA OBVEZNOSTI NA POSLOVNE ODLOČITVE

Postavka predstavlja upniška upravičenja do družbe. Vedno mora biti izkazovana samo z dejanskimi zneski, z zneski do katerih so upniki upravičeni. V primeru, da je prikazana v prevelikih vrednostih bo ta presežek oblikoval prihodke. V primeru, da je obveznost

prikazana v premajhnih zneskih pa bo za razliko treba oblikovati odhodke. Tako preveliko kot prenizko izkazovanje bo vplivalo na poslovni izid.

Pomembna je presoja ustreznosti upniških (dolžniških virov). Načeloma so ti viri cenejši kakor lastniški. Zato bi normalno pričakovali težnjo po čim večjem obsegu teh virov. Dolgove je treba plačati v točno določenih obdobjih. V primeru, da takrat družba ni sposobna poravnati svojih obveznosti je to povezano s težavami. Upniki terjajo zamudne obresti, sodni postopki so dragi, v končni stopnji pa ni izključen predlog za uvedbo stečajnega postopka. Ugled družbe je omajen. Ta vpliva na sposobnost pridobivanja upniških virov. Zahtevajo se dodatna jamstva. Vse skupaj vpliva na stroške poslovanja in s tem na poslovni izid.

Zelo pomembno spoznati stopnjo zadolženosti neke družbe in njeno odplačilno sposobnost.

POVEZAVA Z IZKAZOM USPEHA:

Cena dolgov se izraža v obrestih. Te so sestavina izkaza uspeha. Pri obravnavi cene dolgov je pomembno spoznati razliko med donosnostjo angažiranih sredstev in ceno dolgov. V primeru, da je cena dolgov nižja (upoštevati je treba obresti po davkih) od donosnosti sredstev razlika vpliva na večji poslovni izid in obratno. Pri tem pa ne smemo zanemariti odplačilne sposobnosti družbe.

PRESOJANJE VSEBINE:

Pri presojanju vsebine navedenih bilančnih postavk si pomagamo s:

- kazalniki financiranja (ugotavljamo udeležbo obravnavane kategorije v želeni celoti)
- kazalniki vodoravnega finančnega ustroja - presojamo način financiranja kategorije (kaj financiramo z dolgovi)
- kazalniki donosnosti
- ipd.

Primerjamo:

- načrtovano : uresničeno
- uresničeno v prejšnjem obdobju : uresničeno v sedanjem obdobju
- uresničeno v podjetju : uresničeno v drugih podjetjih (konkurenčnih, dejavnosti ipd.)

Dodatna sodila:

Presoditi je potrebno kvaliteto dolgov. Pri tem je treba analizirati njihovo zapadlost (ročnost). V primeru, da veliki dolgovi zapadejo v nekem obdobju je pričakovati, da bo družba imela likvidnostne težave in obratno.

Podobnih možnosti je še veliko. Za podjetnika pa je bistveno, da spozna vpliv odmikov med realno in izkazovano vrednostjo obravnavane kategorije na sprejemanje poslovne odločitve. Zato se pri ocenjevanju postavke osredotoča na ugotovitev odklona med izkazovano in dejansko vrednostjo. Pri tem smo pod dejansko vrednostjo razumeli s predlaganimi analitičnimi postopki ugotovljeno vrednost.

VPLIVI IZKAZOVANE VREDNOSTI OBVEZNOSTI NA POSLOVNE ODLOČITVE

Na osnovi opravljenih analitičnih postopkov potrebnih za oblikovanje mnenja o obravnavani kategoriji se oceni kvaliteto ocenjevane postavke. Pri opredeljevanju vpliva se omejimo le na vplive vezane na tveganje poslovanja s podjetjem, katerega bilančne izkaze beremo. Pri tem pa je treba opredeljene vplive povezati v celoto in obravnavati celovito.

Možna stanja so:

- bilančna postavka je previsoko izkazovana
- bilančna postavka je prenizko izkazovana
- bilančna postavka je realno izkazovana

Ugotovljeno stanje v večji ali manjši meri vpliva na poslovno odločitev. Njen vpliv podjetnik opredeli z utežmi (na primer: velik vpliv ++ ali --; majhen vpliv + ali -; ni vpliva 0. Drugi primer tehtanja vpliva je lahko ocena npr. od -5 do 5, pri čemer ima ocena 0 nevtralno vrednost, ocena -5 prikazuje visoko tveganje, ocena +5 pa majhno tveganje). Pri ocenjevanju si lahko pomagamo s spodaj prikazanimi vplivi na poslovno odločitev:

SLIKA 38: VPLIV VREDNOTENJA OBVEZNOSTI NA ODLOČITVE

OBVEZNOSTI				
IZKAZOVANA VREDNOST V BILANCI STANJA	VPLIV NA IZKAZOVANE			VPLIV NA POSLOVNO ODLOČITVE
	<i>PRIHODKE</i>	<i>ODHODKE</i>	<i>REZULTAT</i>	tvegano / netvegano
prenizka	/	prenizki	previsok	tvegano: skrita izguba: <i>nevarno, potrebno je ugotovi učinek prevrednotenja</i>
previsoka	prenizki	previsoki	prenizek	netvegano: skrita rezerva

Spoznali smo ključne kategorije, ki se prikazujejo v bilanci stanja. Prikaz je zelo skop. Podrobnejšo vsebino bo bralec našel v različnih delih, ki obravnavajo upravljalni vidik računovodstva.¹⁸

¹⁸ Npr. Branko Mayr, *Računovodstvo in controlling za podjetnike, II. Del, ekonomske kategorije. Visoka strokovna šola za podjetništvo. Portorož, 1999.*

IZKAZ USPEHA

Kaj je izkaz uspeha?

To je računovodski izkaz v katerem prikazujemo rezultate poslovanja v nekem časovnem obdobju. Običajno obdobje je leto. V njem prikazujemo prihodke in odhodke. Razlika med enimi in drugimi je rezultat poslovanja v obravnavanem obdobju.

Vsebina izkaza uspeha

Vsebino izkaza uspeha prikazujemo v spodnji shemi:

SLIKA 39: SHEMA IZKAZA USPEHA - 1

IZKAZ USPEHA
PRIHODKI — ODHODKI
== DOBIČEK/IZGUBA — DAVKI IZ DOBIČKA
== ČISTI DOBIČEK/IZGUBA

Predeno se seznanimo z osnovnimi kategorijami moramo poznati ključen princip, ki se glasi:

a)

DOBIČEK POVEČUJE SREDSTVA
IZGUBA ZMANJŠUJE SREDSTVA

Gornjo trditev najlažje prikažemo na primeru: Imamo 10.000 SIT denarja. Za ta denar smo kupili trgovsko blago, ki smo ga prodali za 12.000 SIT. V blagajni imamo 12.000 SIT. Imamo

2.000 SIT več kot na začetku. Povečala so se denarna sredstva. Povečanje sredstev predstavlja dobiček. Povsem drugačna slika pa nastopi pri izgubi. Takrat imamo na koncu manj denarja kot na začetku. Zmanjšanje predstavlja izgubo. Vidimo, da se dobiček ali izguba neposredno izrazi na povečanju oziroma zmanjšanju sredstev.

b)

DOBIČEK-IZGUBA PRIPADA LASTNIKOM, KAPITALU

Izgubo oziroma dobiček izračunamo v izkazu uspeha. V kolikor izhajamo iz gornje trditve lahko nesporno trdimo, da je izkaz uspeha neposredno povezan s postavko kapitala na pasivi bilance stanja. Lahko trdimo, da je izkaz uspeha izračun prirasta ali zmanjšanja kapitala, ki je posledica delovanja podjetja.

To povezavo prikazujemo v spodnji shemi:

SLIKA 40: POVEZAVA MED BILANCO STANJA IN IZKAZOM USPEHA

AKTIVA	PASIVA	IZKAZ USPEHA
S	O	PRIHODKI – ODHODKI — DAVKI ==
	K	REZULTAT (dobiček ali izguba)
Prirast ali zmanjšanje sredstev = rezultat	Povečanje/zmanjšanje kapitala za rezultat	

Bilanca stanja in izkaz uspeha sta neposredno povezana.

Najpomembnejše sestavine izkaza uspeha so prihodki in odhodki. Enih in drugih je veliko. V izkazu uspeha jih združujemo po njihovi vsebini. PRIHODKI se delijo na prihodke iz poslovanja, finančne prihodke in izredne prihodke. Enaka je tudi razdelitev ODHODKOV. Kot razlike med posameznimi vrstami prihodkov in odhodkov nastopajo rezultat iz poslovanja (delovanja, ipd.) rezultat iz financiranja in rezultat iz izrednega delovanja.

Med prihodki iz poslovanja so prihodki od prodaje na različnih trgih. Med odhodki od prodaje pa prikazujemo tiste stroške, ki so bili potrebni za uresničitev prodanega. Pri tem igrajo pomembno vlogo tudi izbrane računovodske politike (na primer vrednotenje zalog).

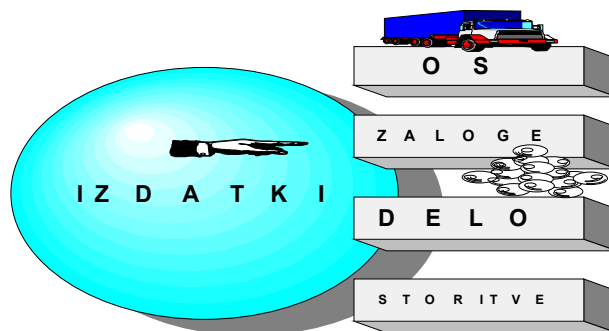
Prihodke od financiranja in odhodke od financiranja predstavljajo obresti in podobni stroški. Prihodke in odhodke iz izrednega delovanja predstavljajo prihodka oziroma stroški, ki jih ne moremo uvrstiti v eno od prikazanih kategorij. Najpogosteje pa so tukaj stroški ali prihodka, ki se nanašajo na pretekla obdobja.

Govorimo o stroških, odhodkih, prihodkih. Prepričani smo, da podjetniki te kategorije dobro poznajo zato jih ne pojasnjujemo. Ne glede na to pa jih povzemamo v spodnji shemi. Pri tem pa smo priključili še pojem izdatka in prejemka. Naš namen je prikazati pot od izdatka pa do prejemka.

Najprej obravnavamo pot od : (IZ)datek => (S)trošek => (O)dhodek

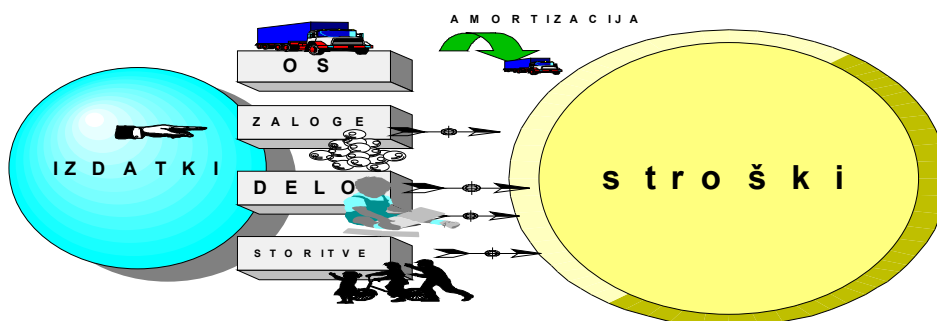
Izdatek je vse, kar smo izdali, da smo pridobili prvino poslovnega procesa (material, delo, delovna sredstva, storitve).

SLIKA 41: IZDATKI

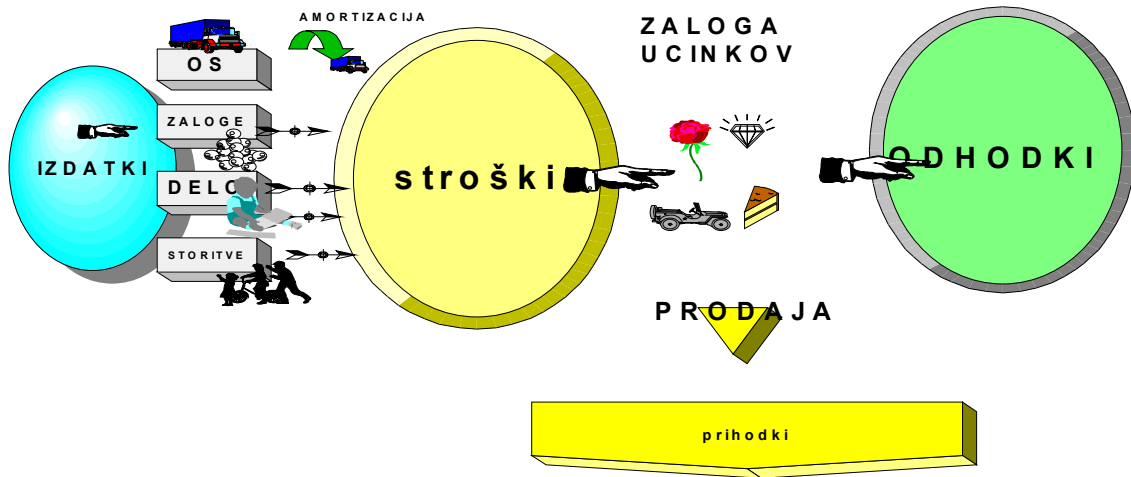
Takrat, ko smo posamezno prvino poslovnega procesa porabili (material smo dali v proizvodnjo, proizvajali smo na strojih ipd.) je nastal strošek.

SLIKA 42: STROŠKI

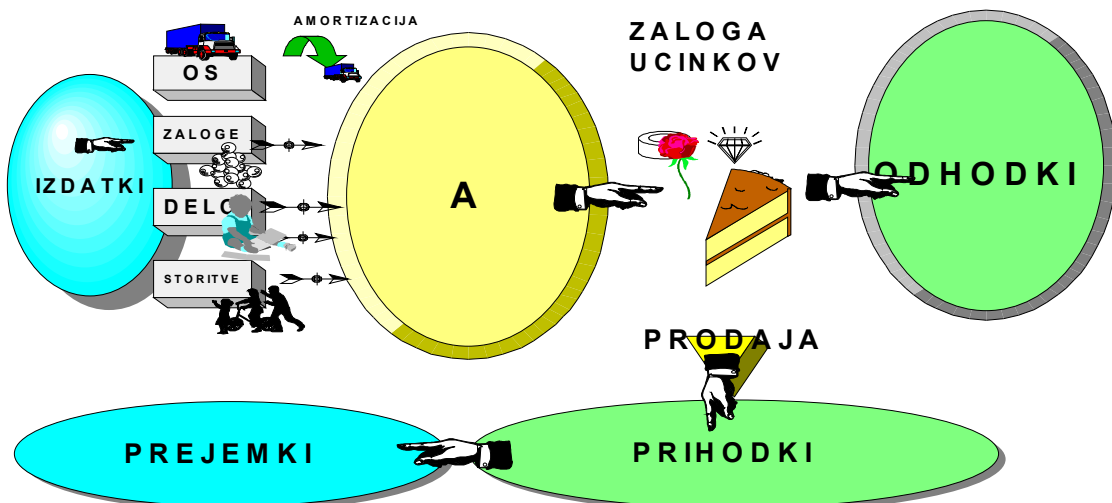
Rezultat naše aktivnosti (lahko je proizvod ali storitev) smo prodali, izročili kupcu. Takrat nastane odhodek. Nastane v višini stroškov, ki so vsebovani v prodanih učinkih.

SLIKA 43: ODHODKI

Ostala je le še vnovčitev terjatev oziroma odenarjenje prihodkov. (P)rihodek => (PR)ejemek.

SLIKA 44: PRIHODKI, PREJEMKI

Razlika med prihodki in odhodki je rezultat poslovanja (dobiček ali izguba). Stroški, ki še niso prodani pa so v zalog učinkov (končanih ali nedončanih).

Vsebina, oblika izkaza uspeha

Branje izkaza uspeha je razmeroma zahtevno, saj v izkazu uspeha ne govorimo le o kategoriji prihodkov in odhodkov. V izkazu uspeha govorimo o stroški, spremembah v zalogah in o prihodkih. V ostalem pa seveda ni razlik. Prav tako se lahko pojavi veliko različnih shem prikazovanja upeha. Prepričani pa smo, da spredaj prikazana pojasnila povsem zadoščajo, da razlika v metodi izračuna uspeha ne bo problem.

Kot primer prikazujemo eno od možnih shem izkaza uspeha.

<i>A. Čisti prihodki iz prodaje</i>	<i>A. Čisti prihodki iz prodaje</i>	<i>A. Čisti prihodki iz prodaje</i>
<i>B. Stroški blaga, materiala in storitev</i>	<i>B. Stroški blaga, materiala in storitev</i>	<i>B. Stroški blaga, materiala in storitev</i>
<i>C. Drugi prihodki od poslovanja</i>	<i>C. Drugi prihodki od poslovanja</i>	<i>C. Drugi prihodki od poslovanja</i>
<i>D. Kasmni donosi iz poslovanja</i>	<i>D. Kasmni donosi iz poslovanja</i>	<i>D. Kasmni donosi iz poslovanja</i>
<i>E. Stroški blaga, materiala in storitev</i>	<i>E. Stroški blaga, materiala in storitev</i>	<i>E. Stroški blaga, materiala in storitev</i>
<i>F. Stroški dela</i>	<i>F. Stroški dela</i>	<i>F. Stroški dela</i>
<i>G. Amortizacija neopredmetenih dolgoročnih sredstev in opredmetenih osnovnih sredstev</i>	<i>G. Amortizacija neopredmetenih dolgoročnih sredstev in opredmetenih osnovnih sredstev</i>	<i>G. Amortizacija neopredmetenih dolgoročnih sredstev in opredmetenih osnovnih sredstev</i>
<i>H. Odpisi obratnih sredstev</i>	<i>H. Odpisi obratnih sredstev</i>	<i>H. Odpisi obratnih sredstev</i>
<i>I. Drugi odhodki poslovanja</i>	<i>I. Drugi odhodki poslovanja</i>	<i>I. Drugi odhodki poslovanja</i>
<i>J. Dobiček iz poslovanja ali izguba iz poslovanja</i>	<i>J. Dobiček iz poslovanja ali izguba iz poslovanja</i>	<i>J. Dobiček iz poslovanja ali izguba iz poslovanja</i>
<i>K. Prihodki na podlagi deležev iz dobička podjetij v skupini</i>	<i>K. Prihodki na podlagi deležev iz dobička podjetij v skupini</i>	<i>K. Prihodki na podlagi deležev iz dobička podjetij v skupini</i>
<i>L. Prihodki na podlagi deležev iz dobička drugih povezanih podjetij</i>	<i>L. Prihodki na podlagi deležev iz dobička drugih povezanih podjetij</i>	<i>L. Prihodki na podlagi deležev iz dobička drugih povezanih podjetij</i>
<i>M. Prihodki na podlagi deležev iz dobička drugih</i>	<i>M. Prihodki na podlagi deležev iz dobička drugih</i>	<i>M. Prihodki na podlagi deležev iz dobička drugih</i>
<i>N. Prihodki iz obresti in drugi prihodki od financiranja</i>	<i>N. Prihodki iz obresti in drugi prihodki od financiranja</i>	<i>N. Prihodki iz obresti in drugi prihodki od financiranja</i>
<i>O. Odpisi dolgoročnih in kratkoročnih finančnih naložb</i>	<i>O. Odpisi dolgoročnih in kratkoročnih finančnih naložb</i>	<i>O. Odpisi dolgoročnih in kratkoročnih finančnih naložb</i>
<i>P. Stroški obresti in drugi odhodki financiranja</i>	<i>P. Stroški obresti in drugi odhodki financiranja</i>	<i>P. Stroški obresti in drugi odhodki financiranja</i>
<i>R. Dobiček iz rednega delovanja ali izguba iz rednega delovanja</i>	<i>R. Dobiček iz rednega delovanja ali izguba iz rednega delovanja</i>	<i>R. Dobiček iz rednega delovanja ali izguba iz rednega delovanja</i>
<i>S. Izredni prihodki (tudi prihodki za poravnavo izgube prejšnjih let)</i>	<i>S. Izredni prihodki (tudi prihodki za poravnavo izgube prejšnjih let)</i>	<i>S. Izredni prihodki (tudi prihodki za poravnavo izgube prejšnjih let)</i>
<i>Š. Izredni odhodki (tudi za poravnavo izgube prejšnjih let)</i>	<i>Š. Izredni odhodki (tudi za poravnavo izgube prejšnjih let)</i>	<i>Š. Izredni odhodki (tudi za poravnavo izgube prejšnjih let)</i>
<i>T. Celotni dobiček ali izguba</i>	<i>T. Celotni dobiček ali izguba</i>	<i>T. Celotni dobiček ali izguba</i>
<i>U. Davki iz dobička</i>	<i>U. Davki iz dobička</i>	<i>U. Davki iz dobička</i>
<i>V. Drugi davki</i>	<i>V. Drugi davki</i>	<i>V. Drugi davki</i>
<i>Z. Čisti dobiček poslovnega leta ali čista izguba poslovnega leta</i>	<i>Z. Čisti dobiček poslovnega leta ali čista izguba poslovnega leta</i>	<i>Z. Čisti dobiček poslovnega leta ali čista izguba poslovnega leta</i>

- G. Amortizacija neopredmetenih dolgoročnih sredstev in opredmetenih osnovnih sredstev
- H. Odpisi obratnih sredstev
- I. Drugi odhodki poslovanja
- = J. Dobiček iz poslovanja ali izguba iz poslovanja
- + K. Prihodki na podlagi deležev iz dobička podjetij v skupini
- + L. Prihodki na podlagi deležev iz dobička drugih povezanih podjetij
- + M. Prihodki na podlagi deležev iz dobička drugih
- + N. Prihodki iz obresti in drugi prihodki od financiranja
- O. Odpisi dolgoročnih in kratkoročnih finančnih naložb
- P. Stroški obresti in drugi odhodki financiranja
- = R. Dobiček iz rednega delovanja ali izguba iz rednega delovanja
- + S. Izredni prihodki (tudi prihodki za poravnavo izgube prejšnjih let)
- Š. Izredni odhodki (tudi za poravnavo izgube prejšnjih let)
- = T. Celotni dobiček ali izguba
- U. Davki iz dobička
- V. Drugi davki
- = Z. Čisti dobiček poslovnega leta ali čista izguba poslovnega leta

Med postavkami izkaza uspeha prikazujemo različne prihodke in odhodke (glede na analitično vsebino slednjih) in razlike med slednjimi. Predstavili bomo le najpomembnejše. Med čistimi prihodki od prodaje prikazujemo prihodke dosežene s prodajo učinkov. Prav posebno vprašanje se nanaša na povečanje ali zmanjšanje zalog proizvodov in nedokončane proizvodnje. Po vsebini so tukaj prikazani stroški, ki so bili potrebni za njihovo uresničitev. V primeru, da je teh stroškov več ali manj kot v začetku leta se ta razlika prišteje oziroma odšteje od čistih prihodkov od prodaje. Naslednja oblika prihodkov oziroma odhodkov je vezana na financiranje (obresti, revalorizacija ipd.). Prav posebno pozornost si zaslužijo izredni prihodki in odhodki, ki so ustvarjeni z dejavnostmi, ki niso vsakodnevnne (npr. učinki prodaje osnovnih sredstev itd.). Podobno kot prihodki se delijo tudi odhodki na veliko vrst. Gre za stroške materiala, dela, storitev itd. V izkazih uspeha prikazujemo razlike med posameznimi prikazanimi kategorijami in jih različno poimenujemo (npr. kosmati donos, dobiček iz poslovanja ali izguba iz poslovanja, čisti dobiček itd.).

Izrazna moč izkaza uspeha

Izkaz uspeha nam prikazuje rezultat poslovanja v nekem obdobju. Pogosto želimo ugotoviti vsebino poslovnega izida. Zato zbiramo vsebinske prihodke in odhodke v različne skupine in kot razliko med njimi izračunavamo različne vrste poslovnega izida. Najpomembnejše so dobiček, čisti dobiček in izguba. Druge pomembnejše vrste poslovnega izida pa so: Prispevek za kritje, celotni kosmati dobiček, dobiček iz rednega delovanja, kosmati donos iz poslovanja in podobno.

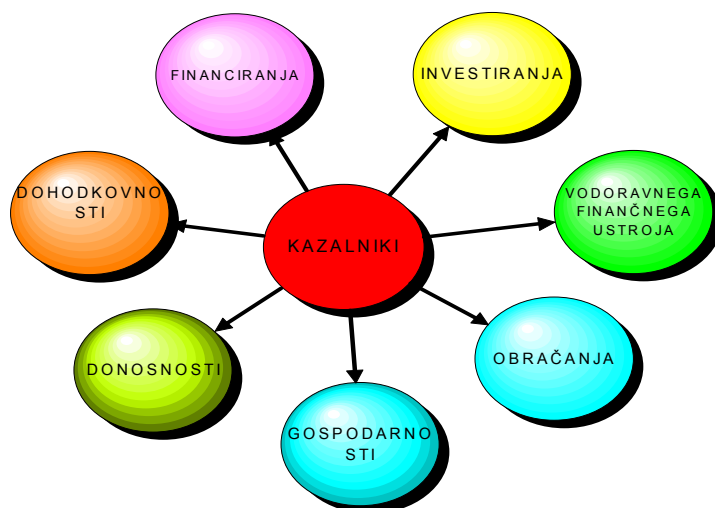
Iz izkaza uspeha lahko z primerjavo med posameznimi prikazovanimi kategorijami merimo gospodarnost poslovanja. Tako sodilo bi lahko bilo: koliko enot čistega dobička smo ustvarili s 100 enotami prihodka. Sodil je veliko. Katero je najboljšo? Odgovor ni enostaven. Vsekakor pa priporočamo, da izbrano sodilo uporabljate stanovitno.

3. IZRAZNOST BILANCE STANJA IN IZKAZA USPEHA - povezano

Pogosto najdemo veliko najrazličnejših informacij s primerjavo posameznih kategorij bilance stanja in izkaza uspeha.

Možne družine sodil (kazalnikov) prikazujemo v spodnji shemi.

SLIKA 45: SODILA

Pri prikazu bilance stanja smo uporabljali sodila investiranja, financiranja in vodoravnega finančnega ustroja. Pri prikazu izkaza uspeha smo govorili o gospodarnosti. Iz obravnavanih računovodskih izkazov pa lahko dobimo tudi podatke o donosnosti. Pri tem primerjamo ustvarjeni rezultat s potrebnimi sredstvi ali kapitalom. Odgovor je lahko: donosnost kapitala je 15 %. Seveda pa nikakor ne zapostavljamo drugih sodil. Obračanje sredstev, ki lahko prikazuje na primer čas od izdatka do prejemka, je izrednega pomena. Sredstva zahtevajo pridobitev ustreznih virov. Viri pa so povezani s stroški financiranja. Torej več, kot je sredstev, več je virov, več je stroškov financiranja in obratno. Tudi dohodkovnost ni zanemarljiva. Dohodek je po svoji vsebini zelo blizu pojmu dodane vrednosti (davčna osnova pri DDV).

Podrobnejše predstavitve posameznih sodil presegajo okvir sestavka, zato sklenemo s priporočilom nekaj sodil, ki vam lahko koristijo pri branju računovodskih izkazov: V preglednici so prikazane tudi pričakovane vrednosti teh sodil. Sodila ne izvirajo iz slovenskega prostora, zato jih je treba obravnavati le kot grobo orientacijo.

Slika 46: Izbor sodil

FORMULA	DEJAVNOST	OD	DO
DOB = $\frac{\text{čisti dobiček}}{\text{poslovni prihodki}}$	STORITVE	1,6 %	2,9 %
	TRGOVINA	1,4 %	2,3 %
	PROIZVODNJA	2,5 %	8,6 %
ROA = $\frac{\text{čisti dobiček}}{\text{povprečno stanje sredstev}}$	STORITVE	5,1 %	11,2 %
	TRGOVINA	5,5 %	7,7 %
	PROIZVODNJA	6,5 %	6,9 %
PRIH = $\frac{\text{poslovni prihodki}}{\text{povprečno stanje sredstev}}$	STORITVE	3,2 %	3,8 %
	TRGOVINA	2,4 %	5,5 %
	PROIZVODNJA	0,8 %	2,6 %
ZAD = $\frac{\text{celotne obveznosti}}{\text{lastniški kapital}}$	STORITVE	118,2 %	124,6 %
	TRGOVINA	78,9 %	82,5 %
	PROIZVODNJA	63,0 %	96,2 %
ROE = $\frac{\text{čisti dobiček}}{\text{lastniški kapital}}$	STORITVE	9,5 %	18,2 %
	TRGOVINA	8,3 %	13,8 %
	PROIZVODNJA	13,1 %	13,1 %

Prilagojeno po: Needles, 1995, str. 259 in naprej

Pod posameznimi okrajšavami smo razumeli:

DOB – dobičkovnost poslovnih prihodkov; ROA – povrat sredstev; PRIH – prihodkovnost uporabljenih sredstev; ZAD – zadolženost; ROE – povrat lastniškega kapitala.

Gornja sodila so le ena od možnih. Katera boste uporabljali? Odgovor je odvisen od vaših potreb. Pri tem pa je pomembno, da jih obravnavamo v času konsistentno.

4. RAČUNOVODSKI PODATKI in JAVNE BAZE

Podjetja morajo vsako leto predati statistična poročila o poslovanju v preteklem letu. Ta poročila se računalniško obdelujejo za potrebe državne statistike. Nekatere javno dostopne baze so grajene na njihovi osnovi. Med njimi je tudi baza Novega foruma, d.o.o. poznana pod imenom: iBON.

Baza zajema podatke iz predloženih statističnih obrazcev bilance stanja in izkaza uspeha. Omogoča vpogled v posamezne bilančne izkaze ali pa v njihovo prilagojeno različico, ki jo imenujejo iBON. Baza omogoča vpoglede v računovodske podatke določenega podjetja. Podatki za podjetja se lahko primerjajo s podatki dejavnosti, podatki preteklih obdobj in podatki drugih podjetij.

Vsebina vpogleda je pogojena s podatki računovodskih izkazov. Gre za nerevidrane računovodske izkaze v obliki in vsebini, ki jo zahteva statistika. Možne vsebine prikazujemo spodaj. V komentarjih prikazujemo nekatera možna vprašanja in odgovore. Teh je toliko, da je nemogoče obravnavati vsa. Predstavljena je izbral avtor.

V vzporednem prikazu smo prikazali možne vsebine bilančnih vpogledov in vpogledov v iBON.

BILANCA	Ibon
<u>Splošni podatki:</u>	
Prikazni podatki omogočajo osnovno spoznavanje s podjetjem. Podatki o ustanoviteljih so lahko koristen pripomoček pri iskanju po lastnikih povezanih podjetij. Tako lahko hitro razkrijemo ali je kdo lastnik več podjetij ali je kakor koli povezan z So izhodišče uporabe raznih drugih baz, ki omogočajo podrobnejši vpogled v prikazane vsebine.	
Vrsta organizacije: Vrsta lastnine: ZASEBNA Glavna dejavnost: Velikost: Poreklo kapitala: Matična številka: Davčna številka: Žiro račun: Št. podjetij v dejavnosti: Št. podjetij iste velikosti v dejavnosti: Ustanovitelji:	Vrsta organizacije: Vrsta lastnine: Glavna dejavnost: Velikost: Poreklo kapitala: Matična številka: Davčna številka: Žiro račun: Št. podjetij v dejavnosti: Št. podjetij iste velikosti v dejavnosti: Ustanovitelji:

BILANCA	Ibon
<p><u>REPREZENTATIVNI PODATKI ZA 199x</u></p> <p>Povzeti so nekateri ključni podatki. Med njimi so podatki o številu zaposlenih, tržnem deležu, poslovanju in uspehu v nekaj številkah. So napotek za podrobnejšo obravnavo (npr. če ugotovimo, da je kapital veliko manjši od osnovnih sredstev se vprašamo kako je ta primanjkljaj financiran – dolgoročno, kratkoročno).</p> <p>(Vsi zneski v 1000 SIT)</p>	
<p>Skupni prihodki: Čisti prihodki iz prodaje: Tržni delež v dejavnosti: Kapital: Osnovni kapital: Osnovna sredstva (opredmetena in neopredmetena): Čisti dobiček (izguba) poslovnega leta: Št. podjetij z dobičkom (izgubo) v dejavnosti: Št. mesecev poslovanja v letu 199x: 12 Povprečno število zaposlenih:</p>	<p>Skupni prihodki: Čisti prihodki iz prodaje: Tržni delež v dejavnosti: Kapital: Osnovni kapital: Osnovna sredstva (opredmetena in neopredmetena): Čisti dobiček (izguba) poslovnega leta: Št. podjetij z dobičkom (izgubo) v dejavnosti: Št. mesecev poslovanja v letu 199x: Povprečno število zaposlenih:</p>

BILANCA	Ibon
<p><u>STATISTIČNI PODATKI IZ BILANCE STANJA NA DAN 31.12.199x</u></p> <p>Zneski so prikazani v stolpcih, tako da je prikazano: Naziv kategorije, oznaka AOP, znesek v tisoč SIT.</p> <p>Zajete so naslednje kategorije:</p>	
<p>S R E D S T V A :</p> <p>A. STALNA SREDSTVA</p> <p>I. Neopredmetena dolgoročna sredstva</p> <p>II. Opredmetena osnovna sredstva</p> <p>1. Nepremičnine</p> <p>2. Oprema in druga opredm.osn.sred.</p> <p>III. Dolgoročne finančne naložbe</p> <p>IV. Popravek kapitala</p> <p>B. GIBLJIVA SREDSTVA</p> <p>I. Zaloge</p> <p>1. Material</p> <p>2. Nedokončana proizvodnja</p> <p>3. Proizvodi</p> <p>4. Blago</p> <p>II. Dolgoročne terjatve iz poslovanja</p> <p>III. Kratkoročne terjatve iz poslovanja</p> <p>IV. Kratkoročne finančne naložbe</p> <p>V. Denarna sredstva</p> <p>VI. Aktivne časovne razmejitev</p> <p>C.SREDSTVA SKUPAJ</p> <p>Č.ZUNAJBILANČNA SREDSTVA</p>	<p>A. Sredstva</p> <p>I. Stalna sredstva</p> <p>1. Osnovna sredstva</p> <p>2. Dolg. finančne naložbe</p> <p>3. Popravek kapitala</p> <p>II. Gibljava sredstva</p> <p>1. Zaloge</p> <p>2. Terjatve iz poslovanja</p> <p>3. Kratk. finančne naložbe</p> <p>4. Denarna sredstva</p> <p>5. Aktivne časovne razmejitev</p>

BILANCA	Ibon
VIRI SREDSTEV:	B. Viri sredstev
A.KAPITAL	I. Kapital
I. Osnovni kapital	1. Osnovni
II. Vplačani presežek kapitala	2. Presežek in akumulirani
III. Rezerva	3. Revalorizacija
IV. Preneseni čisti dobiček iz prejšnjih let	
V. Prenesena izguba iz prejšnjih let	
VI. Revalorizacijski popravek kapitala	
VII. Nerazdeljeni čisti dobiček poslovnega leta	
VIII. Izguba poslovnega leta	
B.DOLGOROČNE REZERVACIJE	II. Dolgoročne rezervacije
C.DOLGOROČNE OBVEZNOSTI	III. Dolgoročne obveznosti
Č.KRATKOROČNE OBVEZNOSTI	IV. Kratkoročne obveznosti in PČR
I. Kratkoročne obveznosti iz poslovanja	
II. Kratkoročne obveznosti iz financiranja	
D.PASIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE	
E.OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV SKUPAJ	
F.ZUNAJBILANČNE OBVEZNOSTI	

BILANCA	Ibon
STATISTIČNI PODATKI IZ BILANCE USPEHA V OBDOBJU 1.1. DO 31.12.199x	
<p>A. ČISTI PRIHODKI IZ PRODAJE</p> <p> I. proizvodov in storitev na domačem trgu</p> <p> II. proizvodov in storitev na tujem trgu</p> <p> III. blaga in materiala na domačem trgu</p> <p> IV. blaga in materiala na tujem trgu</p> <p>B. POVEČANJE VREDNOSTI ZALOG PROZVODOV IN NEDOKONČANE PROIZVODNJE</p> <p>C. ZMANJŠANJE VREDNOSTI ZALOG PROIZVODOV IN NEDOKONČANE PROIZVODNJE</p> <p>Č. VREDNOST USREDSTVENIH LASTNIH PROIZVODOV, STORITEV, BLAGA IN MATERIALA</p> <p>D. DRUGI PRIHODKI IZ POSLOVANJA</p> <p>E. KOSMATI DONOS IZ POSLOVANJA</p> <p>F. STROŠKI BLAGA, MATERIALA IN STORITEV</p> <p> I. Nabavna vrednost prodanega blaga</p> <p> II. Stroški materiala</p> <p> III. Stroški storitev</p> <p>G. STROŠKI DELA</p> <p> I. Plače</p> <p> II. Stroški za socialno varnost</p> <p> III. Drugi stroški dela</p>	<p>A. Skupni prihodki</p> <p>I. Prihodki od poslovanja</p> <p>II. Prihodki od financiranja</p> <p>III. Izredni prihodki</p> <p>B. Skupni odhodki</p> <p>I. Odhodki od poslovanja</p> <p> 1. Stroški blaga, materiala, storitev</p> <p> 2. Stroški dela</p> <p> 3. Amortizacija</p> <p> 4. Ostali odhodki</p> <p>II. Odhodki od financiranja</p> <p>III. Izredni odhodki</p> <p>C. Celotni dobiček (izguba) pred obdavčitvijo</p> <p>D. Efektivna stopnja obdavčitve</p> <p>E. Čisti dobiček (izguba)</p>

BILANCA	Ibon
<p>G. AMORTIZACIJA NEOPREDMETENIH DOLGOROČNIH SREDSTEV IN OPREDMETENIH OSNOVNIH SREDSTEV</p> <p>I. ODPISI OBRATNIH SREDSTEV</p> <p>J. REZERVACIJE</p> <p>K. DRUGI ODHODKI POSLOVANJA</p> <p>L. DOBIČEK IZ POSLOVANJA</p> <p>M. IZGUBA IZ POSLOVANJA</p> <p>N. PRIHODKI OD FINANCIRANJA I. na podlagi deležev iz dobička II. iz obresti in drugi prih. od financiranja</p> <p>O. ODPISI DOLGOROČ. IN KRATKOROČ. FINANČNIH NALOŽB</p> <p>P. STROŠKI OBRESTI IN DRUGI ODHODKI FINANCIRANJA</p> <p>R. DOBIČEK IZ REDNEGA DELOVANJA</p> <p>S. IZGUBA IZ REDNEGA DELOVANJA</p> <p>Š. IZREDNI PRIHODKI I. Od odprave rezervacij II. Drugi izredni prihodki</p> <p>T. IZREDNI ODHODKI I. Za poravnavo izgube prejšnjih let II. Drugi izredni odhodki</p> <p>U. CELOTNI DOBIČEK</p> <p>V. CELOTNA IZGUBA</p> <p>Z. DAVEK IZ DOBIČKA (IZGUBE)</p> <p>Ž. ČISTI DOBIČEK POSLOVNEGA LETA</p> <p>X. ČISTA IZGUBA POSLOVNEGA LETA</p> <p>POVPREČNO ŠTEVILO ZAPOSLENIH DELAVCEV ŠTEVILO MESECEV POSLOVANJA</p>	

BILANCA	Ibon
<u>KAZALNIKI ZA LETO X</u>	
	Kazalniki poslovne uspešnosti Donosnost kapitala Donosnost prihodkov Donosnost sredstev Celotna gospodarnost Proizvodnost stalnih sredstev CASH FLOW (v 1000 SIT)
	Kazalniki likvidnosti in finančnega ravnotežja Kratkoročni koeficient likvidnosti Delež denarja v kratkoročnih obveznostih
	Lastniško financiranje (kapital/sredstva) Pokritost gibljivih sredstev z dolg. viri Pokritost dolg. sredstev z dolg. viri
	Kazalniki uspešnosti z vidika zaposlenih Skupni prihodki na zaposlenega Čisti dobiček na zaposlenega Bruto mesečna plača na zaposlenega

Vse prikazane podatke lahko primerjamo z dejavnostjo in/ali poslovanje s preteklimi leti ali pa z nekim drugim podjetjem. Taka uporaba omogoča oblikovanje sodbe o podjetju. Pomagamo pa si lahko še z vrsto sodil, ki jih izračunavamo iz prikazanih podatkov. Tako lahko primerjamo različne kategorije stanja med seboj, kategorije stanja s kategorijami uspeha itd.

Vsebino oziroma analitičnost posameznih postavk v iBON-u je mogoče prilagajati. Pomembno je, da je prikaz toliko podroben, kolikor je potrebno za branje računovodskih informacij.

Prikazana znanja s področja bilanc in vsebine kategorij povsem zadoščajo za razumevanje v bazi prikazanih podatkov. Pri njihovem branju pa moramo upoštevati slabosti računovodstva. Primeroma navajamo le dve:

- ne meri vrednosti posla,
- ne prikazuje realne vrednosti postavk premoženja

Vsekakor pa priporočamo, da se temeljito preberejo navodila za uporabo baze. V njih so pojasnjene vsebine posameznih kazalnikov in možnosti programskega orodja.

5. SKLEP

Verjamemo, da smo vas v prikazanem sestavku prepričali, da je zelo pomembno brati in uporabljati računovodske informacije. Njihova vsebina vam bo v veliko primerih koristen pripomoček pri sprejemanju poslovnih odločitev. Pri tem pa ponavljamo, da jih nikoli ne smemo obravnavati samostojno ampak le v povezavi z ostalimi informacijami.

LITERATURA

Mayr Branko: Računovodstvo in controlling za podjetnike, VSŠP, Ljubljana 1998.

Mayr Branko: Dinamično načrtovanje v malem podjetju, EF, Ljubljana 1997.

Needles J. Belverd, Jr.: Financial Accounting. Boston : Houghton Mifflin Company, 1995

VIRI

Izračunavanje iBON obrazca (Interno gradivo), Novi Forum, d.o.o., Ljubljana 17.1.2000